

Ungdata 2017

Nasjonale resultater

Anders Bakken

NOVA
Velferdsforskningsinstituttet
HØGSKOLEN I OSLO
OG AKERSHUS

ungdata

Innhold

Forord	1
Sammendrag	2
Datagrunnlaget	8
Nære relasjoner	13
Foreldre	14
Venner	18
Lokalmiljøet	22
Skole og utdanning	27
Skoletrivsel	28
Lekser	32
Skulking	36
Utdanningsplaner	40
Fritidsaktiviteter	45
Idrett	46
Organisert fritid	52
Hjemme	56
Ute med venner	60
Mediebruk	64
Helse og trivsel	69
Helse	70
Fysiske plager	74
Psykiske plager	78
Seksuell helse	82
Kosthold	86
Rusmiddelbruk	91
Tobakk	92
Alkohol	96
Hasj	100
Risikoatferd og vold	105
Regelbrudd	106
Mobbing	110
Vold	114

NOVA Rapport 10/17

© Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) 2016
NOVA – Norwegian Social Research

ISBN (trykt utgave): 978-82-7894-629-9
ISBN (elektronisk utgave): 978-82-7894-630-5
ISSN 0808-5013 (trykt)
ISSN 1893-9503 (online)

Illustrasjonsfoto: © colourbox.com
Desktop: Torhild Sager
Trykk: Allkopi

Redaktør: Anders Bakken

Henvendelser vedrørende publikasjonen kan rettes til:

Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, HiOA
publikasjoner@nova.hioa.no
www.hioa.no/nova

Denne rapporten refereres til som: Bakken, A. (2017). Ungdata. Nasjonale resultater 2017, NOVA Rapport 10/17. Oslo: NOVA

Forord

Ungdata er lokale ungdomsundersøkelser der skoleelever over hele landet svarer på spørsmål om hvordan de har det og hva de driver med på fritiden. Fra 2010 og fram til sommeren 2017 har 439.200 ungdommer deltatt i undersøkelsen. Ungdata er gjennomført i 405 kommuner, på Svalbard og på samtlige videregående skoler i ti fylkeskommuner. Undersøkelsene gjennomføres i skoletiden blant elever på ungdomstrinnet og i videregående opplæring. Ungdata er et tilbud til alle kommuner og fylkeskommuner i Norge, og er gratis for kommunene å ta i bruk. Resultatene gir kommuner, fylkeskommuner og nasjonale myndigheter et kunnskapsgrunnlag for politikkutforming innen oppvekst- og folkehelseområdene.

Dette er den femte nasjonale rapporten som årlig utgis av Ungdatasenteret ved Høgskolen i Oslo og Akershus. Rapporten bygger på og oppdaterer resultater fra de tidligere rapportene. Målet er å gi et bredt bilde av norske ungdommers fritidsaktiviteter og hvordan de har det på ulike områder. Årets rapport gir et nasjonalt oversiktsbilde samlet for perioden 2015–17, og viser tall for gutter og jenter på ungdomstrinnet og i videregående. Siden Ungdata nå har pågått i åtte år, vil rapporten også kunne si noe om trender og utviklingstrekk. I årets rapport har vi valgt å fokusere særskilt på deltakelse i organisert idrett. Idretten organiserer svært mange unge, og i rapporten analyserer vi hvordan ungdom som er aktive i idrett, har det på de utvalgte områdene som rapporten tar for seg.

Lokale resultater på kommune- og fylkesnivå er publisert på Ungdatas nettsider.

Ungdata er et samarbeid mellom de syv regionale kompetansesentrene innen rusfeltet (KoRus) og Velferdsforskningsinstituttet NOVA ved Høgskolen i Oslo og Akershus. NOVA har ansvaret for et nasjonalt sekretariat som koordinerer og administrerer undersøkelsene. KoRus står for den praktiske gjennomføringen i kommunene og formidling av lokale resultater.

Vi vil gjerne få takke alle våre samarbeidspartnere på kompetansesentrene samt kontaktpersoner i kommunene/fylkeskommunene, lærere og skoleledere for en god jobb i forbindelse med undersøkelsene. Også ungdommene som deltar i undersøkelsene, er skyldig en stor takk. Takk til Helsedirektoratet som finansierer en stor del av kostnadene ved Ungdata, og til Kulturdepartementet som støtter NOVAs pågående forskning om ungdom og idrett.

Rapporten er redigert av Anders Bakken, og er basert på bidrag fra Patrick Lie Andersen, Silje Hartberg, Lars Roar Frøyland, Ørnulf Seippel, Mira Aaboen Sletten og Tormod Øia. Torhild Sager ved NOVA har stått for den grafiske redigeringen av rapporten.

Oslo, august 2017

Anders Bakken, leder for Ungdatasenteret

Seksjon for ungdomsforskning
NOVA, Høgskolen i Oslo og Akershus

Sammen drag

Siktemålet med denne rapporten er å gi et bredt og oppdatert bilde av norske ungdommers fritidsaktiviteter og hvordan de har det på ulike områder. Rapporten baserer seg på svar fra rundt 240.700 elever på ungdomstrinnet og i videregående opplæring som deltok i Ungdata i årene 2015 til 2017. Resultatene er nasjonalt representative og baserer seg på undersøkelser gjennomført i 391 kommuner, på Svalbard og på samtlige videregående skoler i åtte fylkeskommuner. Svarprosenten er 84 prosent på ungdomstrinnet og 68 prosent på videregående. Rapporten oppdaterer de tidligere nasjonale ungdatarapportene som er utgitt årlig siden 2013 (se www.ungdata.no).

Rapporten inneholder 23 kapitler som dekker mange av de mest sentrale områdene i ungdoms liv: foreldre, venner, nærmiljø, utdanning, fritid, helse, rusmiddelbruk, mobbing, vold og regelbrudd. I hvert kapittel trekker vi fram noen nøkkelindikatorer og analyserer forskjeller og likheter mellom gutter og jenter og mellom ungdom på ulike klassetrinn. I flere av kapitlene undersøker vi endringer over tid, fra begynnelsen av dette tiåret og fram til i dag. Årets rapport omfatter noen nye temaer som ble tatt inn i spørreskjemaet fra og med 2017. Dette gjelder kosthold, seksuell helse, skolestress og negative hendelser på nett. Dessuten har vi valgt å se nærmere på de ungdommene som driver aktivt med organisert idrett. Selv om tenåringsfasen er en periode der svært mange velger å slutte med organisert idrett, er idretten den klart største av de frivillige organisasjonene som barn og unge deltar i. I rapporten spør vi om det er noe spesielt som kjennetegner de ungdommene som driver aktivt med organisert idrett sammenliknet med de som ikke gjør det.

I all hovedsak bekrefter resultatene fra årets undersøkelse det bildet som tidligere er gitt av norsk ungdom gjennom Ungdata og andre ungdomsundersøkelser. De ungdommene som vokser opp i dag kan langt på vei karakteriseres som en veltilpasset, aktiv og hjemmekjær ungdomsgenerasjon. Selv om de fleste trives og er godt fornøyd, er det mange som opplever bekymringer i hverdagen. Særlig er det mange jenter som opplever skolen som stressende. Et viktig funn fra årets undersøkelse er at omfanget av psykiske helse-plager fortsetter å øke. Økningen er markant og gjelder både gutter og jenter. Samtidig viser rapporten at båndene mellom

ungdom og foreldre er blitt ytterligere forsterket, og at de siste årenes nedgang i alkoholbruk, røyking og snusing fortsetter. På andre områder kan det derimot synes som den skikkelighetstrenden vi har sett prege ungdomsgenerasjonene siden årtusenskiftet, har stoppet noe opp. Sammenliknet med fjorårets tall er det færre som bruker mye tid på lekser, færre som sikter mot høyere utdanning og færre som aldri tror de vil bli arbeidsledige. Det er også en mindre økning i andelen ungdom som driver med lovbrudd. Det er for tidlig å konkludere med om dette trendbruddet er tilfeldig eller om det er begynnelsen på en mer varig endring.

Båndene mellom ungdom og foreldre er forsterket og færre unge ruser seg. Men er trenden med økt skikkelighet i ferd med å endres?

Veltilpasset og hjemmekjær ungdomsgenerasjon

Et hovedfunn fra Ungdata er at de aller fleste norske ungdommer har det bra, og at de fleste lever aktive liv, der vennskap, familieliv, skole, trening og digital fritid står sentralt i hverdagen. Resultatene fra Ungdata viser at dagens tenåringer er nokså hjemmekjære, og sammenliknet med tidligere ungdomsgenerasjoner er de en del skikkeligere og på mange måter mer veltilpasset. At mer enn åtte av ti er godt fornøyd med foreldrene sine, viser at de aller fleste opplever foreldrene som viktige støttespillere i hverdagen. Det store flertallet av unge har fortrolige venner som de kan stole på. Et flertall er godt fornøyd med lokalmiljøet de vokser opp i, og de aller fleste opplever nærområdet sitt som trygt å ferdes i. I tillegg trives de aller fleste på skolen, og nesten alle ungdommene opplever at lærerne bryr seg om dem. Få er utsatt for vold, og det store flertallet opplever ikke å bli plaget eller mobbet av jevnaldrende. Generelt er dagens norske tenåringer optimistiske med tanke på framtiden. To av tre tror de kommer til å ta høyere utdanning, og

omtrent like mange er nokså sikre på at de kommer til å få et godt og lykkelig liv.

I Ungdata deltar elever fra 8. trinn og til og med VG3, og selv om det skjer store forandringer i løpet av denne fasen i livet, er det på flere områder likhetstrekk mellom ungdom på tvers av aldre. Både på ungdomstrinnet og i videregående er for eksempel det store flertallet godt fornøyd med foreldrene sine, de har gode venner og de trives på skolen. Samtidig ser vi tydelige tegn til at ungdom, etter hvert som de blir eldre, i økende grad orienterer seg bort fra hjemmet og bort fra de organiserte fritidsaktivitetene. De gir også uttrykk for mer misnøye med lokalmiljøet sitt. De eldste tenåringene bruker mer tid med venner utenfor hjemmet og på sosiale medier. Omfanget av data- og mobilspill synker derimot nokså mye gjennom tenårene.

Særlig store aldersforskjeller finner vi for organiserte fritidsaktiviteter, treningsvaner, rusmiddelbruk og på seksualitetsområdet. Mens majoriteten på ungdomstrinnet er med i organiserte fritidsaktiviteter gjelder det under halvparten av elevene i videregående. Parallelt ser vi at mye av treningen flyttes i løpet av ungdomstiden fra idrettslagene til treningssentrene og helsestudioene.

Bruken av rusmidler øker markant gjennom tenårene. Mens det er relativt uvanlig for ungdomsskoleelever å ha drukket seg beruset, er det et flertallsfenomen blant elevene på videregående. På liknende måte er hasjrøyking et marginalt fenomen blant de yngste. På slutten av videregående har en av fire gutter og en av åtte jenter prøvd hasj. Det er også flere på videregående som røyker sigaretter og snuser enn på ungdomstrinnet.

Ungdata viser at det er nokså få ungdomsskoleelever som har etablert kjærestereelasjoner. På slutten av videregående har nærmere tre av ti gutter og i underkant av fire av ti jenter en kjæreste. På videregående har rundt halvparten av ungdommene hatt samleie med noen, noen flere jenter enn gutter. Andelen som har hatt samleie, øker fra rundt 40 prosent på VG1 til rundt 70 prosent på VG3. De fleste av de som har debutert seksuelt før de er 18 år, gjorde det i 16–17-årsalderen, og tre prosent sier at de hadde samleie med noen før de fylte 14 år. Seks av ti gutter og sju av ti jenter sier de brukte prevensjon første gang de hadde samleie. Noen er usikre og rundt

hver fjerde sier de ikke brukte prevensjon.

I årets undersøkelse er det kartlagt hvor mange av elevene på videregående som har blitt utsatt for ulike typer av seksuell trakassering (seksuell ryktespredning, verbal trakassering og beføling). Resultatene viser at dette gjelder en god del ungdommer, og at jenter er mer utsatt enn gutter. For eksempel har 22 prosent av jentene på videregående opplevd at noen mot deres vilje befølte dem på en seksuell måte. Også gutter blir utsatt for slike handlinger, men en god del færre (åtte prosent). Blant de som har vært utsatt for ulike former for seksuell trakassering, har flest opplevd det én gang. Samtidig er det en del som flere ganger har opplevd å bli utsatt for dette.

Foreldrerelasjoner og fritidsvaner

Siden Ungdata-målingene startet på begynnelsen av 2010-tallet har det vært en tendens til at stadig flere opplever tette relasjoner til foreldrene sine. Årets tall tyder på at denne utviklingen fortsetter. Resultatene viser at enda flere ungdommer er fornøyd med foreldrene sine enn i tidligere målinger. Sammenliknet med noen år tilbake er det også flere som opplever at foreldrene har oversikt over hvor de unge befinner seg i hverdagen, og hvem de er sammen med. Noe av grunnen til denne utviklingen kan nok skyldes at dagens unge har en generelt sterkere orientering mot hjemmet som fritidsarena enn tidligere. Årets rapport viser at tendensen med at færre ungdommer bruker kveldene på å være «ute med venner» bare fortsetter. Det er også stadig færre ungdommer som drar hjem til hverandre for å være sammen med venner. Hjemmet som arena for fysisk samvær med jevnaldrende har blitt svekket de senere årene. Trolig har dette sammenheng med nye måter som ungdom kommuniserer med hverandre på, der de ikke lenger trenger å være fysisk sammen for å ha sosialt samvær. Ungdata viser at svært mange bruker mye tid på sosiale medier, men også på nettbaserte spill, der en typisk kommuniserer med hverandre via nettet. Mange ungdommer rapporterer om nære venner som de utelukkende har kontakt med via nettet.

Generelt bruker ungdom mye av fritiden sin på ulike typer skjermaktiviteter. Noen få bruker mindre enn én time, og rundt tre av ti bruker mer enn fire timer daglig foran en skjerm. Andelen som bruker mye tid foran en skjerm, er høyere i årets

undersøkelse enn det som framkom i rapporten fra 2016. Dette tyder på at skjermtiden blant ungdom er økende.

Selv om orienteringen mot hjemmet som fritidsarena har blitt forsterket, viser ikke årets rapport at færre deltar i organiserte fritidsaktiviteter. Tvert imot har utviklingen de siste årene vært nokså stabil, med en liten økning i andelen som deltar i organisert idrett. Når vi holder idretten utenom, har 60 prosent av guttene på ungdomstrinnet og 66 prosent av jentene deltatt på minst én organisert aktivitet i løpet av den siste måneden før undersøkelsen ble gjennomført. Deltakelsen er høyest på 9. trinn, noe som skyldes at spesielt mange er med på religiøse aktiviteter i forbindelse med konfirmasjonen. Etter 9. trinn er det en klar nedgang i aktivitetsgraden. Andelen som har deltatt i en fritidsklubb eller ungdomsklubb, har endret seg lite de siste årene.

Ambivalens til skolen og mindre framtidsoptimisme

Ungdata viser at de aller fleste ungdommer trives på skolen, og så mange som ni av ti opplever at lærerne deres bryr seg om dem. Det er svært positivt at det store flertallet av gutter og jenter har gode relasjoner til lærerne. Samtidig er det en god del som ikke opplever skolen som et godt sted å være. Hver femte ungdom gruer seg ofte til å gå på skolen. Det er også relativt mange som opplever høyt nivå av skolestress, særlig blant jenter. Seks av ti jenter og tre av ti gutter sier at de ofte eller svært ofte blir stresset av skolearbeidet. Hva slags konsekvenser dette kan ha for ungdommene, kan ikke undersøkelsen si noe om. Å oppleve stress kan gi elever energi, men samtidig kan det bli problematisk dersom stresset blir for stort og vedvarende over tid. Opplevelsen av skolestress er høyest i 10. trinn og på VG3.

Det er stor variasjon i hvor mye tid ungdom bruker på lekser og annet skolearbeid utenom skoletiden, og for første gang siden Ungdata startet målingene, er det en nedgang i andelen som bruker mer enn én time daglig på lekser. Dette skjer etter en periode der andelen har økt år for år. Det har også vært en trend de siste årene i retning av at stadig flere tror de vil ta høyere utdanning. Også denne trenden kan synes å være brutt. Både for gutter og jenter viser årets tall en nedgang sammenliknet med årene før. Også på noen andre områder har det vært en nedgang i andelen

framtidsoptimistiske unge. På ett område er endringene nokså store. På bare noen få år har andelen som tror at de aldri vil bli arbeidsledige blitt redusert med 7–8 prosentpoeng. Årets tall viser også en nedgang i andelen som tror de kommer til å leve et godt og lykkelig liv. Alle disse endringene antyder et skifte i en utvikling vi har sett de siste årene, der ungdom i økende grad bruker tid på lekser, orienterer seg mot høyere utdanning, og der framtidsoptimismen blant unge har vært svært høy. Om dette bruddet i tidsrekken er en varig trend eller uttrykk for tilfeldige enkeltresultater, vil vi bare kunne se i framtidige målinger.

Årets undersøkelse kan for øvrig vise til en liten økning i skulking blant ungdomsskoleelever. På videregående er det derimot en mindre nedgang, noe som kan skyldes nye fraværsregler.

Helse og trivsel

Ungdom flest har god helse. Gutter er generelt mer fornøyd med helsa si enn jenter, og de siste årene har det vært en liten nedgang i andelen jenter som er fornøyd med helsa si. Selv om Ungdata viser at de aller fleste unge er godt fornøyd med egen helse, er det en god del som sliter med ulike typer helseplager i hverdagen. Mange sliter med hodepine, magevondt og smerter i nakke, skulder, ledd og muskulatur. Andre sliter med symptomer på stress, og tenker at «alt er et slit», eller de «bekymrer seg for mye om ting». Jenter er mer utsatt for denne typen problemer enn gutter, og for jentene øker plagene gjennom årene på ungdomstrinnet, for deretter å flate ut fra 16–17-årsalderen. Bruken av reseptfrie medikamenter er forholdsvis høy, og i midten av tenårene er det mer enn hver fjerde jente som sier at de bruker slike medikamenter en eller flere ganger i uka.

Omfanget av selvrapporterte depressive symptomer har gradvis økt blant jenter siden begynnelsen av 2010-tallet. Årets undersøkelse tyder på en ytterligere økning. Mens de tidligere målingene har vist en økning på 0,2–0,3 prosentpoeng per år, viser årets undersøkelse

Andelen ungdommer som rapporterer om psykiske helseplager fortsetter å øke. Ensomhetstallene har aldri vært høyere siden Ungdata startet.

en økning på hele 1,8 prosentpoeng. Selv om en ikke skal legge altfor stor vekt på funn fra en enkeltmåling, er det likevel rimelig å betrakte denne økningen som markant. Blant gutter har det de siste årene vært en svak nedgang i andelen som rapporterer om høyt nivå av depressive symptomer. Årets tall tyder på at denne trenden kan være brutt, og at det har vært en økning også for gutter. Tilsvarende viser årets undersøkelse at andelen av ungdommer som opplever ensomhet, er den høyeste som noen gang er registrert i Ungdata.

På andre helserelaterte områder viser årets tall ingen endringer sammenliknet med fjorårets. Dette gjelder bruken av reseptfrie medikamenter og hvor mange ungdommer som mangler fortrolige venner. Det er heller ingen endringer i andelen som opplever å bli plaget, truet eller frosset ut av andre ungdommer. I 2017 ble det i Ungdata inkludert spørsmål som fanger opp hvor mange som opplever negative hendelser på nettet. Resultatene viser at flertallet ikke er utsatt for dette, og at mindretallet opplever trusler, utestengelse eller at noen skriver eller legger ut sårende bilder eller videoer av dem på nettet. Samtidig er det en god del, og da særlig jenter, som rapporterer om å bli utsatt for slike hendelser. De fleste rapporterer om enkelthendelser, men det er også en god del som gjentatte ganger opplever å være utsatt for negative hendelser på nettet.

Spørsmål om kostholdsvaner ble inkludert i Ungdata i 2017. Hovedbildet er at det er stor variasjon ungdommene imellom når det gjelder hva slags kostholdsvaner de har. For eksempel spiser en av tre ungdommer frukt og grønt hver dag, samtidig som en god del sjelden får i seg slike matvarer. Flertallet av ungdom spiser fisk til middag eller som pålegg minst en gang i uka. Det samme gjelder kjøttdeigbaserte produkter, som pølser og hamburgere. De fleste spiser godteri eller snacks hver uke, men det er få som gjør dette mange ganger i uka. Det er noen flere jenter enn gutter som jevnlig spiser godteri. Ni prosent bruker sukkerholdige drikker hver eneste dag, mens færre bruker lettbrus eller andre lett-drikker. Omfanget av energidrikk er enda lavere, og kun tre prosent drikker dette daglig.

Fortsatt nedgang i bruk av tobakk og alkohol, men ikke for hasj, vold og regelbrudd

De siste årene har det vært en utvikling der stadig færre unge bruker ulike former for rusmidler,

og der færre involverer seg i vold og kriminalitet. Årets tall tyder på at utviklingen fortsetter på noen områder, men ikke på andre. Når det gjelder andelen ungdomsskoleelever som snuser, røyker eller drikker alkohol, har det vært en tydelig nedadgående kurve de senere årene. Årets rapport viser at denne trenden bare fortsetter. Mens nedgangen i røyking har vært større blant jentene enn guttene, har nedgangen i snusing vært størst blant guttene – med en nedgang fra åtte til fem prosent på bare noen få år. Det er nå mindre enn to prosent av elevene på ungdomstrinnet som røyker daglig eller ukentlig, og 3–4 prosent som snuser. Dette viser at bruken av tobakk samlet sett har gått svært mye ned blant ungdomsskoleelevene. Det er likevel fortsatt en del som bruker tobakk på videregående, og gutter i større grad enn jenter. Mot slutten av tenårene snuser en av fire gutter jevnlig, og en av tolv røyker sigaretter.

Omfanget av hasjrøyking er nokså lav blant elever på ungdomstrinnet, og andelen som har prøvd hasj har ikke endret seg mye siden Ungdata-målingene startet i 2010. På videregående er det en god del flere som har erfaring med hasj eller marihuana. Blant gutter på slutten av videregående er det en av fire som har prøvd hasj eller marihuana. Tallene for guttene i denne aldersgruppen er høyere i årets rapport enn i tidligere målinger, noe som kan tyde på en økning i hasjbruken i denne gruppen. Andelen som er tilbudt hasj eller marihuana er også noe høyere i år enn tidligere.

Når det gjelder omfanget av selvrapporterte lov- og regelbrudd har det vært en nedadgående trend de siste årene. Tallene i årets undersøkelse viser derimot en økning i andelen gutter som nasker i butikker eller som driver med andre former for regelbrudd. Blant jenter er det mindre endringer. Når det gjelder omfanget av vold og trusler om vold, har det også vært en nedadgående trend de senere årene. Årets rapport viser at omfanget er nokså likt som fjorårets. Det er for tidlig å si noe om disse tallene kan være starten på en periode med et brudd i utviklingen.

Idrettens særskilte posisjon og frafallet

Som fritidsaktivitet står den organiserte idretten i en særskilt sterk posisjon, og vi har i denne rapporten valgt å vie dette temaet ekstra oppmerksomhet. Resultatene viser at 93 prosent av alle ungdommer har deltatt i organisert idrett en eller annen gang gjennom oppveksten. Tallet er langt høyere enn det som var tilfellet for bare

noen få år siden, og betyr at det i dag er svært få ungdommer som aldri har vært innom idretten. Selv om omfanget av ungdom som driver aktivt med organisert idrett reduseres gjennom ungdomsårene, er det likevel slik at det å være med i idrett appellerer til svært mange unge. På starten av ungdomstrinnet er det rundt seks av ti som trener eller konkurrerer i idrettslag fast hver eneste uke, og flertallet av disse gjør dette tre eller flere ganger i uka. Rapporten viser samtidig at andelen som driver med ungdomsidrett har økt noe de siste årene, både blant gutter og jenter. Det er også mye som tyder på at idrett har en forholdsvis høy status blant ungdom. Mer enn halvparten av alle ungdommer mener for eksempel at det å være god i idrett gir økt status i vennemiljøet. Det er flere gutter enn jenter som mener gode idrettsferdigheter bidrar til å styrke statusen. Samtidig ser vi en utvikling over tid der det blir stadig flere jenter og noen færre gutter som opplever at det å være god i idrett bidrar til å øke statusen i det vennemiljøet de tilhører.

Ungdomstiden er en fase av livet der mange velger å slutte med organisert idrett. Nærmere to av ti ungdommer har sluttet allerede før de begynte på ungdomsskolen, mens 30 prosent slutter i løpet av ungdomsskolen. Selv om det skjer et tydelig frafall gjennom hele tenåringsfasen, viser rapporten at frafallet er størst i perioden fra 9. trinn og fram til første trinn på videregående. Frafallet er større blant jenter enn blant gutter. Mens det bare er mindre forskjeller i andelen gutter og jenter som deltar i barneidretten og i begynnelsen av ungdomsidretten, er det blant elevene på videregående langt flere idrettsaktive gutter enn jenter.

Andelen som trener regelmessig på egen hånd, reduseres noe gjennom ungdomsårene. Det er også færre av de eldste ungdommene som driver med uformelle fysiske aktiviteter sammen med venner, som for eksempel å spille fotball eller stå på snowboard. Derimot øker bruken av treningsstudio betydelig gjennom ungdomsårene. På slutten av videregående trener nesten halvparten i et treningsstudio minst én gang i uka.

Rapporten viser at gutter er generelt mer fysisk aktive enn jenter, og at de i større grad enn jenter driver med uformelle fysiske aktiviteter sammen med venner. Gutter bruker treningsstudio i noe større grad enn jenter, uten at kjønnsforskjellene er spesielt store. Selv om gutter har et høyere fysisk aktivitetsnivå, er det likevel nokså små kjønnsforskjeller når det gjelder hvor mange av

ungdommene som aldri eller sjelden er så aktive at de blir andpusten eller svett. Disse spesielt lite fysisk aktive ungdommene omfatter ni prosent av alle ungdommer, og omfanget har økt noe de siste årene. Tallene for inneværende år viser derimot en liten nedgang i andelen spesielt fysisk inaktive sammenliknet med tidligere målinger.

Norske ungdommer er generelt godt fornøyd med tilbudet av idrettsanlegg i nærområdet sitt. Rundt sju av ti synes anleggstilbudet er svært eller nokså bra. Tallet på ungdommer som er fornøyd med idrettsanleggene, er for øvrig langt høyere enn for eksempel andelen som er fornøyd med tilbudet av lokaler i nærmiljøet til å treffe andre ungdommer på fritida.

Hva kjennetegner idrettsungdommene?

Rapporten analyserer hvordan idrettsungdom har det sammenliknet med de som ikke er med i et idrettslag. Resultatene gir et nokså tydelig bilde, der ungdom som er aktive i organisert idrett skiller seg positivt ut på en rekke områder.

Ungdom som er aktive i organisert idrett utgjør en spesielt veltilpasset del av ungdomsmiljøene. De har det bedre med seg selv og trives bedre med foreldrene og på skolen.

Idrettsungdom er blant annet mer fornøyd med foreldrene sine, de liker seg bedre i lokalmiljøet, de trives bedre på skolen, de skulker mindre, og det er langt flere som sikter mot høyere utdanning. Idrettsungdommene bruker like mye tid på lekser som andre ungdommer, samtidig som mange også er aktive i andre organiserte fritidsaktiviteter. De er i mindre grad hjemme om kveldene enn de som ikke driver med idrett, og bruker langt mindre tid på skjermaktiviteter. De har også i noe større grad enn andre ungdommer fortrolige venner som de kan snakke med om alt mulig. Idrettsungdommene er langt mer fornøyd med egen helse enn andre ungdommer. De har også et sunnere kosthold, de røyker mindre, færre drikker alkohol, og færre har prøvd hasj el-

ler marihuana. Idrettsungdom har generelt færre psykiske helseplager. Når det gjelder regelbrudd, mobbing og utsatthet for vold, er det ikke spesielt store forskjeller mellom idrettsungdom og andre ungdommer.

Ungdom som driver med idrett, vokser oftere enn andre opp i familier der foreldre har høyere utdanning, og der tilgangen til ulike typer av materielle ressurser er høy. Blant ungdom med mange sosioøkonomiske ressurser i hjemmet har 96 prosent deltatt i idrett gjennom oppveksten, mot 85 prosent blant ungdom fra lavere sosioøkonomiske lag. Det er samtidig vesentlig flere av ungdommene fra lavere enn fra høyere sosiale lag som har sluttet med idrett da de gikk på barneskolen. Ser vi på de sosiale mønstrene i frafallet gjennom ungdomsskolen og over i videregående, er de sosiale forskjellene mindre. Dette tyder på at sosioøkonomiske forskjeller i idrettsdeltakelse blant ungdom ikke først og fremst oppstår som et resultat av frafall i ungdomsidretten, men heller som et resultat av frafall eller fravær av deltakelse allerede før ungdomsidretten starter. En mulig implikasjon av dette er at arbeidet med å nå målsettingene med å inkludere flest mulig i ungdomsidretten i større grad bør rettes mot barneidretten.

Det er store sosiale forskjeller i hvem som driver med ungdomsidrett. Mye av de sosiale ulikhetene skyldes forhold som er tilstede allerede før ungdommene kommer i tenårene.

Om datagrunnlaget

Siden 2010 har 439.200 elever på ungdomstrinnet og i videregående opplæring deltatt i Ungdata, som har blitt gjennomført i 405 kommuner, på Svalbard og på samtlige videregående skoler i ti fylkeskommuner. Undersøkelsene gjennomføres lokalt av kommunene eller fylkeskommunene i samarbeid med de regionale kompetansesentrene innen rusfeltet (KoRus) og NOVA. Alle data samles i en nasjonal database.

For å sikre at årets rapport gir et representativt bilde på nasjonalt nivå, er det brukt data fra samtlige lokale undersøkelser som ble gjennomført fra 2015 til 2017. I denne perioden omfatter dette 400 undersøkelser, gjennomført i 391 kommuner, åtte fylkeskommuner og på Svalbard. Bakgrunnen for å se de tre siste årene under ett, er at det varierer fra år til år hvilke kommuner som deltar. Over en treårsperiode dekker undersøkelsene derimot det nasjonale nivået svært godt. Datamaterialet er betydelig, og i denne treårsperioden deltok 240.700 ungdommer i Ungdata, hvorav 145.900 elever på ungdomstrinnet og 94.800 elever i videregående opplæring. Dette betyr at nærmere 80 prosent av samtlige 13–15-åringer i Norge har deltatt i Ungdata i løpet av de siste tre årene. I aldersgruppen 16–18 år har nærmere halvparten deltatt i undersøkelsen. Svarprosenten i Ungdata er høy. I kommunene som har deltatt i Ungdata i perioden 2015 til 2017, har 84 prosent av elevene på ungdomstrinnet og 68 prosent av elevene på videregående besvart spørreskjemaet. Dette er en liten økning sammenliknet med tidligere år.

Rapporten gir et bilde av endringer over tid, men tidstrendanalysene er utelukkende basert på svarene fra elever på 8. til 10. trinn. Grunnen til denne avgrensningen er at det er kun på ungdomstrinnet Ungdata gir et nasjonalt representativt bilde tilbake i tid. Av samme grunn som nevnt over, har vi i analysene av utviklingstrekk slått sammen tre og tre år. I figurene i rapporten har vi av hensyn til framstillingen markert tidspunktet for hver treårsperiode med det året som er i midten av perioden. Dette betyr for eksempel at tallene som er angitt for 2016, er basert på data samlet inn i 2015, 2016 og 2017. Totalt inngår 288.900 ungdomsskoleelever i analysene av endringer over tid, som omfatter perioden 2010 til 2017.

Datagrunnlaget

439.200 tenåringer har deltatt i Ungdata siden 2010

Ungdata er lokale ungdomsundersøkelser der kommunene og fylkeskommunene selv bestemmer når de vil gjennomføre sin undersøkelse. Alle undersøkelsene gjennomføres nå i løpet av vårhalvåret. Undersøkelsene gjennomføres elektronisk i skoletiden og er rettet mot på ungdomstrinnet og i videregående opplæring. Spørreskjemaet inneholder en obligatorisk del som brukes i alle kommuner. Denne består av 159 spørsmål til elever på ungdomstrinnet og 168 spørsmål til elever på videregående. Mange kommuner velger å utvide undersøkelsen med valgfrie tilleggsspørsmål. De fleste ungdataundersøkelsene gjennomføres anonymt, og det er frivillig for ungdommene å delta i Ungdata. Både foreldre og ungdom blir i forkant informert om undersøkelsen, og ungdommene står fritt til å trekke seg fra undersøkelsen underveis. De kan også hoppe over spørsmål de ikke har lyst til å svare på.

Kommunene og fylkeskommunene som deltar i Ungdata, forplikter seg til at data fra egen undersøkelse samles i en nasjonal database, Ungdatabasen. NOVA forvalter databasen som ble opprettet i 2010. Fram til juni 2017 har 439.200 ungdommer fordelt på 405 kommuner og ti fylkeskommuner samt Svalbard deltatt i Ungdata. Mange kommuner har besluttet å gjennomføre Ungdata hvert tredje år, og så langt har to av tre kommuner gjennomført undersøkelsen på to, tre eller fire tidspunkter. Dette betyr at Ungdatabasen inneholder opplysninger som gjør det mulig å undersøke endringer over tid, både på nasjonalt og mange steder også på lokalt nivå.

Et treårig representativt bilde

Målet med rapporten er å gi et landsrepresentativt bilde av situasjonen for norske skoleelever. Siden det varierer fra år til år hvilke kommuner og fylkeskommuner som deltar i Ungdata, betyr dette at representativiteten i det årlige datagrunnlaget varierer. Nærmere analyser viser at i løpet av en treårsperiode er antallet kommuner som har gjennomført Ungdata, så høyt og så spredt utover hele landet at data over en treårsperiode er nasjonalt representative. Vi har derfor i denne nasjonale rapporten samlet data fra

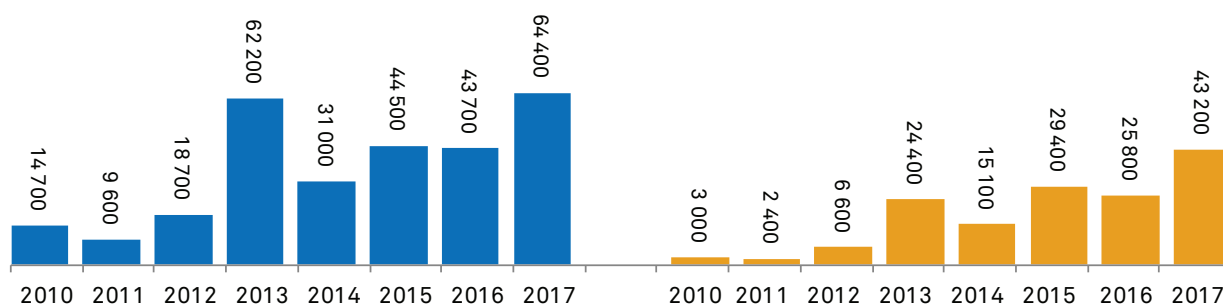
tre og tre år for å sikre at dataene reflekterer et nasjonalt nivå.

Det oppdaterte tallgrunnlaget i denne rapporten baserer seg på de undersøkelsene som ble gjennomført fra 2015 til 2017. Dette omfatter 400 undersøkelser gjennomført i 391 kommuner, på Svalbard og på samtlige videregående skoler i åtte fylkeskommuner. 32 kommuner har i løpet av denne perioden gjennomført undersøkelsen to ganger. For å unngå at noen ungdommer kommer med flere ganger, har vi tatt bort fra datagrunnlaget alle de som deltok i den første av disse to undersøkelsene. Dette betyr at hver kommune utelukkende er representert med én undersøkelse. Med denne avgrensningen består datasettet for 2015–2017 av 240.700 ungdommer, hvorav 145.900 er elever på ungdomstrinnet og 94.700 i videregående. Datamaterialet dekker de aller fleste kommunene i Norge, både små, mellomstore og store kommuner, og fra alle fylker. En oversikt over alle undersøkelsene og lokale resultater finnes på Ungdatas nettsider (www.ungdata.no).

Siden Ungdata har eksistert siden 2010, finnes det totalt seks treårsperioder som i denne rapporten brukes for å studere trender. For framstillingens skyld er hver treårsperiode i rapporten angitt med «midtåret». Dette betyr for eksempel at tallene for 2016 omfatter data samlet inn i årene 2015–2017. På tilsvarende måte omfatter tallene for 2011 årene 2010–2012. Hver av disse treårsperiodene inkluderer så mange ungdommer fra så mange kommuner spredt rundt omkring i Norge at dataene gir et godt og dekkende nasjonalt bilde av oppvekstsituasjon for de unge innenfor hver periode. Det er likevel noe mer usikkerhet i den første treårsperioden, da et mer begrenset antall kommuner deltok. Fra 2013 og framover har antallet kommuner som har deltatt i Ungdata, ligget på mellom 86 og 170 kommuner. Tidstrendanalysene omfatter elever på ungdomstrinnet, totalt 288.900 ungdommer.

Spørreskjemaet i Ungdata ble revidert i 2016, og den nye versjonen er benyttet i alle de lokale ungdataundersøkelsene som er gjennomført i 2017. De fleste av de obligatoriske spørsmålene er uendret i den nye versjonen, blant annet for å sikre mulighetene for å analysere tidstrender. Enkelte spørsmål er gått ut, og noen nye temaer

Antall ungdom som har deltatt i Ungdata – 2010–2017. Ungdomstrinnet og videregående

er kommet til. I den nye versjonen er det lagt inn spørsmål om kostholdsvaner, seksuelle erfaringer, seksuell trakassering, utsatthet for negative hendelser på nett, skolestress og opplevelser av press, samt spørsmål om frafall i organisert idrett.

Siden omfanget av undersøkelser og antallet deltakere i Ungdata har vært spesielt høy i 2017, har vi valgt å presentere resultater fra de nye temaene allerede i årets rapport. Alle figurene som dette gjelder er markert med en stjerne (*). Disse baserer seg på 169 kommuner, fire fylkeskommuner og Svalbard. Disse kommunene har samlet sett nokså like kjennetegn som kommune-Norge under ett, målt etter innbyggertall og graden av sentralitet. Andelen av ungdom som bor i små og lite sentralt beliggende kommuner er i datasettet identisk med tall for hele landet. Store kommuner er derimot noe underrepresentert, mens middels store kommuner er noe overrepresentert. Denne skjevfordelingen skyldes først og fremst at Oslo ikke er med i 2017. Derimot omfatter datamaterialet fra 2017 undersøkelser gjennomført i Bergen, Trondheim, Drammen, hele Vestfold, Buskerud, Hordaland, Sogn og Fjordane, store deler av Møre og Romsdal, Trøndelagsfylkene og Akershus, samt en del mellomstore byer og mindre kommuner i andre fylker.

Ungdata gjennomføres på ungdomstrinnet og i videregående skole

Figuren viser hvor mange elever på ungdomstrinnet og i videregående opplæring som hvert år har deltatt i Ungdata siden 2010. Opptellingen viser at 2017 er det enkeltåret der desidert flest har deltatt, og at antallet ungdommer som har deltatt fra videregående, har økt nokså mye sammenliknet med tidligere år. Samlet sett er det likevel flest som har deltatt fra ungdomstrinnet. De siste årene har derimot stadig flere fylkeskommuner, det vil si eierne av de videregående skolene, valgt å gjennomføre Ungdata i sine fylker. Dette har bidratt til at antallet deltakere på videregående etter hvert har blitt høy.

Blant deltakerne i Ungdata er det omtrent like mange gutter som jenter. Dette gjelder på alle klassetrinn, med unntak av VG3 der 57 prosent av deltakerne er jenter. På ungdomsskolen er hvert trinn representert med rundt en tredel hver. På videregående er VG1 overrepresentert. At VG1-elevne utgjør rundt halvparten av deltakerne på videregående, skyldes at flere av undersøkelsene på videregående kun har inkludert de yngste elevne. Men også i de undersøkelsene der en har inkludert hele videregående, er det vanligvis færre deltakere på VG2 og VG3 enn på VG1. Dette skyldes dels at det er vanskeligere å gjennomføre undersøkelsene blant de eldste (pga. eksamener,

mange er lærlinger etc.), dels at frafallet i videregående øker ettersom ungdommene blir eldre. En må derfor være klar over at datamaterialet særlig mot slutten av videregående består av en noe mer selektert gruppe av ungdom sammenliknet med de lavere klassetrinnene.

Åtte av ti ungdomsskoleelever i Norge har deltatt i Ungdata

I følge befolkningsstatistikken bor det 186.600 ungdommer i aldersgruppen 13–15 år i Norge. Når 145.900 elever på ungdomstrinnet har deltatt i Ungdata i løpet av de tre siste årene, innebærer det at 78 prosent av samtlige ungdommer i ungdomsskolealder har deltatt i Ungdata de siste årene. Dette betyr at Ungdata nærmest kan regnes som en total befolkningsundersøkelse. På videregående er det vanskeligere å beregne hvor stor andel av befolkningen som har deltatt i Ungdata. Men legger vi aldersgruppen 16–18 år til grunn som befolkningsgrunnlaget, innebærer det at nærmere halvparten av norske 16–18-åringer har deltatt i undersøkelsen.

Svarprosenten i Ungdata beregnes på en annen måte, der vi først har innhentet elevtallet for alle de skolene som skal være med i undersøkelsen og deretter undersøkt hvor stor andel av disse som faktisk deltok. Beregnet på denne måten er svarprosenten i perioden 2015–2017 på ungdomstrinnet på 86 prosent og 68 prosent på videregående. Dette er en høyere svarprosent enn det som er rapportert tidligere år, og gir en indikasjon på en økende oppslutning om selve undersøkelsen. Siden skolene og kommunene selv står for datainnsamlingen, vil svarprosenten i den enkelte undersøkelse blant annet avhenge av hvor godt man har organisert undersøkelsen lokalt. I enkelte kommuner har man oppnådd en svarprosent på 100, eller nesten 100. Andre steder er den en god del lavere. De fleste kommunene har likevel en svarprosent på ungdomstrinnet mellom 80 og 95 prosent og mellom 60 og 75 prosent på videregående.

Svarprosenten ser imidlertid ut til å ha begrenset betydning for selve resultatene i undersøkelsene. I et metodenotat som er publisert på Ungdatas nettsider, er det blant annet dokumentert at omfanget av ulike typer ungdomsproblemer

varierer nokså lite med svarprosenten i den enkelte kommune. Notatet ligger tilgjengelig på www.ungdata.no.

At det for den enkelte ungdom er frivillig å være med i Ungdata, gjør det selvsagt vanskelig å vite eksakt hvor representative dataene er. Noen unge velger bevisst å ikke delta, mens andre var borte i perioden undersøkelsen ble gjennomført. Det er likevel vår erfaring at den viktigste grunnen til at ungdom ikke har deltatt, er at de av ulike årsaker ikke har fått tilbud om å være med.

Det er viktig å være klar over at alle resultater som framkommer gjennom Ungdata, er basert på hva ungdom selv rapporterer om. Dette er selvsagt en styrke når målet er å få en oversikt over ungdoms egen livssituasjon. Samtidig hefter det alltid en viss usikkerhet rundt slike undersøkelser, for eksempel om spørreskjemaet er utformet på en god nok måte for å fange opp det man er interessert i, om ungdommene forstår spørsmålene på samme måte som forskerne har lagt til grunn, og om ungdommene svarer sannferdig på det de blir spurt om. Vår erfaring er at de aller fleste ungdommer tar Ungdata på alvor, og at undersøkelsen gir et nokså riktig bilde av situasjonen til ungdom flest.

For å få mer systematisk kunnskap om hvordan ungdom opplever å delta i ungdataundersøkelsen, ble det i 2017 åpnet for at kommunene kunne legge inn spørsmål på slutten av spørreskjemaet der ungdom ble bedt om å ta stilling til ulike påstander om ungdataundersøkelsen. 74 kommuner og tre fylkeskommuner valgte å ta spørsmålene med i sine undersøkelser, og rundt 40.000 har besvart spørsmålene. Analyser av besvarelsene viser at nærmere ni av ti oppfatter at undersøkelsen gir et godt bilde av hvordan de har det, og omtrent like mange synes det var lett å svare på spørsmålene. Vi får også en indikasjon på at ungdom flest tar undersøkelsen på alvor når så mange som 98 prosent sier seg enig i at de svarte ærlig på spørsmålene. At omtrent halvparten opplever at undersøkelsen er altfor lang, gir derimot en indikasjon på at omfanget av spørsmål bør reduseres i framtidige undersøkelser. To av tre mener de fikk god informasjon om undersøkelsen i forkant. Det tyder på at for mange ungdommer ikke ble orientert godt nok om undersøkelsen. Dette kan nok skyldes at

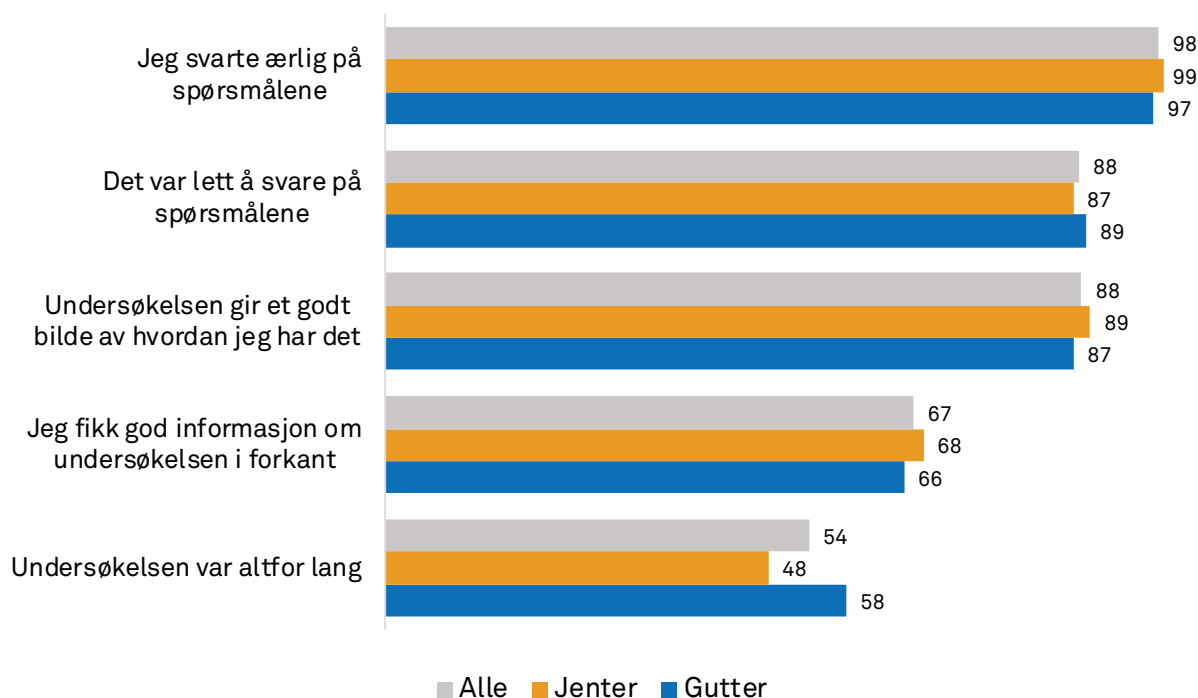
informasjonsflyten ikke har vært god nok alle steder.

Også når vi går inn og ser på hvordan enkelte ungdommer besvarer undersøkelsen, har vi grunn å ta tro at det er forholdsvis få av elevene som besvarer undersøkelsen på en systematisk useriøs måte. I Ungdata er det utformet egne prosedyrer for å identifisere det vi antar er useriøse besvarelser. Basert på disse prosedyrene

har vi anslått at rundt én av hundre ungdommer besvarer undersøkelsen systematisk på en useriøs måte. Disse er tatt ut av analysene i all rapportering fra Ungdata.

For mer informasjon om disse prosedyrene og andre metoderelaterte spørsmål kan vi henvise til Ungdatas nettsider under området «Metode-dokumentasjon».

Prosentandel gutter og jenter som mener at ulike påstander om ungdataundersøkelsen stemmer

Note: Basert på 77 undersøkelser gjennomført i 2017. N=40.154.

Nære relasjoner

Foreldre

Venner

Lokalmiljø

foreldre

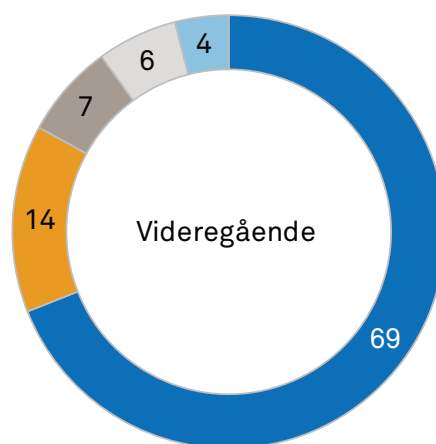
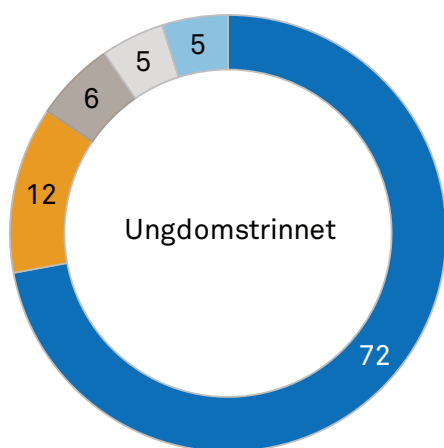
Selv om en stor del av dagens barndom og ungdomstid foregår innenfor barnehage, skole og ulike fritidsordninger, er foreldrene fremdeles de viktigste omsorgspersonene i oppveksten for de aller fleste. Foreldrenes ressurser – økonomisk, kulturelt og sosialt – danner grunnlaget for barn og unges levekår. I følge barneloven har foreldrene plikt til å sørge for økonomisk underhold og omsorg, de skal sikre en forsvarlig oppdragelse, og at barnet får en utdanning.

Etter hvert som barn blir eldre blir deres egne meninger og interesser viktigere. En del av det å være ung handler også om løsrivelse og det å bli en selvstendig person. I dette kan det ligge kimer til konflikter mellom unge og foreldre. Likevel vedvarer som regel den emosjonelle nærheten til foreldrene utover i ungdomstiden, og for mange unge er foreldrene deres viktigste støttespillere når det oppstår problemer av ulik art.

Tre av fire barn i Norge bor sammen med begge foreldrene. Der foreldrene ikke bor sammen, blir det stadig flere som deler bosted og bor deler av tiden hos mor og delvis hos far. Blant de som bor med én av foreldrene, er det fremdeles mest vanlig å bo med mor.

Hvordan opplever ungdom foreldrene sine?

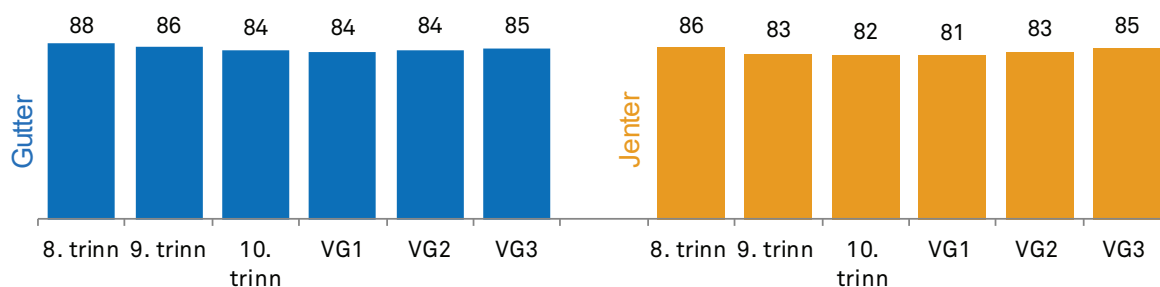
Hvor fornøyd er du med foreldrene dine?

■ Svært fornøyd ■ Litt fornøyd ■ Verken eller ■ Litt misfornøyd ■ Svært misfornøyd

Prosentandel som er fornøyd med foreldrene – etter kjønn og klassetrinn

Fortsatt sterke og tette bånd mellom ungdom og foreldre

I Ungdata svarer det store flertallet at de er svært godt fornøyd med foreldrene sine. Dette viser at de fleste har et godt og tillitsfullt forhold til sine foreldre. Gutter og jenter er omtrent like godt fornøyd, og det er små variasjoner etter alder. Samtidig er det rundt ti prosent som ikke er spesielt godt fornøyd med foreldrene sine.

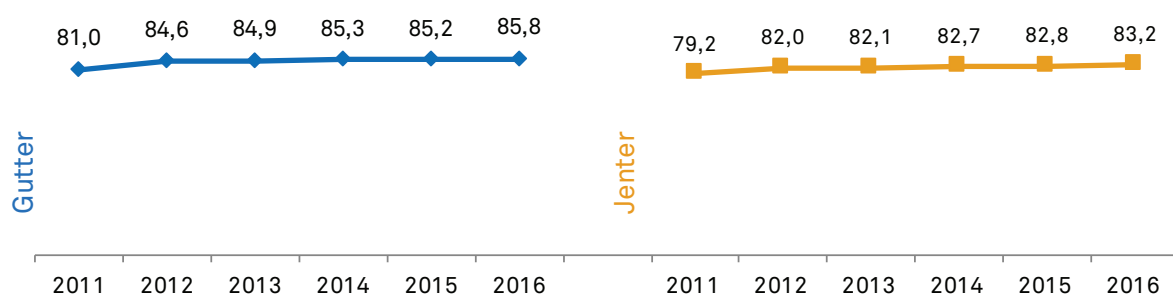
At båndene mellom dagens ungdom og foreldre er preget av tillitt, understrekes av at svært mange opplever at foreldrene har god oversikt over hva de gjør i fritiden, og hvem de er sammen med. Det er noen flere jenter enn gutter som opplever at foreldrene har oversikt, og foreldrene har mest oversikt over hva de aller yngste foretar seg.

Det er likevel et stort flertall også mot slutten av tenårene som opplever at foreldrene har god kjennskap til vennene deres og hva de driver med på fritiden.

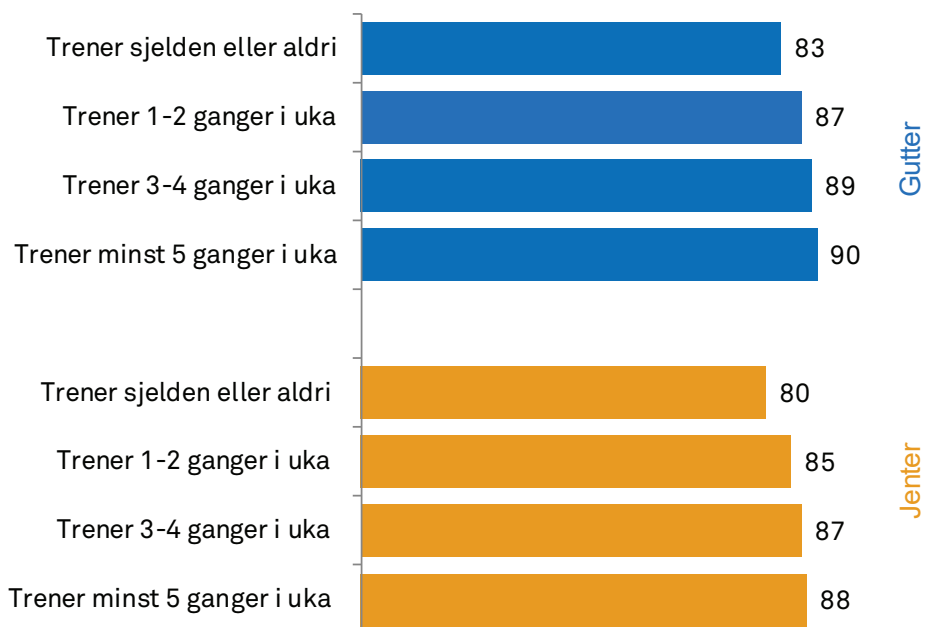
Over tid er det en tendens til at andelen ungdommer som er fornøyd med foreldrene sine, øker. Det samme gjelder hvor mange som opplever at foreldrene har oversikt over de unges hverdagsliv.

Ungdom som er aktive i organisert idrett, er enda mer fornøyd med foreldrene sine enn ungdom som ikke er med i idrett. Dette gjelder både gutter og jenter og for ungdom på ungdomstrinnet og i videregående.

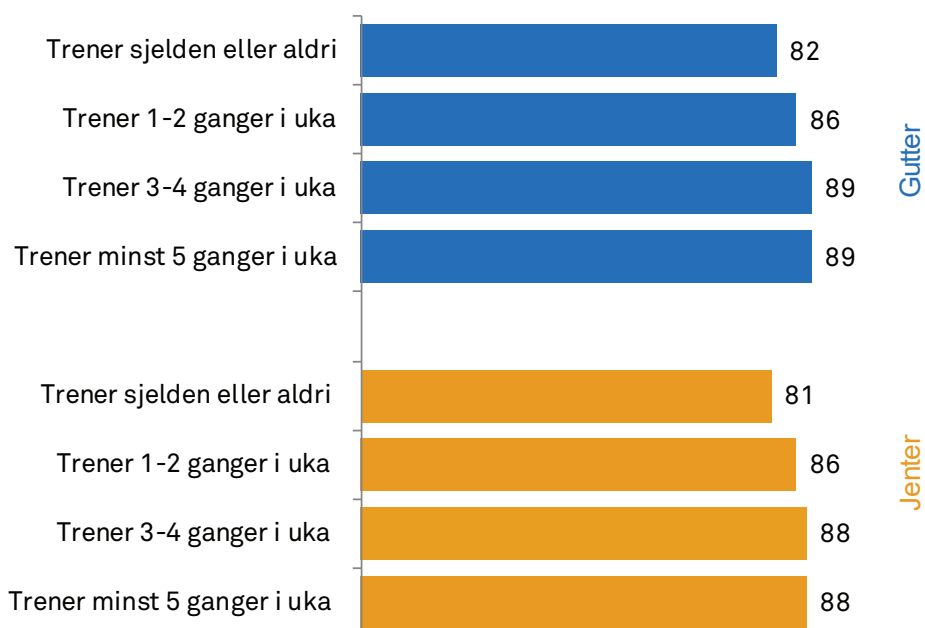
Prosentandel på ungdomstrinnet som er fornøyd med foreldrene – etter kjønn og tidspunkt

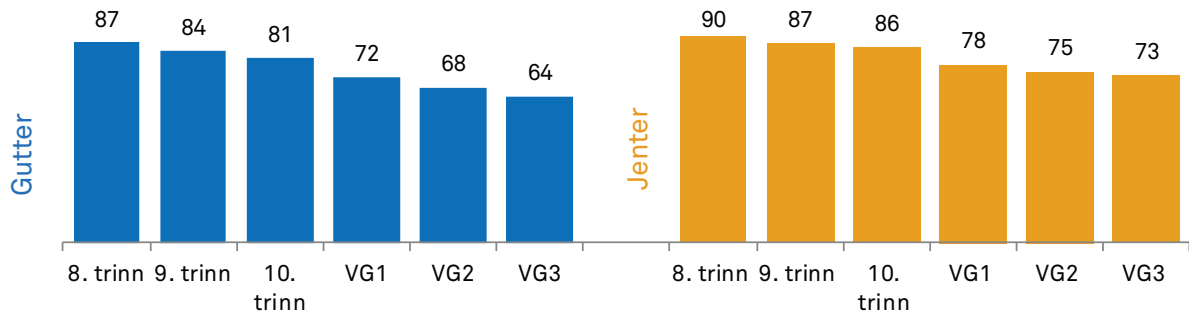
Prosentandel på ungdomstrinnet som er fornøyd med foreldrene – etter hvor ofte de trener i et idrettslag

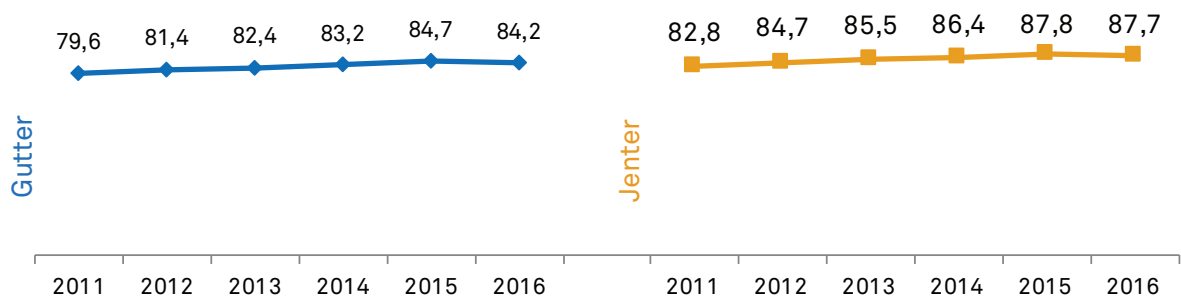
Prosentandel på videregående som er fornøyd med foreldrene – etter hvor ofte de trener i idrettslag

Prosentandel som opplever at foreldrene har god oversikt over ungdommenes venner og fritid – etter kjønn og klassetrinn

Prosentandel på ungdomstrinnet som opplever at foreldrene har god oversikt over ungdommenes venner og fritid – etter kjønn og tidspunkt

Hvordan forholdet til foreldrene blir målt i Ungdata

Det er flere spørsmål om foreldre i Ungdata. Som en hovedindikator på hvordan ungdom opplever foreldrene sine, bruker vi i denne rapporten et spørsmål der de unge blir bedt om å oppgi hvor fornøye eller misfornøye de er med ulike sider av livet. Ett av forholdene de skal vurdere er «foreldrene dine» – og de blir bedt om å krysse av for om de er «svært fornøyd», «litt fornøyd», «verken fornøyd eller misfornøyd», «litt misfornøyd» eller «svært misfornøyd».

En annen indikator på forholdet til foreldrene, er hvor godt ungdommene opplever at

foreldrene kjenner til ungdommenes venner og hva de driver med i fritiden. I Ungdata måles dette gjennom hvor godt ungdommene opplever at følgende utsagn passer for dem: «Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er, og hvem jeg er sammen med i fritiden», «Foreldrene mine kjenner de fleste av vennene jeg er sammen med i fritiden» og «Foreldrene mine kjenner foreldrene til vennene mine».

Indikatoren viser andelen som i «gjennomsnitt» minst mener at disse utsagnene «passer ganske godt».

venner

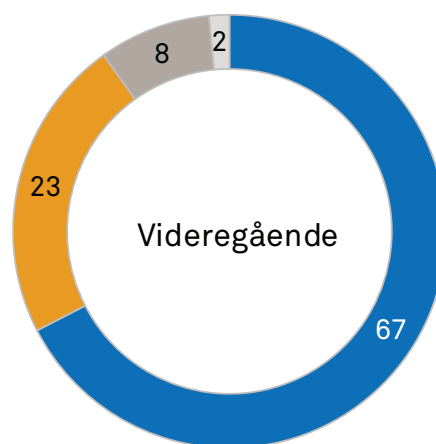
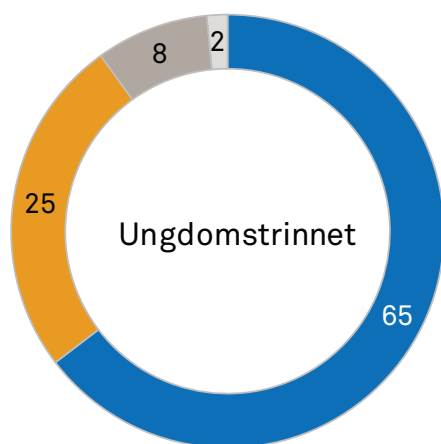
Ungdomstiden beskrives ofte som en fase i livet der de jevnaldrende er særlig viktig. Venner er for de fleste en kilde til lek, glede, støtte, samhørighet og bekreftelse. På lengre sikt har samspillet med de jevnaldrende betydning for utvikling av selvbilde og sosial kompetanse. Mange knytter også vennskap som varer livet ut i denne perioden.

I overgangen fra barn til tenåring endrer vennene betydning. Mens leken står i sentrum blant de yngste, blir det etter hvert like betydningsfullt hvem man er sammen med som hva man gjør. Med økt bruk av sosiale medier har ungdom dessuten fått en ny arena for samhandling. Ungdom deler informasjon og opplysninger om sine liv, hva de gjør, og hvem de er sammen med, på en annen måte enn tidligere.

Hvilken rolle de jevnaldrende vennene spiller i hver enkelt ungdoms liv, varierer. Mens noen trives godt med én eller to venner, er andre opptatt av å ha en stor vennegjeng og flest mulig «likes» på sosiale medier. For mange vil kvaliteten på vennskapene likevel bety mer enn antallet.

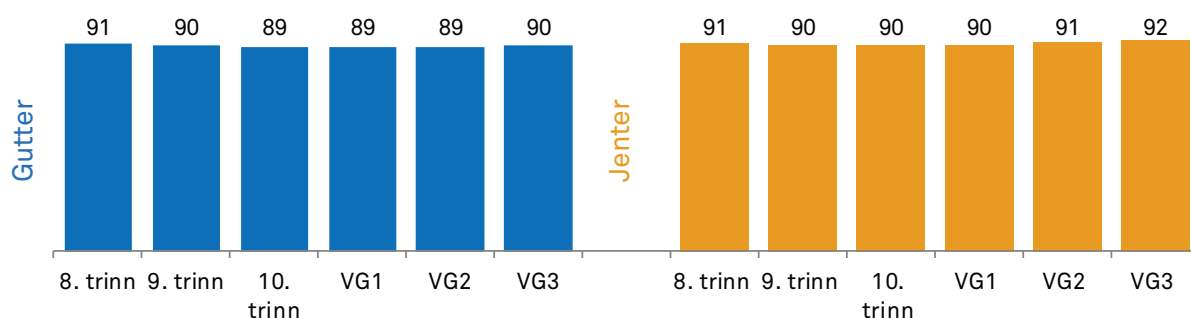
Hvor mange har venner de kan stole på?

Har du minst én venn som du kan stole fullstendig på og kan betro deg til om alt mulig?

■ Ja, helt sikkert ■ Ja, det tror jeg ■ Det tror jeg ikke ■ Har ingen venner nå for tiden

Prosentandel som har en fortrolig venn – etter kjønn og klassetrinn

Ni av ti har en nær og fortrolig venn

Ungdata viser at de aller fleste har venner som de «kan stole fullstendig på og betro seg til om alt mulig». To av tre er helt sikre på at de har minst én slik venn. I tillegg er det mange som tror at de har fortrolige venner. Andelen som har venner de kan stole på, varierer lite med kjønn og alder.

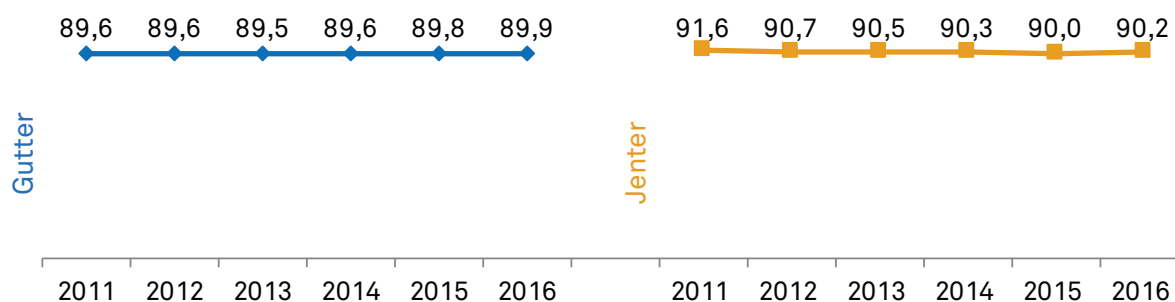
Nær én av ti mangler fortrolige venner, eller de har ingen de vil kalle venner for tiden. Det er en svak tendens siden 2011 til at flere av jentene ikke har fortrolige venner, fra åtte til ti prosent. For gutter har andelen som mangler fortrolige venner, vært like lav i alle årene.

Det er en tendens til ungdom som driver med organisert idrett, i større grad enn de som ikke er aktive, har fortrolige venner.

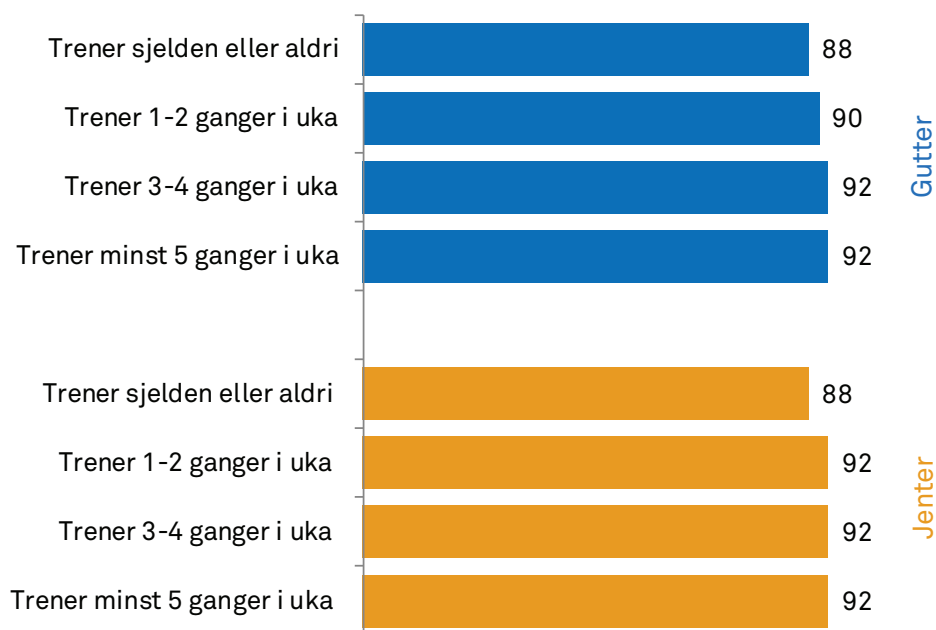
Det er relativt få ungdommer som har inngått faste kjæresteforhold. Samtidig er dette noe som øker temmelig mye i løpet av tenårene. Mens i underkant av ti prosent har fast kjæreste på begynnelsen av ungdomsskolen, har nærmere fire av ti jenter og tre av ti gutter en fast kjæreste på slutten av videregående.

Nokså mange ungdommer har venner som de kun har kontakt med gjennom nettet. På ungdomstrinnet gjelder dette så mange som halvparten av guttene og fire av ti av jentene. Mot slutten av videregående er dette derimot noe mindre vanlig.

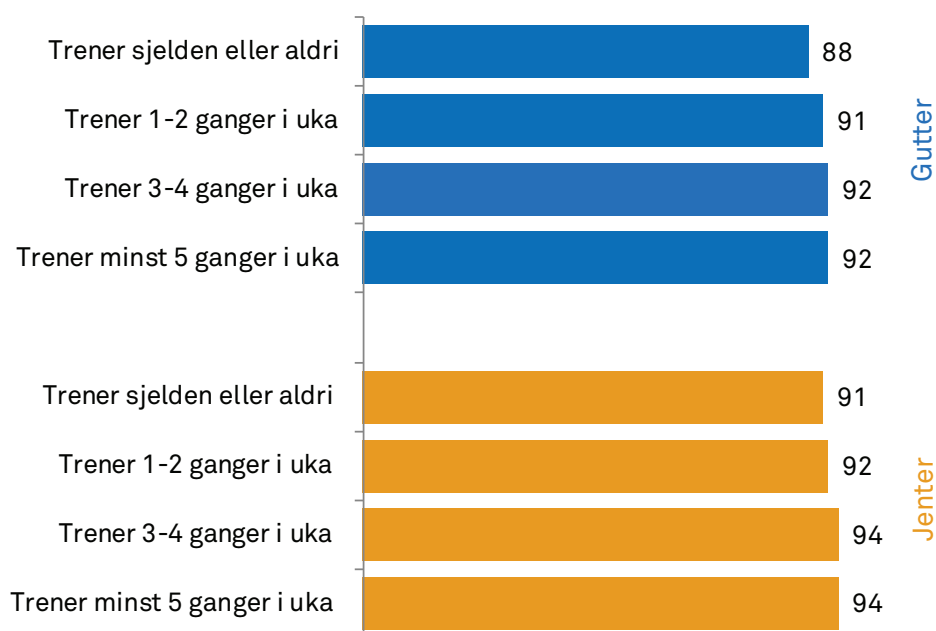
Prosentandel av ungdomsskoleelever som har en fortrolig venn – etter kjønn og tidspunkt

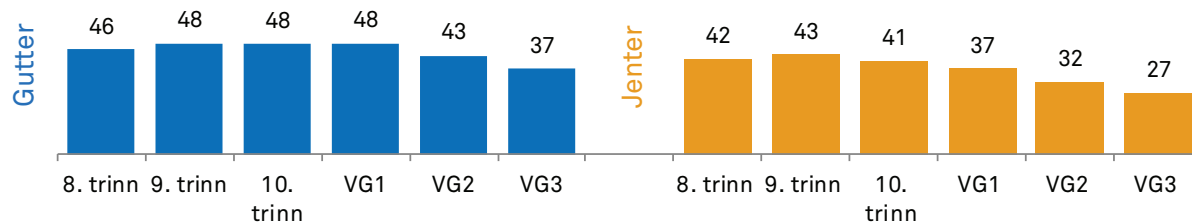
Prosentandel av ungdomsskoleelever som har en fortrolig venn – etter hvor ofte de trener i et idrettslag

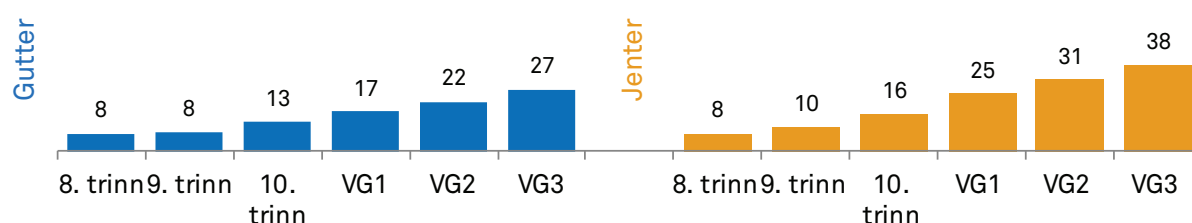
Prosentandel av elever på videregående som har en fortrolig venn – etter hvor ofte de trener i idrettslag

Prosentandel som har minst én nær venn som de bare har kontakt med gjennom nettet – etter kjønn og klasstrinn *

Prosentandel som har en fast kjæreste for tiden – etter kjønn og klasstrinn *

Hvordan vennskap blir målt i Ungdata

Det er flere spørsmål om venner og vennskap i Ungdata. I denne rapporten er hovedindikatoren hvor mange som har fortrolige venner. For å fange opp dette får de unge følgende spørsmål: «Har du minst en venn som du kan stole fullstendig på og kan betro deg til om alt mulig?»

Svaralternativene er «Ja, helt sikkert», «Ja, det tror jeg», «Det tror jeg ikke», «Har ingen jeg ville kalle venner nå for tiden».

Andelen med fortrolige venner er definert som andelen som svarer ett av de to ja-alternativene.

Fra 2017 ble ungdom også spurt om: «Har du minst én nær venn som du bare har kontakt med gjennom internett?». De ble også spurt om de har en fast kjæreste.

Resultatene for gutter og jenter på ungdomsskolen og i videregående er vist i figurene ovenfor. Den øverste figuren viser andelen som svarer «Ja, helt sikkert» eller «Ja, det tror jeg» på spørsmål om nettvenner. Den nederste figuren viser andelen som svarer «Ja, jeg har en kjæreste nå».

* betyr at data kun finnes for 2017 (se metodekapittelet)

lokalmiljøet

Dagens ungdom vokser opp i en globalisert verden der mennesker, meninger og inntrykk vandrer på tvers av landegrenser og sosio-kulturelle skiller. Samtidig har det lokale og tilhørigheten til nærmiljøet fremdeles stor betydning i menneskers liv.

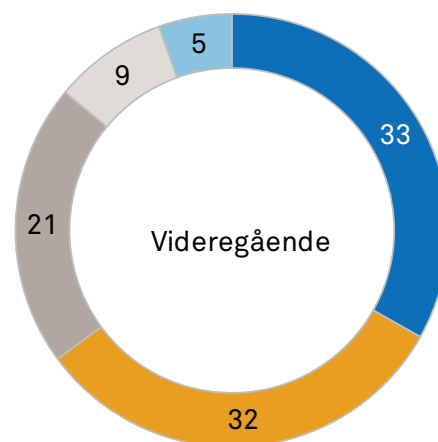
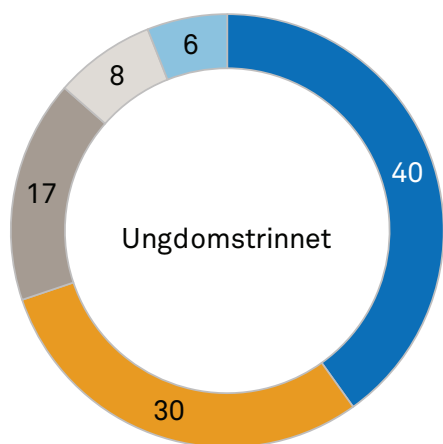
Å vokse opp betyr å vokse opp på et bestemt sted, og forskjellige lokalmiljøer kan gi ulike muligheter for utfoldelse og sosialt samvær. Tilbudet av organisasjoner, fritidstilbud og kulturtilbud påvirker individuell utfoldelse og bidrar samtidig til å skape identitet og tilhørighet i et lokalmiljø. Det samme gjelder tilgangen på åpne møteplasser, rekreasjonsområder og urørt natur. Opplevelsen av lokalmiljøet vil også være preget av utsiktene til utdanning, arbeid og familieetablering på sikt.

Barn og unge bruker lokalmiljøet i større grad og på en annen måte enn foreldrene.

Trygge og sunne lokalmiljøer er derfor særlig viktig for denne aldersgruppas velferd. Barn og unge kan også ha andre meninger enn voksne om hva som gir livskvalitet på hjemstedet.

Hva tenker ungdom om sitt eget lokalmiljø?

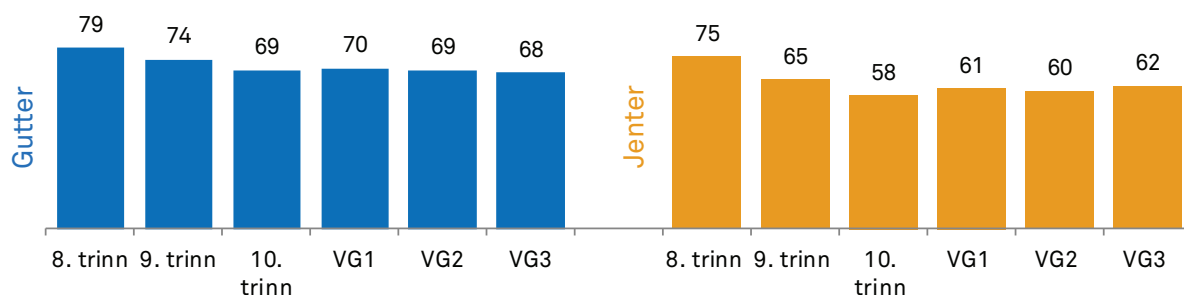
Hvor fornøyd er du med lokalmiljøet der du bor?

■ Svært fornøyd ■ Litt fornøyd ■ Verken eller ■ Litt misfornøyd ■ Svært misfornøyd

Prosentandel som er fornøyd med lokalmiljøet – etter kjønn og klassetrinn

To av tre er fornøyd med lokalmiljøet sitt

Fire av ti på ungdomstrinnet og tre av ti på videregående, er «svært fornøyd» med lokalmiljøet sitt, mens ytterligere tre av ti er «litt fornøyd». Flertallet av ungdom liker med andre ord området der de bor. Samtidig er det en god del som ikke er like godt fornøyd. 14 prosent er enten «litt» eller «svært misfornøyd», i tillegg er det en del som svarer «verken-eller».

I løpet av årene på ungdomsskolen synker andelen som er fornøyd med stedet der de bor. Dette gjelder spesielt jentene. Etter 10. trinn endrer innstillingene til lokalmiljøet seg lite. I alle aldersgrupper er gutter noe mer positive til lokalmiljøet sitt enn jenter.

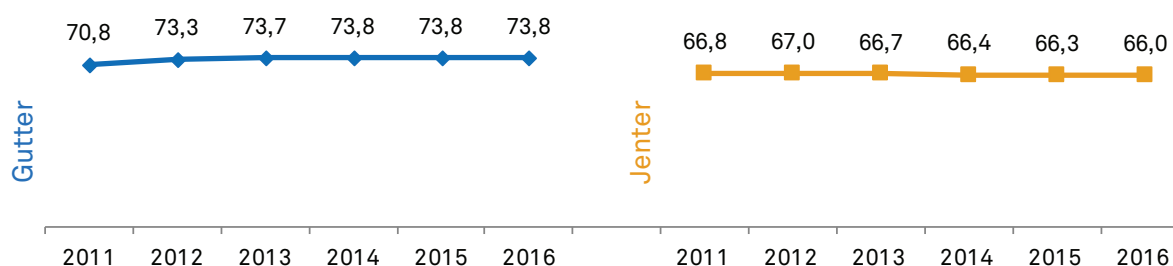
Andelen som er fornøyd med lokalmiljøet sitt, har endret seg lite siden 2012.

Ungdom som driver med organisert idrett, er mer fornøyd med lokalmiljøet sitt enn de som ikke driver med idrett. Dette gjelder både blant gutter og jenter og blant elever på ungdomstrinnet og på videregående.

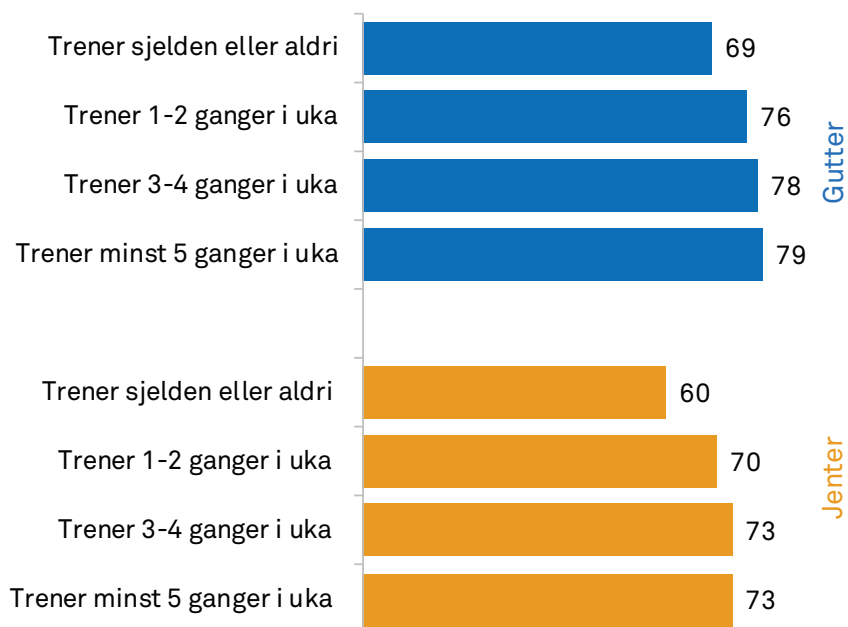
Rundt sju av ti ungdommer synes at tilbudet av idrettsanlegg der de bor er bra. Det er noen flere gutter enn jenter som er fornøyd med idrettsanleggene, og de yngste er noe mer fornøyd enn de eldste.

Det er en god del færre som er fornøyd med tilbudet av lokaler for å treffe andre ungdommer på fritiden. På videregående er det bare fire av ti gutter og tre av ti jenter som er fornøyd med situasjonen.

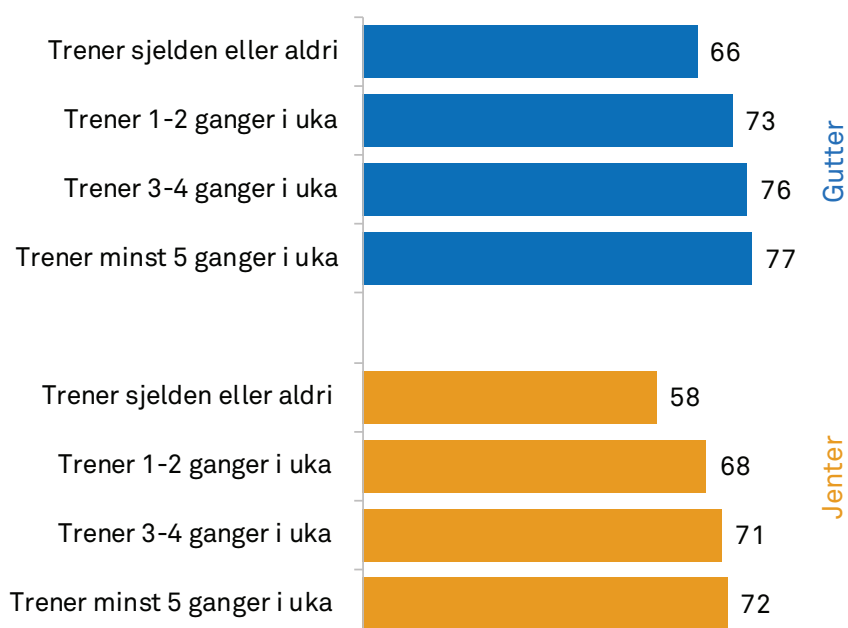
Prosentandel av ungdomsskoleelever som er fornøyd med lokalmiljøet – etter kjønn og tidspunkt

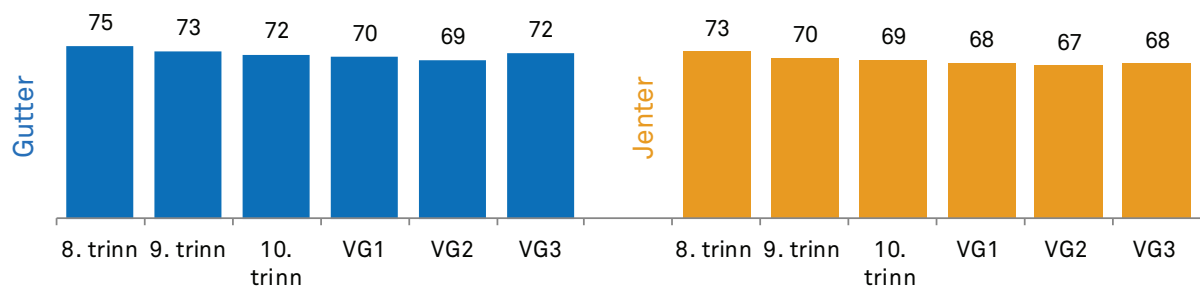
Prosentandel av ungdomsskoleelever som er fornøyd med lokalmiljøet – etter hvor ofte de trener i et idrettslag

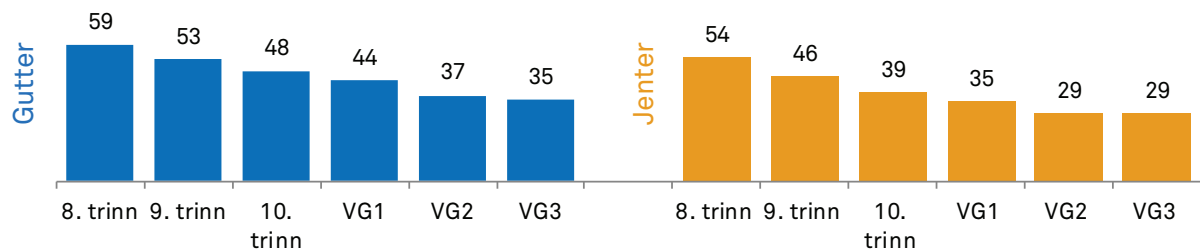
Prosentandel av elever på videregående som er fornøyd med lokalmiljøet – etter hvor ofte de trener i idrettslag

Prosentandel som synes at tilbudet av idrettsanlegg der de bor er bra – etter kjønn og klassetrinn

Prosentandel som opplever at tilbudet av lokaler til å treffe andre unge på fritida er bra – etter kjønn og klassetrinn

Hvordan spørsmål om lokalmiljøet blir stilt i Ungdata

Det finnes flere spørsmål i Ungdata om hvordan ungdom opplever nærmiljøet sitt. Ett av spørsmålene fanger opp hvor fornøyd de unge er med lokalmiljøet der de bor. Spørsmålet inngår i et sett av spørsmål der de unge blir bedt om å oppgi hvor fornøyd eller misfornøyd de er med ulike sider av livet sitt.

Ett av forholdene de skal vurdere er «lokalmiljøet der du bor» – og de blir bedt om å krysse av for om de er «svært fornøyd», «litt fornøyd», «verken fornøyd eller misfornøyd», «litt misfornøyd» eller «svært misfornøyd».

Andel som er «fornøyd med lokalmiljøet» er her definert som andel av ungdommene som svarer «svært fornøyd» eller «litt fornøyd».

Ungdom blir også spurt om hvordan de opplever at tilbudet til ungdom er i områdene der de bor når det gjelder «Idrettsanlegg» og «Lokaler for å treffe andre unge på fritida (fritidsklubb, ungdomshus eller lignende)». Figurene over viser andelen gutter og jenter på ulike klassetrinn som svarer enten «svært bra» eller «nokså bra».

Skole og utdanning

Skoletrivsel

Skolearbeid

Skulking

Utdannings-
planer

skoletrivsel

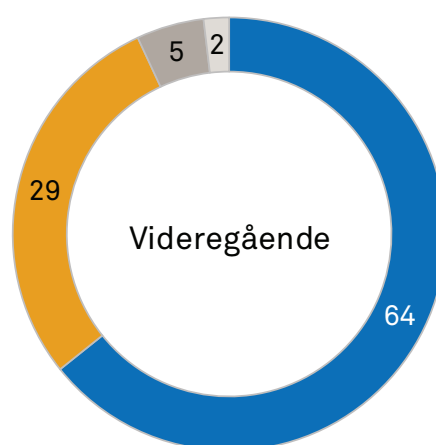
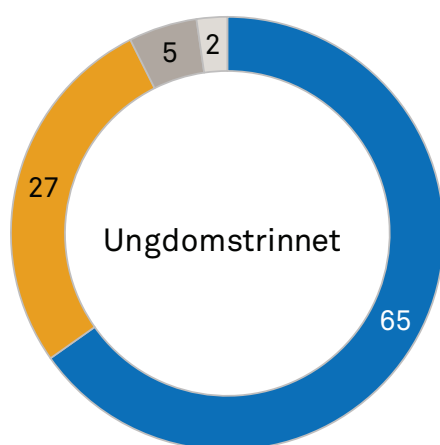
Internasjonale skoleundersøkelser viser at norske ungdomsskoleelevers resultater i lesing og regning ligger noe under eller er på nivå med gjennomsnittet i OECD. Med innføringen av Kunnskapsløftet i 2006 ble hele grunnopplæringen reformert. Blant annet skulle reformen bidra til økt fokus på læring og kvalitet i den norske skolen. I etterkant har vi sett framgang for norske elever på flere fagområder (lesing, matematikk og naturfag).

Skolen er ikke bare et sted for læring, men også en arena for sosialt samvær. Nasjonale studier fra de siste 20 årene viser at norske ungdomsskoleelever i økende grad trives, og at det er færre som kjeder seg eller som gruer seg til å gå på skolen. Sammenliknet med elever i mange andre land, er trivselen i norsk skole høy.

Det er ingen klare tegn til at skoletrivselen avtar med økende alder. Det er heller ikke noen vesentlige kjønnsforskjeller i trivsel. Jentene går imidlertid ut av ungdomsskolen med en god del bedre karakterer enn guttene.

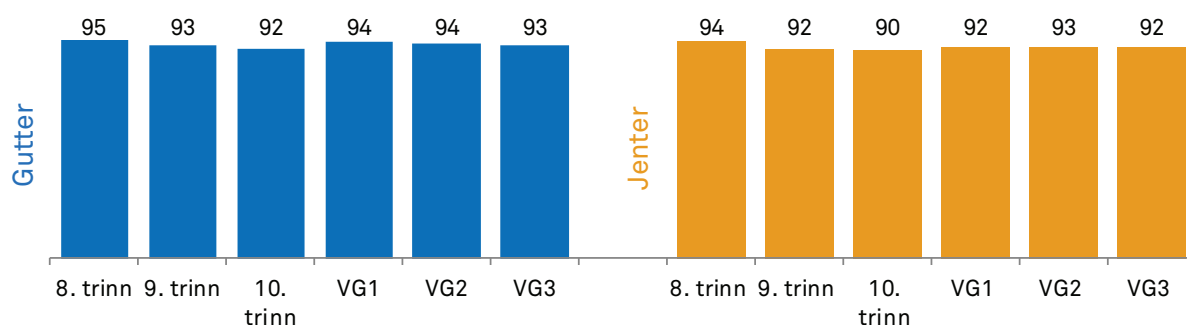
Hvor mange ungdommer trives på skolen?

Er du enig eller uenig i utsagnet «Jeg trives på skolen»?

■ Helt enig ■ Litt enig ■ Litt uenig ■ Helt uenig

Prosentandel som trives på skolen – etter kjønn og klassetrinn

Hver femte ungdom gruer seg ofte til å gå på skolen

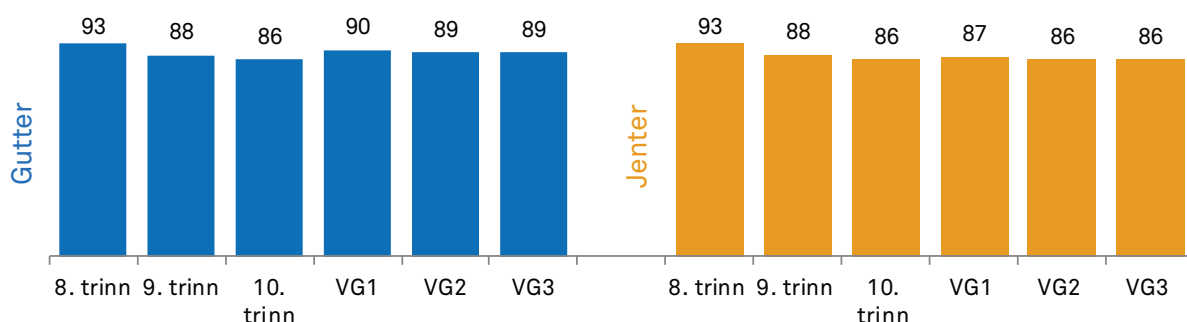
Ungdata viser at de aller fleste trives på skolen, samtidig som alt ikke er rosenrødt. Både på ungdomstrinnet og på videregående er rundt to av tre elever «helt enig» i påstanden «jeg trives på skolen». I tillegg er det nokså mange som er «litt enig». Sju prosent mener derimot ikke at de trives på skolen. Det er for øvrig slik at de fleste uansett kjønn og klassetrinn opplever at lærerne deres bryr seg om dem.

Hver femte elev gruer seg ofte til å gå på skolen. Hva som ligger bak dette, er vanskelig å si, men det er flere jenter enn gutter som gruer seg. Færrest gruer seg på 8. trinn og flest på 10. trinn. Ellers er det små forskjeller etter klassetrinn.

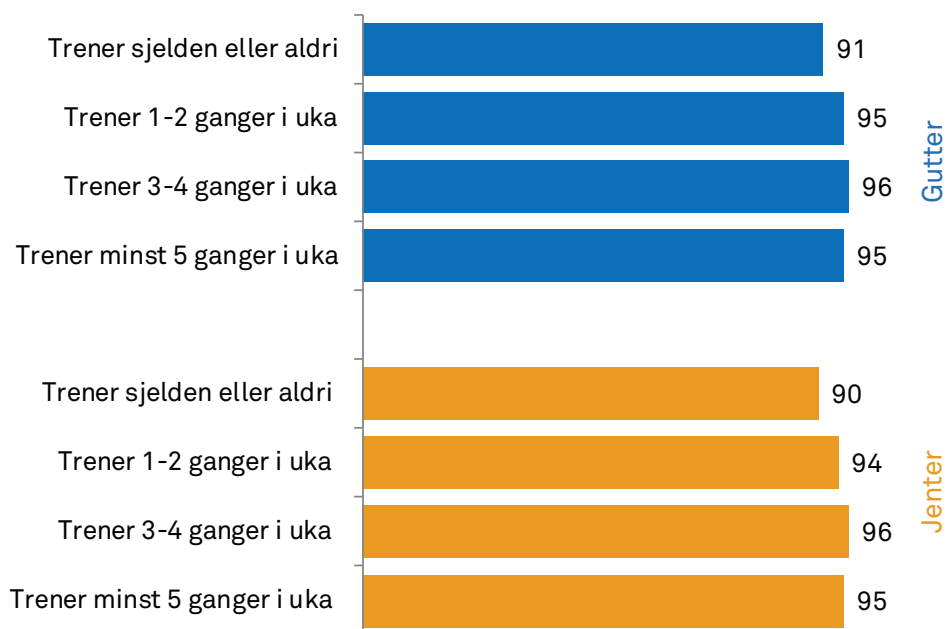
Det er nokså mange elever som sier at de kjeder seg på skolen. Generelt gjelder dette to av tre elever. Det er flest som kjeder seg de siste to årene på ungdomsskolen. Kjønnsforskjellen i kjedsomhet er derimot liten.

Skoletrivselen er høyest blant ungdom som driver aktivt med organisert idrett. Andelen som ikke trives på skolen, er nesten dobbelt så høy blant de som ikke er med i idrett sammenliknet med de idrettsaktive. Forskjellen i skoletrivsel gjelder for gutter og jenter og blant elever på ungdomstrinnet og i videregående.

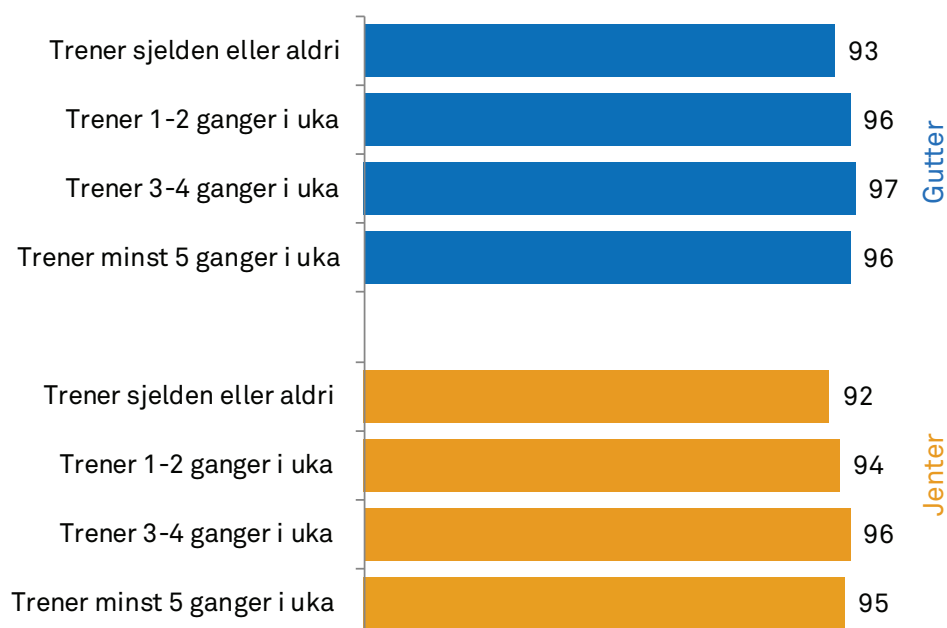
Prosentandel som mener at lærerne mine bryr seg om meg – etter kjønn og klassetrinn

Prosentandel av ungdomsskoleelever som trives på skolen – etter hvor ofte de trener i et idrettslag

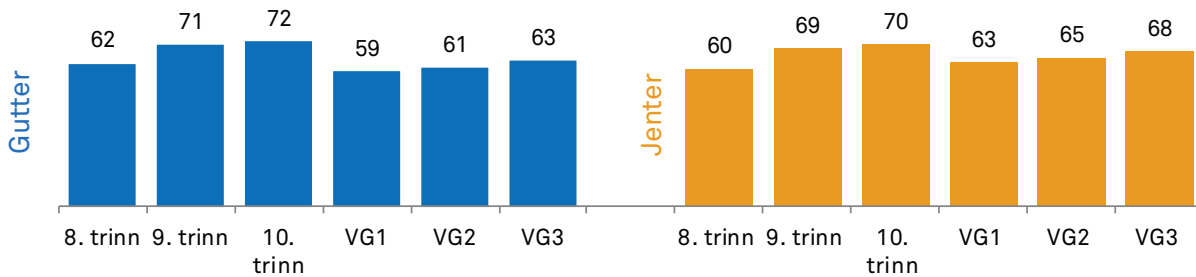

Prosentandel av elever på videregående som trives på skolen – etter hvor ofte de trener i idrettslag

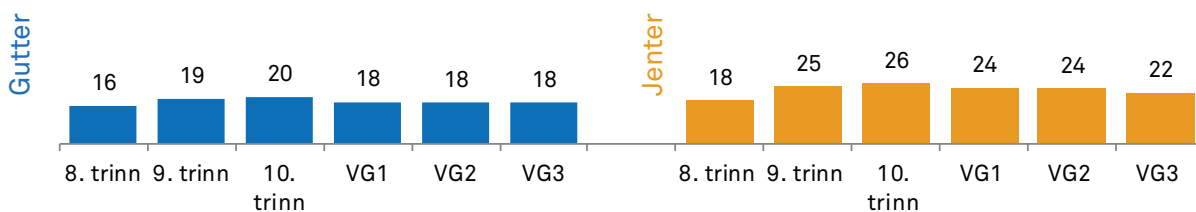

Prosentandel som kjeder seg på skolen – etter kjønn og klassetrinn

Prosentandel som ofte gruer seg til å gå på skolen – etter kjønn og klassetrinn

Hvordan skoletrivsel blir målt i Ungdata

I Ungdata blir ungdom bedt om å ta stilling til en serie påstander som er ment å måle ungdommenes skoletrivsel. Påstandene blir introdusert på følgende måte: «Er du enig eller uenig i følgende utsagn om hvordan du har det på skolen», og ungdommene blir bedt om å krysse av for om de er «helt enig», «litt enig», «litt uenig» eller «helt uenig». De som er enig i utsagnet «Jeg trives på skolen», blir her brukt som en hovedindikator på trivsel i skolen.

Tidligere har Ungdata benyttet et mer direkte spørsmål: «Trives du på skolen?», med svaralternativer som varierer fra «ja, svært godt» til «nei, svært dårlig».

Som ytterligere indikatorer på skoletrivsel, har vi tatt med noen utsagn som handler om hvorvidt ungdommene oppfatter at lærerne deres bryr seg om dem, hvorvidt de opplever at skolen er kjedelig, og hvorvidt de ofte gruer seg til å gå på skolen. Alle figurene viser andelen som er enige i de ulike utsagnene.

skolearbeid

Lekser har lang tradisjon i norsk skole. Opprinnelig ble de gitt for at elevene skulle pugge seg fram til kunnskap, der presten eller læreren gjennom høringer kontrollerte hva elevene kunne. Selv om pugging i dag anses som en mindre relevant læringsstrategi, er lekser likevel noe de fleste skoler velger å pålegge elevene.

Lekser kan bidra til økt selvdisciplin og gode arbeidsvaner, og det kan være en effektiv måte for skolen å få involvert foreldrene i skolearbeidet på. Den viktigste begrunnelsen ligger likevel i forventningen om at lekser bidrar til økt læring.

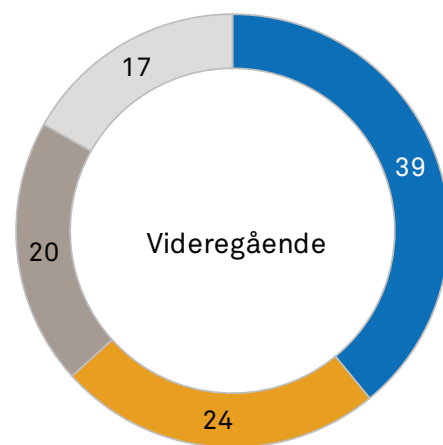
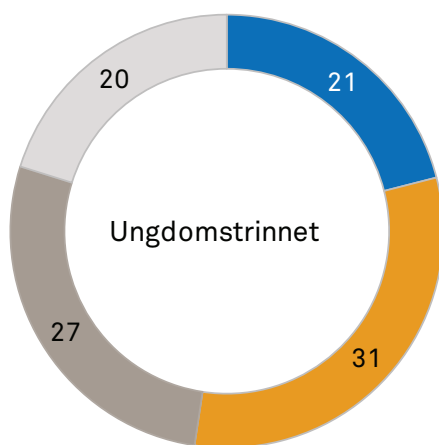
Forskning tyder imidlertid ikke på at leksearbeid i seg selv har særlig store læringseffekter. Det vil blant annet avhenge av under hvilke betingelser leksene gis og skolearbeidet foregår på, men også av tilbakemeldingene fra lærerne i etterkant.

Studier tyder på at lekser har økende betydning for læring desto eldre barna er.

For ungdom vil lekser framstå som noe påtvunget fra samfunnets side, en inngripen i det de opplever som deres egen frie tid. Mange vil derfor kunne oppleve kravene fra skolen som stressende og konfliktfylte. Samtidig kan skolearbeid i fritiden være meningsfylt for de som har et ønske om å få bedre karakterer.

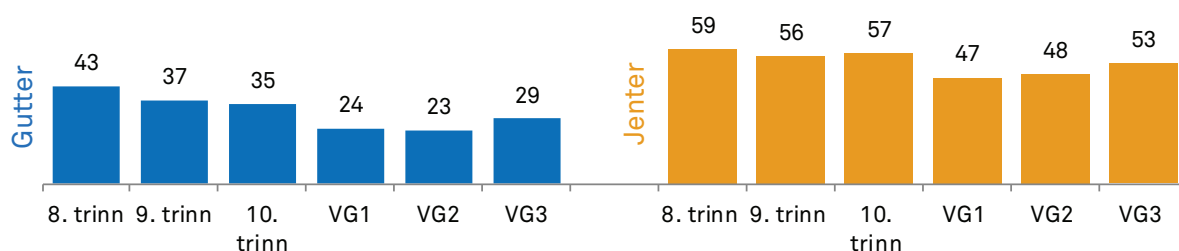
Hvor mye tid bruker norsk ungdom på lekser?

Hvor lang tid bruker du gjennomsnittlig per dag på lekser og annet skolearbeid (utenom skoletida)?

■ Mindre enn en halvtime ■ En halv til én time ■ En til to timer ■ To timer eller mer

Prosentandel som daglig bruker minst én time på lekser – etter kjønn og klassetrinn

Nedgang i tid brukt på lekser

Hvor mye tid ungdom bruker på skolearbeid utenom skolen varierer svært mye fra elev til elev. Mens én av fem på ungdomstrinnet bruker mindre enn en halvtime, er det like mange som bruker to timer eller mer. Elevene på ungdomstrinnet bruker en god del mer tid på lekser enn på videregående. Det er også langt flere jenter enn gutter som bruker mye tid på lekser. Kjønnforskjellene er særlig markant på videregående.

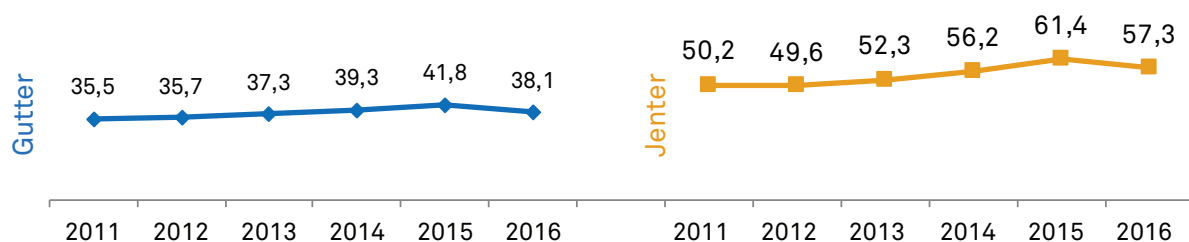
Ungdataundersøkelsene de siste årene har vist at tiden ungdomsskoleelever bruker på lekser har vært økende, noe som har vært tydeligst for jentene. Denne tidstrenden kan nå synes å være brutt. For første gang

siden 2011 har andelen som bruker mye tid på leksearbeid gått ned.

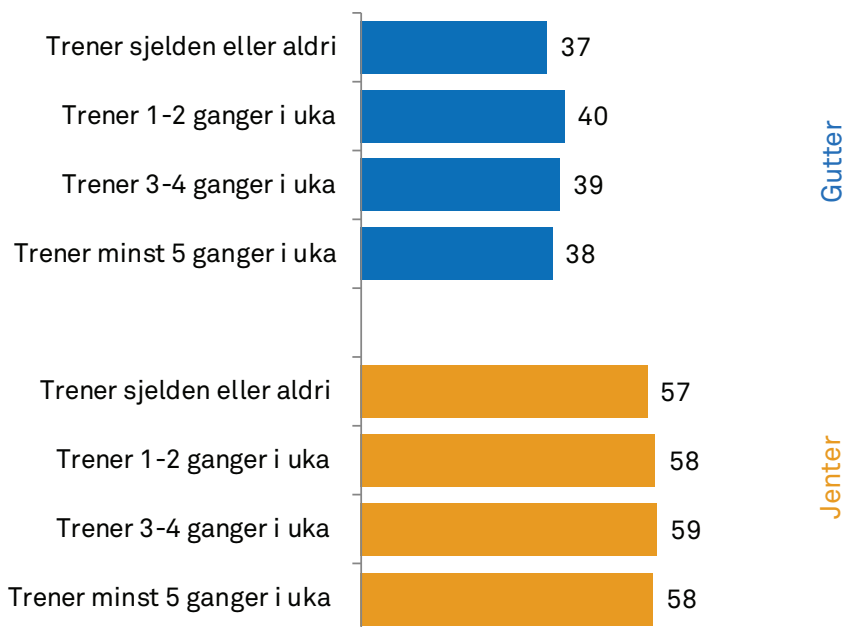
Nye spørsmål fra 2017 viser at svært mange elever opplever mye stress knyttet til skolearbeidet. Dette gjelder særlig jenter, der mer enn 60 prosent fra niende trinn og utover opplever ofte eller svært ofte at de blir stresset av skolearbeidet.

Det er ingen systematisk sammenheng mellom tid brukt til lekser og hvor aktive ungdom er i organisert idrett. Dette tyder på at det ikke er noen motsetning mellom det å være engasjert i skolen og det å være engasjert i idrett.

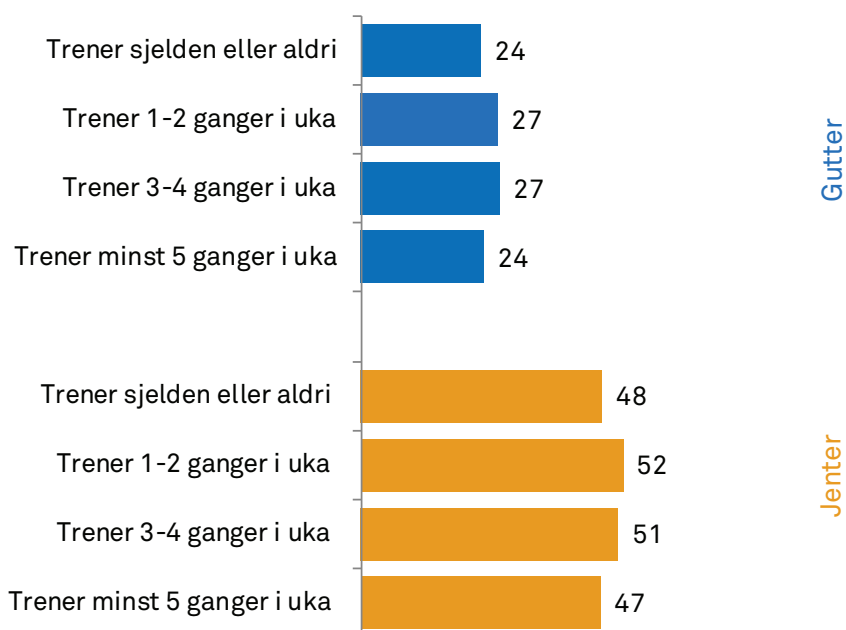
Prosentandel av ungdomsskoleelever som daglig bruker minst én time på lekser – etter kjønn og tidspunkt

Prosentandel av ungdomsskoleelever som daglig bruker mer enn én time på lekser – etter hvor ofte de trener i et idrettslag

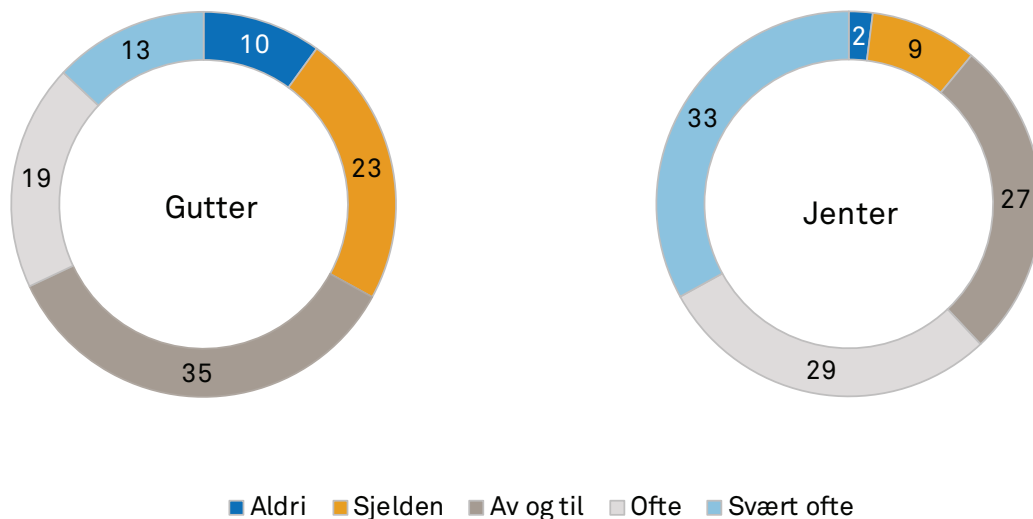

Prosentandel av elever på videregående som daglig bruker mer enn én time på lekser – etter hvor ofte de trener i idrettslag

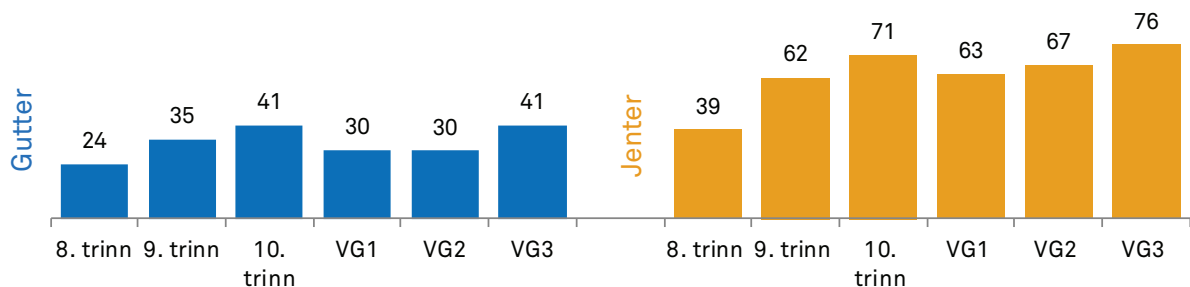

skolearbeid

Hvor ofte skjer det at du blir stresset av skolearbeidet? *

Prosentandel som ofte eller svært ofte blir stresset av skolearbeidet – etter kjønn og klassetrinn *

Hvordan skolearbeid og skolestress blir målt i Ungdata

I Ungdata blir ungdommene bedt om å oppgi hvor mye tid de bruker gjennomsnittlig per dag på lekser og annet skolearbeid. Det blir presisert at det er kun det arbeidet de gjør utenom skolen som skal tas med. På denne måten får vi et mål på hvor mye av fritiden de unge bruker på skolerelaterte aktiviteter. De blir bedt om å krysse av på en sjudelt skala, fra «gjør aldri/nesten aldri lekser» til «mer enn fire timer». I rapporten har vi slått sammen noen kategorier.

Fra 2017 har ungdom blitt spurt om hvor ofte de blir stresset av skolearbeidet. Den nederste figuren på denne siden viser hvor stor andel av gutter og jenter på ulike klassetrinn som svarer «ofte» eller «svært ofte».

* betyr at data kun finnes for 2017 (se metodekapittelet)

skulking

Motivasjon for læring er en sentral drivkraft bak skoleresultatene til den enkelte elev og kommer til syne gjennom de utdanningsvalgene elevene tar, den innsatsen de legger ned, og elevenes oppslutning om skolens formål og regler. Skoleforskningen viser at foreldrenes engasjement og utdanningsbakgrunn virker inn på barnas identifikasjon med og engasjement i skolen, men også hvordan undervisningen er lagt opp.

Lite tyder på at elever i dag slutter mindre opp om skolens prosjekt enn tidligere. Flere undersøkelser viser tvert imot at ungdom er mer pliktoppfyllende og disiplinerte enn for noen tiår siden. Relasjonene mellom elever og lærere har blitt bedre, og færre ungdommer skulker skolen.

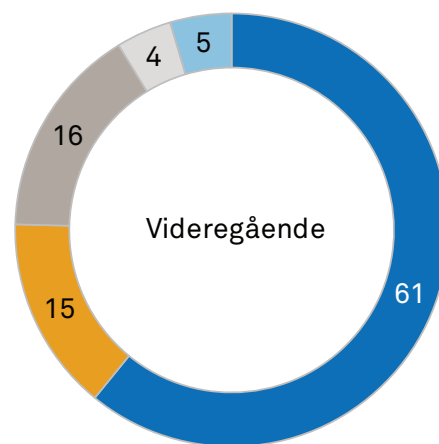
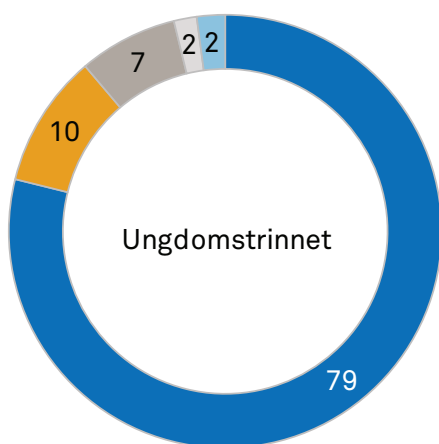
Likevel er det også en del ungdommer som har et ambivalent forhold til skolen. De kan ha dårligere erfaringer fra tidligere skolegang, de opplever liten mestring, eller de synes andre ting i livet er viktigere. Dette

kan være grunnen til at de ikke møter opp på skolen eller i neste omgang ikke klarer å gjennomføre videregående opplæring.

Å skulke skolen – særlig når dette skjer gjentatte ganger – kan være et uttrykk for enkeltelevers manglende motivasjon for læring.

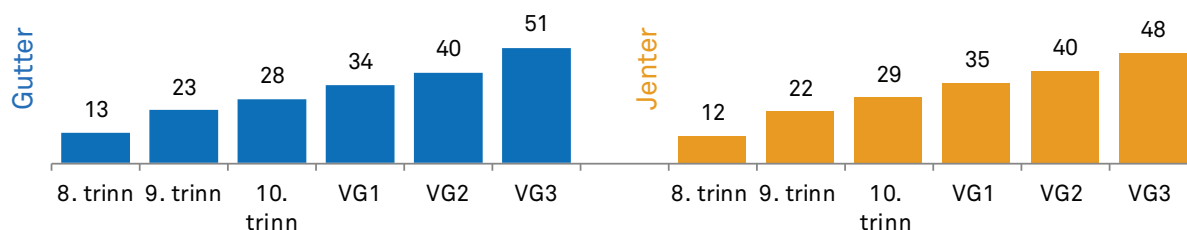
Hvor mange ungdommer skulker skolen?

Hvor mange ganger har du skulket skolen i løpet av det siste året?

■ Ingen ganger ■ 1 gang ■ 2 til 5 ganger ■ 6 til 10 ganger ■ 11 ganger eller mer

Prosentandel som har skulket skolen siste år – etter kjønn og klassetrinn

Liten økning i andelen som skulker skolen på ungdomstrinnet

Andelen elever som skulker skolen øker betydelig gjennom ungdomsårene. Mens 12–13 prosent har skulket skolen det siste året på 8. trinn, gjelder det samme nær halvparten på VG3. På ungdomstrinnet har fire prosent skulket skolen mer enn fem ganger, mot ni prosent av elevene på videregående. Økningen i omfanget av skulking skjer mer eller mindre suksessivt gjennom hele tenåringsfasen.

Gutter og jenter skiller seg svært lite fra hverandre med tanke på hvor mange som skulker skolen.

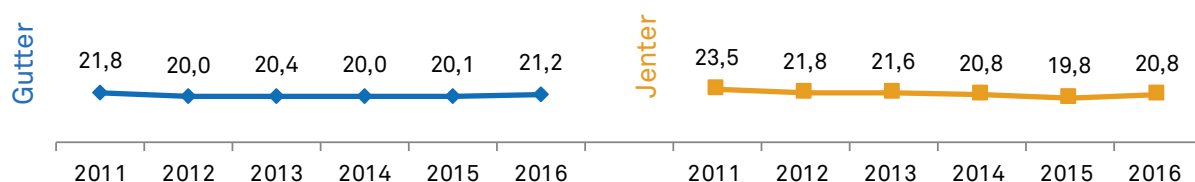
Mens omfanget av skulking har gått noe ned de senere årene blant jenter på

ungdomstrinnet, viser tallene for 2016 en liten økning for både gutter og jenter.

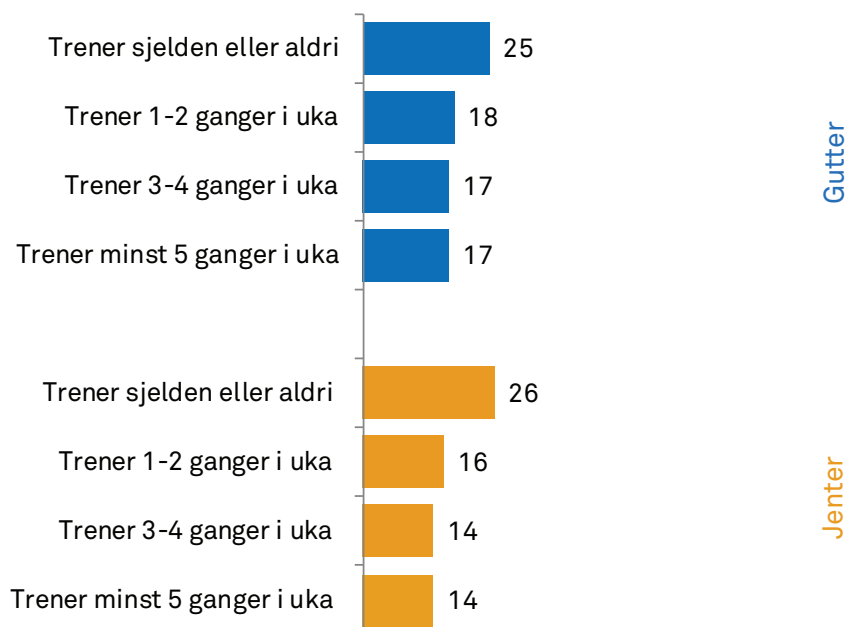
Tallene for videregående er ikke nødvendigvis direkte sammenliknbare over tid, men sammenlikner vi med de tidligere ungdomsrapportene, kan det tyde på at det har vært en nedgang i skulkingen blant elever på videregående. Dette har trolig sammenheng med innføring av nye fraværsregler.

Ungdom som driver aktivt med organisert idrett, skulker i mindre grad enn andre ungdommer. Dette gjelder både for gutter og jenter og for elever på ungdomstrinnet og på videregående.

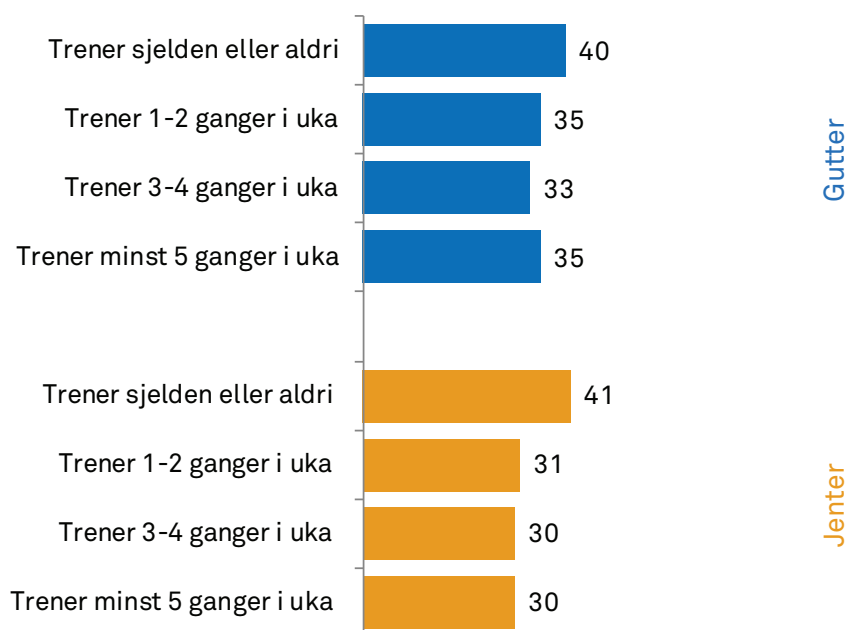
Prosentandel av ungdomsskoleelever som har skulket skolen siste år – etter kjønn og tidspunkt

Prosentandel av ungdomsskoleelever som har skulket skolen siste år – etter hvor ofte de trener i et idrettslag

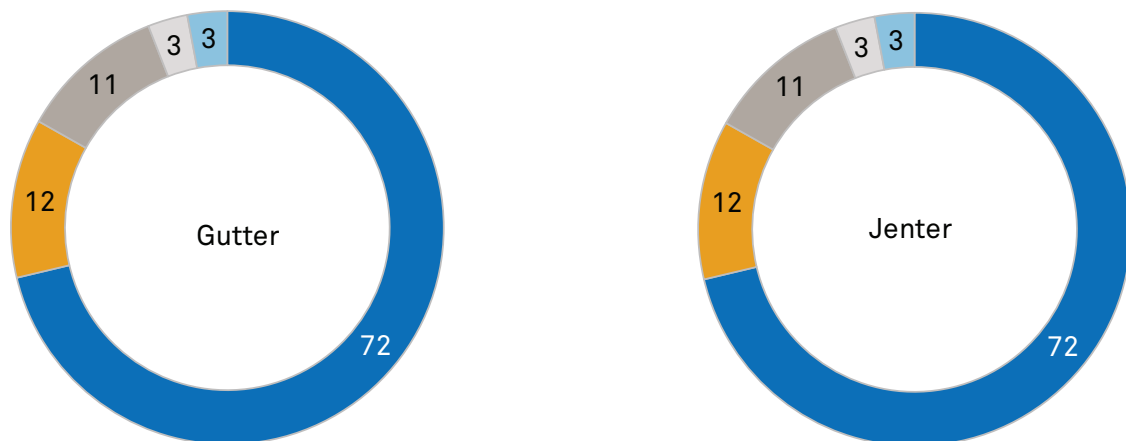

Prosentandel av elever på videregående som har skulket skolen siste år – etter hvor ofte de trener i idrettslag

Hvor mange ganger gutter og jenter har skulket skolen i løpet av det siste året

■ Ingen ganger ■ 1 gang ■ 2 til 5 ganger ■ 6 til 10 ganger ■ 11 ganger eller mer

Hvordan skulking blir målt i Ungdata

I Ungdata blir ungdommene stilt overfor et sett av handlinger og hendelser som vanligvis vil bli oppfattet som negative eller problematiske. En slik hendelse handler om skulking av skolen. De blir her bedt om å oppgi om de i løpet av det siste året har «skulket skolen», og eventuelt hvor mange ganger dette har skjedd.

utdanningsplaner

Det har aldri vært så mange unge som tar så lang utdanning som i dag. Mot slutten av 20-årene har over halvparten av jentene, og rundt en tredel av guttene, høyere utdanning.

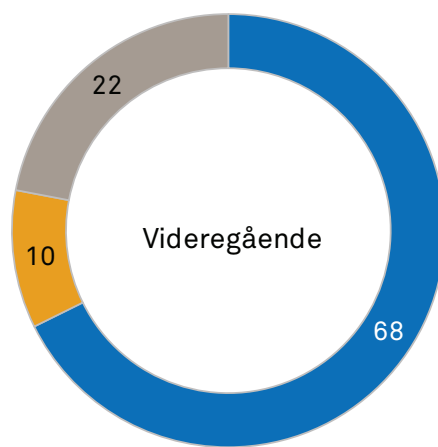
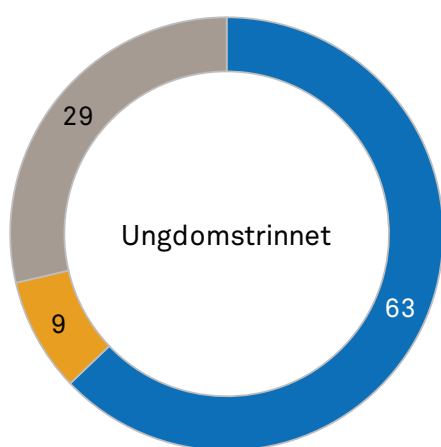
Etter grunnskolen begynner de aller fleste direkte i videregående opplæring. Likevel er det ikke alle som fullfører. Om lag én av tre faller fra underveis eller har ikke bestått etter fem år. Denne andelen har vært stabil siden 1994. At så mange ikke fullfører, er et problem fordi videregående utdanning i stadig større grad har blitt en betingelse for inntreden i arbeidslivet.

En av de sentrale målsettingene i norsk utdanningspolitikk har vært sosial utjevning, slik at alle har de samme muligheter til utdanning. Til tross for et åpent utdanningssystem med gode finansieringsordninger, er det fortsatt store forskjeller i utdanningsvalg etter foreldrenes utdanningsnivå, inntekt og yrkesstatus.

Mange unge med innvandrerbakgrunn har høye utdanningsambisjoner, til tross for et relativt lavt utdanningsnivå i foreldregruppa. De som selv er født i Norge, går i større grad enn etnisk norsk ungdom direkte over i høyere utdanning, og de velger langt oftere de mest prestisjefylte studiene.

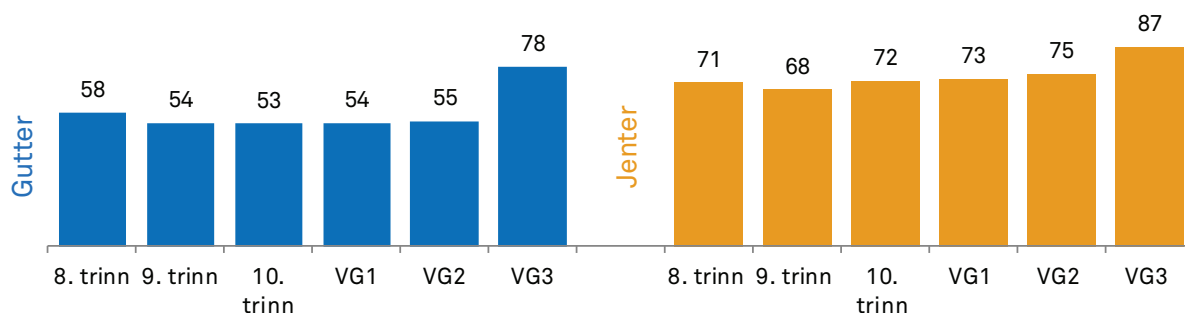
Hva tenker ungdom om sin egen framtid?

Tror du at du vil komme til å ta utdanning på universitet eller høyskole?

■ Ja ■ Nei ■ Vet ikke

Prosentandel som tror de vil ta høyere utdanning – etter kjønn og klassetrinn

En liten nedgang i andelen som tror de vil ta høyere utdanning

To av tre tror at de vil ta utdanning på universitet eller høyskole. En del er usikre, og bare hver tiende svarer eksplisitt «nei» på spørsmålet. Tallene viser at ungdom regner høyere utdanning som viktig og som noe mange unge ønsker å strekke seg etter.

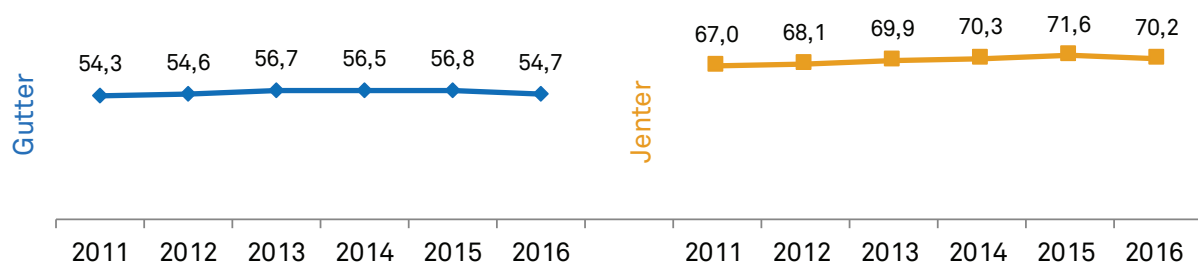
Flere jenter enn gutter sikter mot høyere utdanning. Andelen som sikter mot høyere utdanning er høyest på VG3. Dette skyldes trolig at elever på yrkesfaglige utdanningsprogrammer er klart underrepresentert på dette trinnet.

Ungdom som driver med idrett, har langt større tro på at de kommer til å ta høyere utdanning enn ungdom som ikke driver med idrett. Mest utdanningsoptimistiske er de som er aller mest aktive i den organiserte idretten.

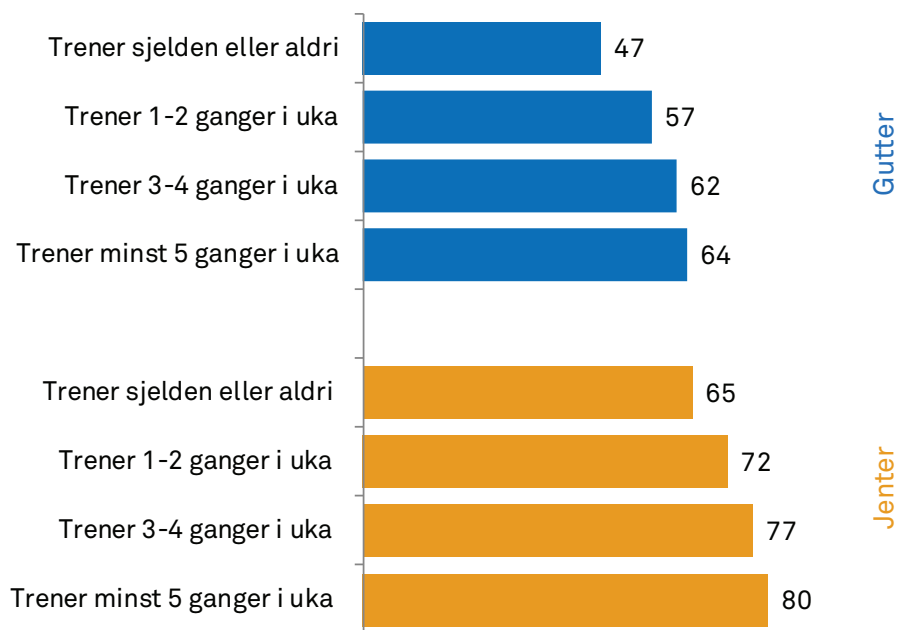
Siden 2011 har det vært en trend i retning av at stadig flere unge tror de vil ta utdanning på universitet eller høyskole. Økningen har vært noe større blant jenter enn blant gutter. I 2016 kan denne trenden synes å være brutt, og det er en nedgang i andelen som tror de vil ta høyere utdanning både for gutter og jenter.

Også på andre områder har det vært en nedgang i andelen framtidsoptimistiske unge. Særlig markert har endringene vært når det gjelder hvor mange som tror at de aldri vil bli arbeidsledige. Det har også vært en nedgang i 2016 når det gjelder andelen unge som tror de kommer til å leve et godt og lykkelig liv.

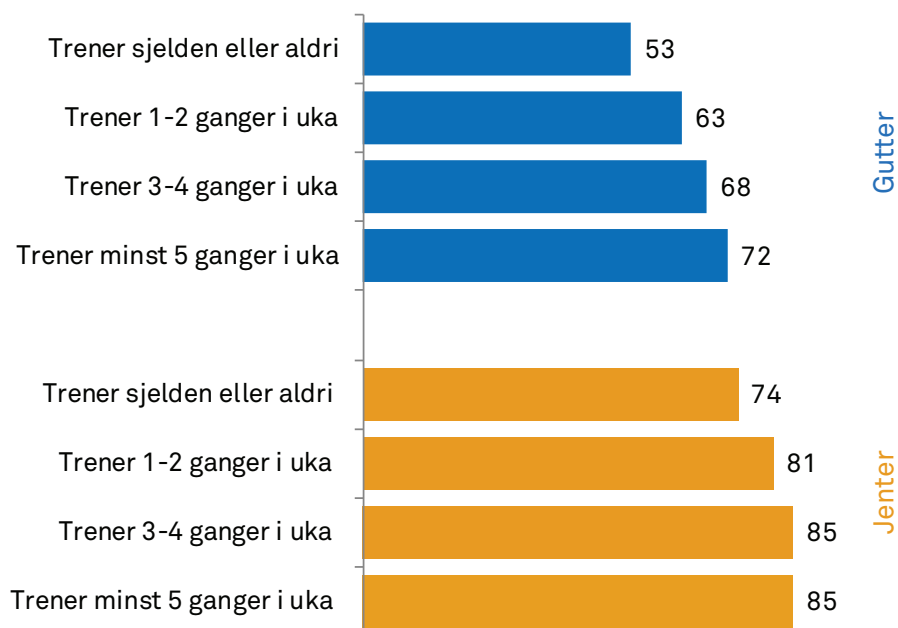
Prosentandel av ungdomsskoleelever som tror de vil ta høyere utdanning – etter kjønn og tidspunkt

Prosentandel av ungdomsskoleelever som tror de vil ta høyere utdanning – etter hvor ofte de trener i et idrettslag

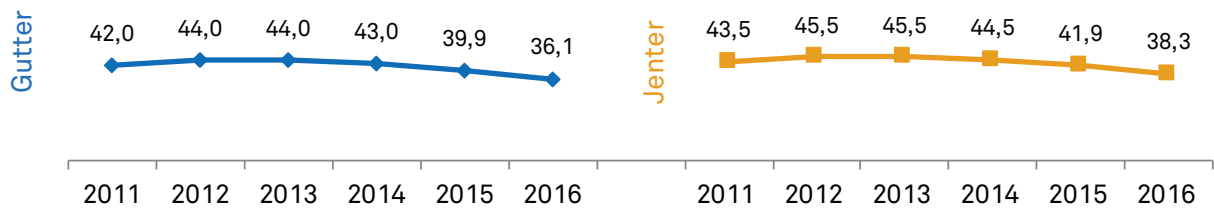

Prosentandel av elever på videregående som tror de vil ta høyere utdanning – etter hvor ofte de trener i idrettslag

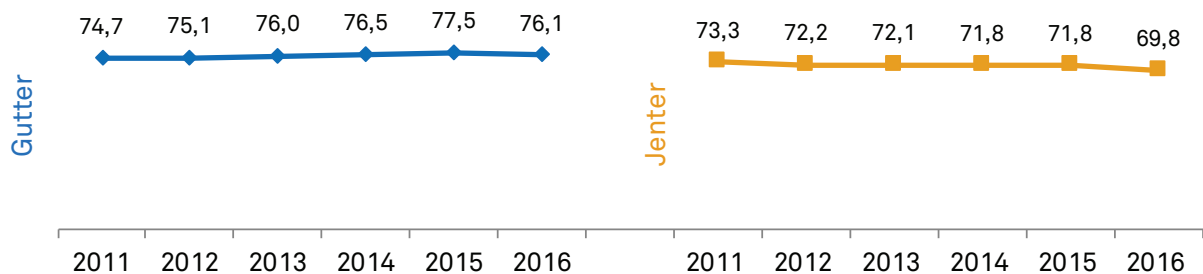

utdanningsplaner

Prosentandel av ungdomsskoleelever som tror at de aldri vil bli arbeidsledig – etter kjønn og tidspunkt

Prosentandel av ungdomsskoleelever som tror de vil komme til å leve et godt og lykkelig liv – etter kjønn og tidspunkt

Hvordan framtidorientering måles i Ungdata

I Ungdata blir ungdommene bedt om å tenke på hvordan de trodde deres egen framtid ville bli. De blir blant annet bedt om å svare på om de trodde at de ville «komme til å ta utdanning på universitet eller høyskole». Svaralternativene var «ja», «nei» og «vet ikke».

Indikatoren for utdanningsplaner som er brukt i denne rapporten sier noe om hvor mange som «tror de vil ta høyere utdanning», og omfatter de som svarte «ja» på dette spørsmålet.

Spørsmålene om framtiden omfatter også andre sider ved de unges framtidige liv. En av disse handler om hvorvidt de tror at de «noen gang vil bli arbeidsledig». Andelen som svarer «nei» på dette spørsmålet, er vist i den øverste av figurene over. Den nederste figuren viser hvor mange av ungdommene som svarte «ja» på et spørsmål om tror de vil «komme til å leve et godt og lykkelig liv».

Fritidsaktiviteter

Idrett

Organisert fritid

Hjemme

Ute med venner

Mediebruk

idrett

Å drive med organisert idrett har en sterk posisjon blant norske ungdommer. Svært mange unge driver aktivt med idrett, med fotball som den enkeltidretten som organiserer klart flest. Mens en del andre organiserte fritidsaktiviteter har vært i tilbakegang de siste tiårene, har andelen unge som er aktive i idrettslagene, holdt seg nokså konstant. Samtidig har barneidretten hatt en betydelig vekst, og det er idag få barn og unge som ikke har vært innom idretten i løpet av oppveksten.

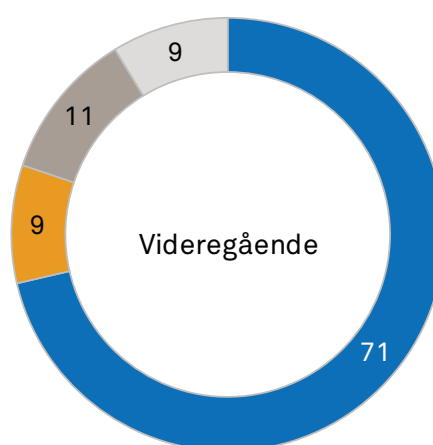
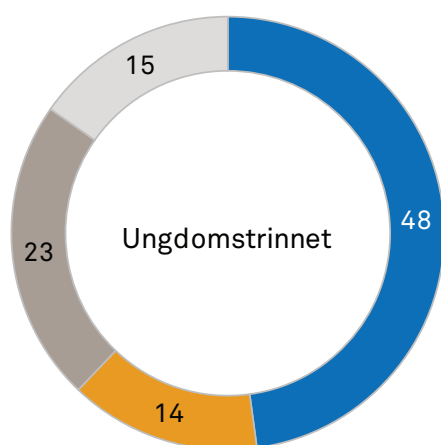
I løpet av ungdomstiden er det mange som slutter i idrettslagene. Flere av de som slutter, begynner å trene på treningssenter eller for seg selv. Det har tradisjonelt vært klare kjønnsforskjeller i trening, og særlig har det vært flere gutter enn jenter i idrettslagene. De siste årene har vi sett en tendens til at flere jenter trener på andre arenaer (utenfor idrettslagene), slik at det i dag er små kjønnsforskjeller i trening samlet sett.

Idretten er en arena for fysisk aktivitet, og for mange også en viktig konkurransearena. Det lokale idrettslaget representerer en fellesskapsarena som kan bidra til å fremme sosial integrasjon på tvers av alder og sosial bakgrunn.

I mange idretter stilles det store krav til utstyr og deltakelse, og det kan koste en god del å være med. Dette kan være en utfordring for å nå det overordnede målet for norsk idrett: «idrett for alle».

Hvor mange trener i et idrettslag?

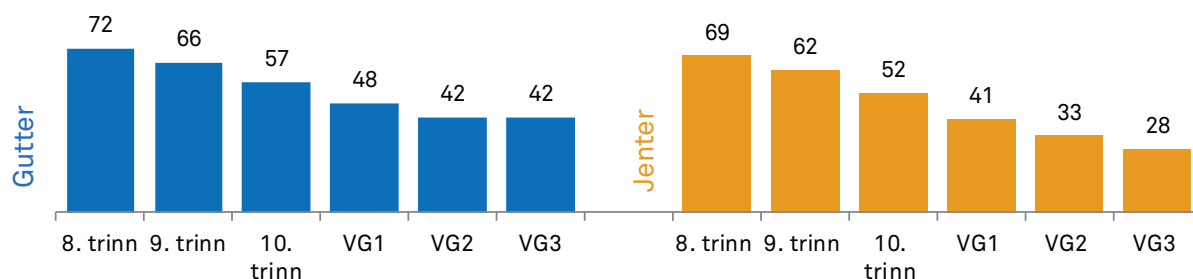
Hvor ofte trener eller konkurrerer du i et idrettslag?

■ Sjelden eller aldri ■ 1-2 ganger i uka ■ 3-4 ganger i uka ■ 5 eller flere ganger i uka

Prosentandel som har vært med i et idrettslag siste måned – etter kjønn og klassetrinn

93 prosent har vært med i idretten en eller annen gang i oppveksten

93 prosent av alle ungdommer har en eller annen gang gjennom oppveksten deltatt i idretten. Årets tall viser at andelen som driver med ungdomsidrett, har økt noe de siste årene. Organisert idrett har en spesiell sterk posisjon blant de yngste ungdommene, og mange opplever at det gir status å være god i idrett. På starten av ungdomstrinnet er det rundt seks av ti som trener eller konkurrerer i idrettslag fast hver eneste uke.

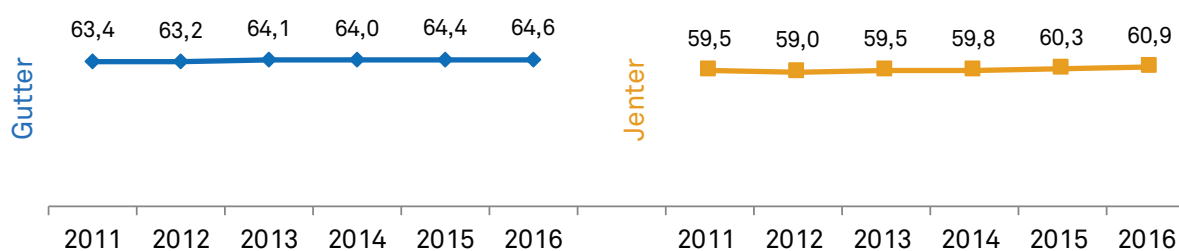
Det skjer et tydelig frafall i idretten gjennom ungdomsårene. Frafallet er størst blant jenter.

Mens sju prosent aldri har vært med i organisert idrett, er det rundt 20 prosent som sluttet med idrett før de begynte på ungdomsskolen. I tillegg er det ca. 30 prosent som slutter i løpet av ungdomsskolen.

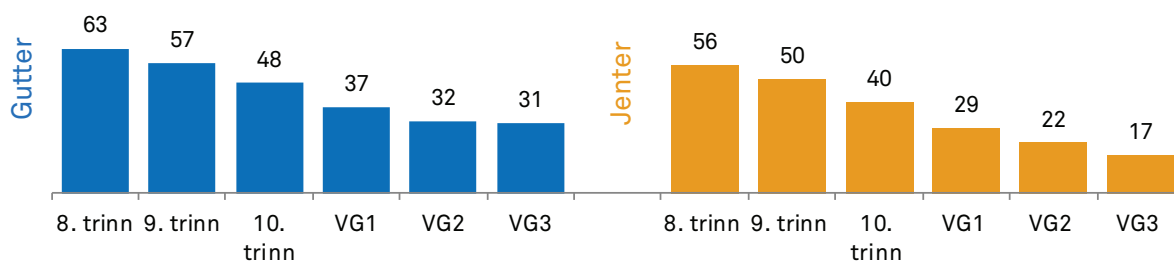
Frafallet er høyest blant ungdom fra lavere sosioøkonomiske lag. Blant ungdom som vokser opp med mange sosioøkonomiske ressurser i familien, har nesten alle deltatt i idretten gjennom oppveksten samtidig som et flertall fortsatt er med etter at de har begynt på videregående.

En av ti ungdommer er sjelden eller aldri så fysisk aktive at de blir andpusten eller svett. Andelen inaktive er nokså lik blant gutter og jenter og øker noe ettersom ungdommene blir eldre. Omfanget av spesielt fysisk inaktive ungdommer, har økt noe de siste årene. Årets undersøkelse viser likevel en liten nedgang.

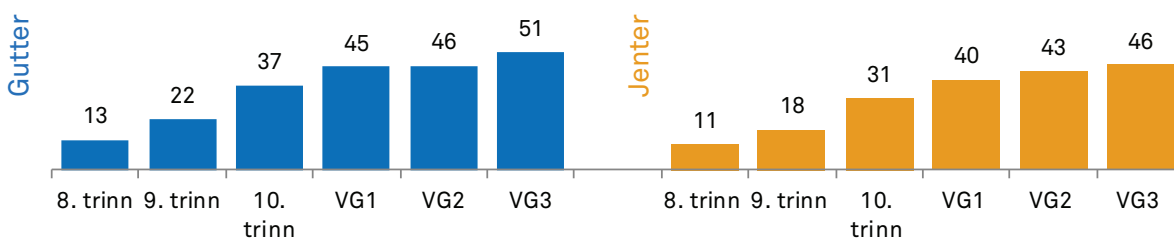
Prosentandel av ungdomsskoleelever som har vært med i et idrettslag siste måned – etter kjønn og tidspunkt

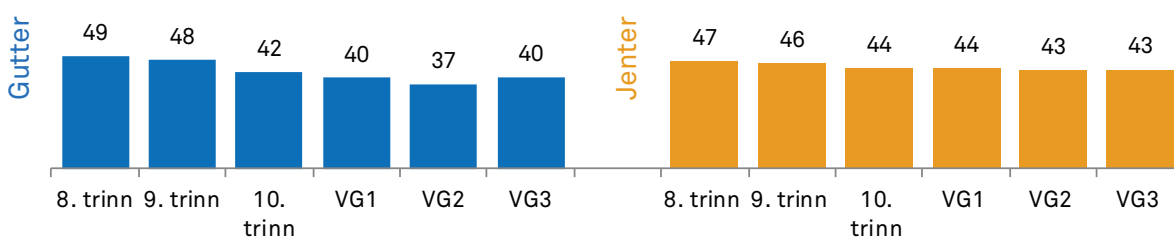
Prosentandel som trener eller konkurrerer ukentlig i et idrettslag – etter kjønn og klassetrinn

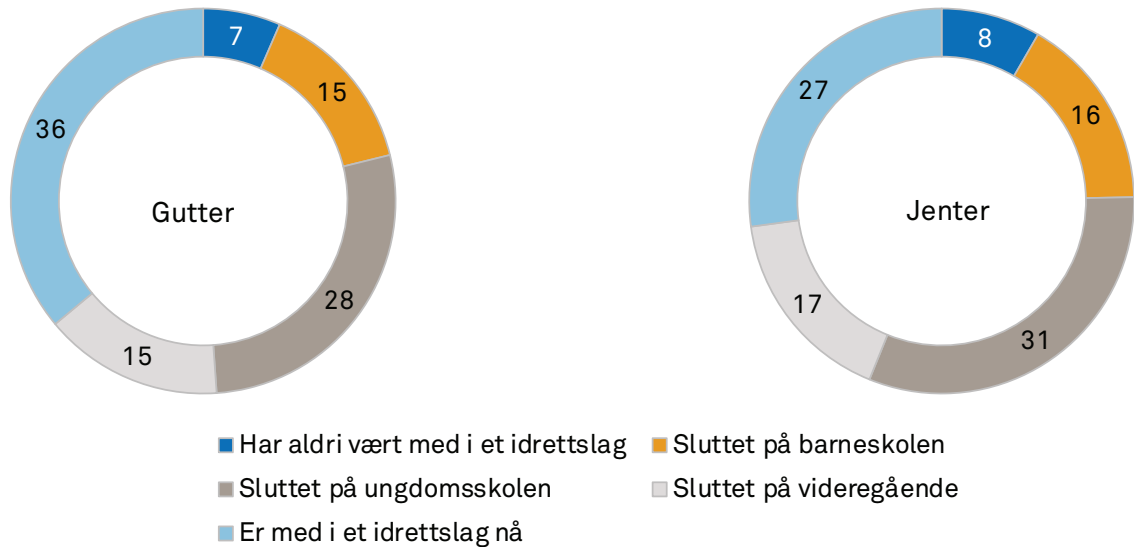
Prosentandel som trener ukentlig i et treningsstudio – etter kjønn og klassetrinn

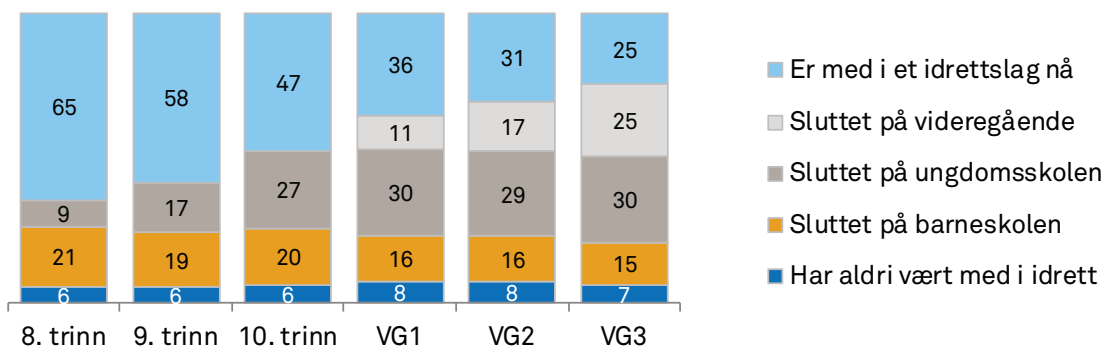
Prosentandel som trener ukentlig på egen hånd – etter kjønn og klassetrinn

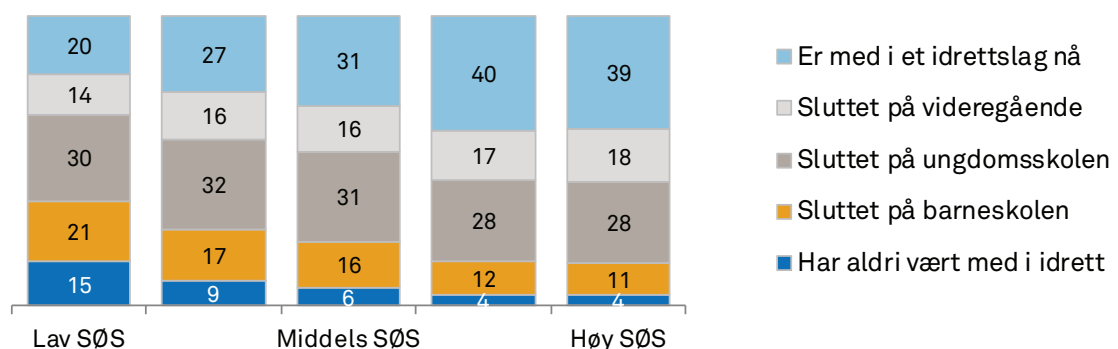
Idrettsdeltakelse gjennom oppveksten blant gutter og jenter på videregående *

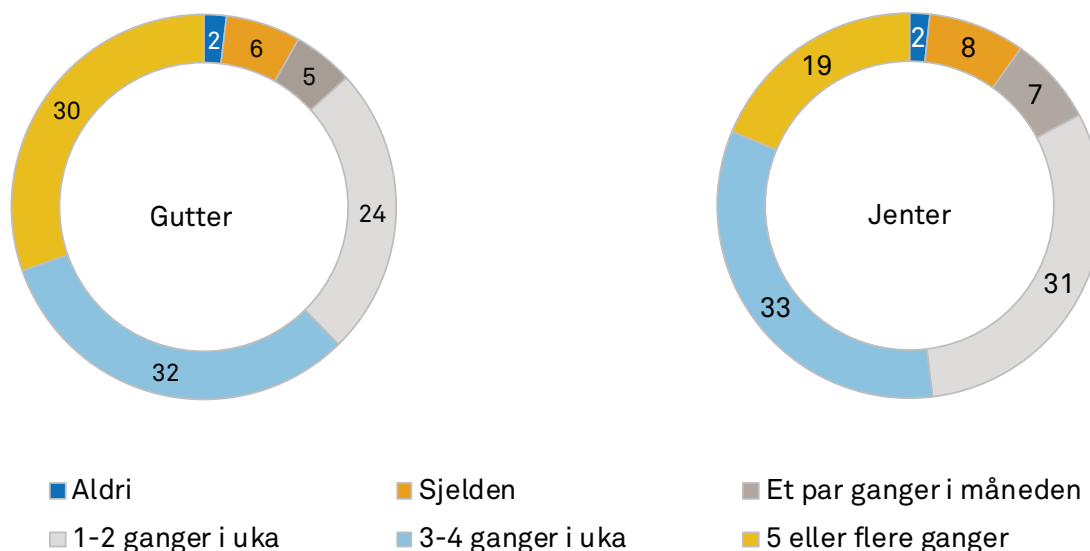
Idrettsdeltakelse gjennom oppveksten – etter klassetrinn *

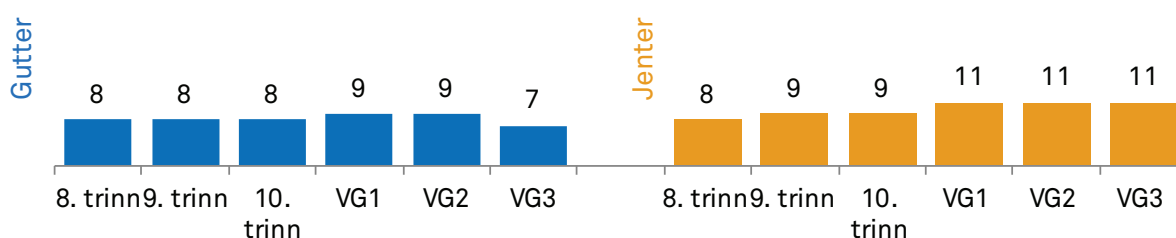
Idrettsdeltakelse gjennom oppveksten blant elever på videregående – etter familiens sosioøkonomiske status (SØS) *

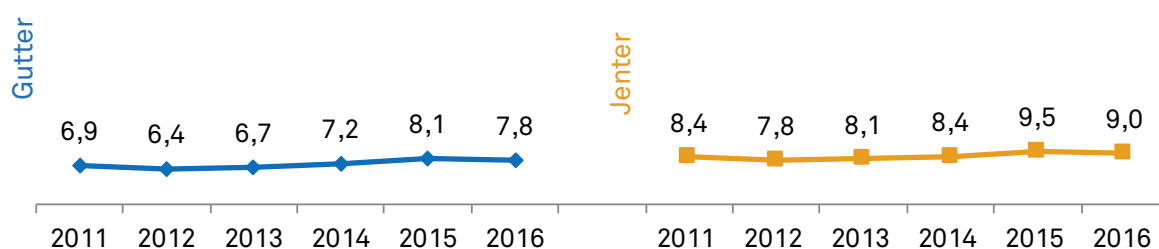
Hvor ofte er du så fysisk aktiv at du blir andpusten eller svett?

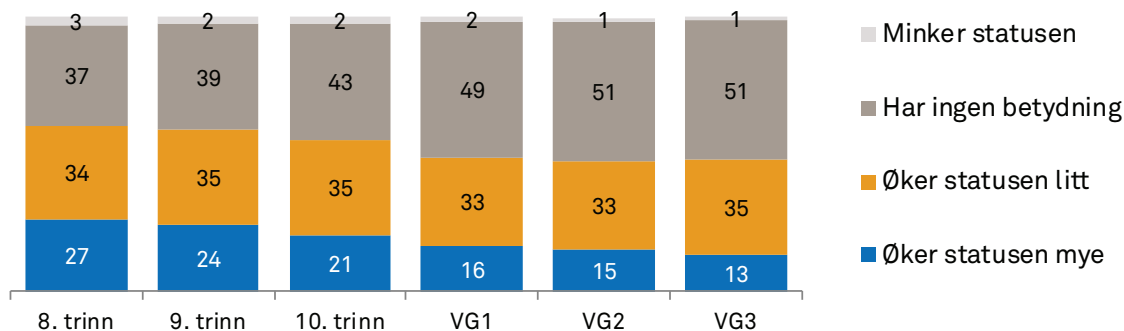
Prosentandel som aldri eller sjelden er så fysisk aktiv at de blir andpusten eller svett – etter kjønn og klassetrinn

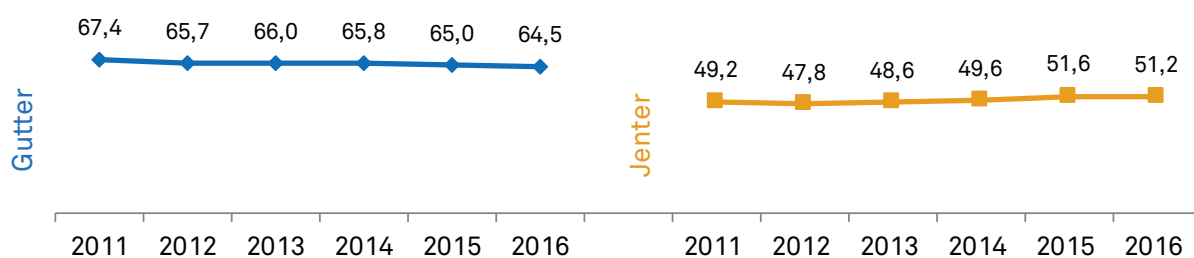
Prosentandel av ungdomsskoleelever som sjelden eller aldri er så fysisk aktiv at de blir andpusten eller svett – etter kjønn og tidspunkt

Hvorvidt det å være god i idrett øker eller minker statusen i vennemiljøet – etter klassetrinn

Prosentandel av ungdomsskoleelever som mener at det å være god i idrett øker statusen i vennemiljøet – etter kjønn og tidspunkt

Hvordan idrett og trening blir målt i Ungdata

Deltakelse i idrett og treningsaktiviteter kartlegges på ulike måter i Ungdata. Deltakelse i organisert idrett måles dels gjennom et spørsmål om hvor ofte ungdommene har vært med i aktiviteter i et idrettslag siste måned (her definert som «å være med i idrettslag»), dels gjennom et spørsmål om hvor ofte ungdommene trener eller konkurrerer i idrettslag (her definert som ukentlig deltakelse i idrettslag).

Ungdommene er også spurt om hvor ofte de trener i et helsestudio eller treningssenter, og hvor ofte de trener på egen hånd.

Det er også et spørsmål som kartlegger

fysisk aktivitet, der de blir spurt om hvor ofte de er så fysisk aktive at de blir andpusten eller svett.

I et eget spørsmålsbatteri blir ungdom spurt om hva som øker eller minsker statusen i det vennemiljøet de tilhører. Ett av forholdene de skulle vurdere var det å være god i idrett. Fra 2017 er det inkludert et nytt spørsmål for å fange opp hvor mange som noen gang har deltatt i et idrettslag og på hvilket tidspunkt de eventuelt sluttet.

* betyr at data kun finnes for 2017 (se metodekapittelet)

organisert fritid

Organisasjoner, klubber, lag og foreninger er viktige arenaer for samvær med andre unge, og gir andre erfaringer og læringsbetingelser enn skolen og mer uformelle situasjoner. På sitt beste gir organisasjonene ungdom mulighet til å utvikle sine evner, de lærer å fungere i et fellesskap, ytre egne meninger, og å jobbe målrettet.

Barne- og ungdomsorganisasjonene tillegges ofte en forebyggende rolle. Forskning tyder imidlertid på at sammenhengen mellom for eksempel rusmiddelbruk og organisasjonsdeltakelse varierer en del med organisasjonstype. Det er også slik at mange av organisasjonene særlig rekrutterer ungdom som i utgangspunktet er «veltilpassede».

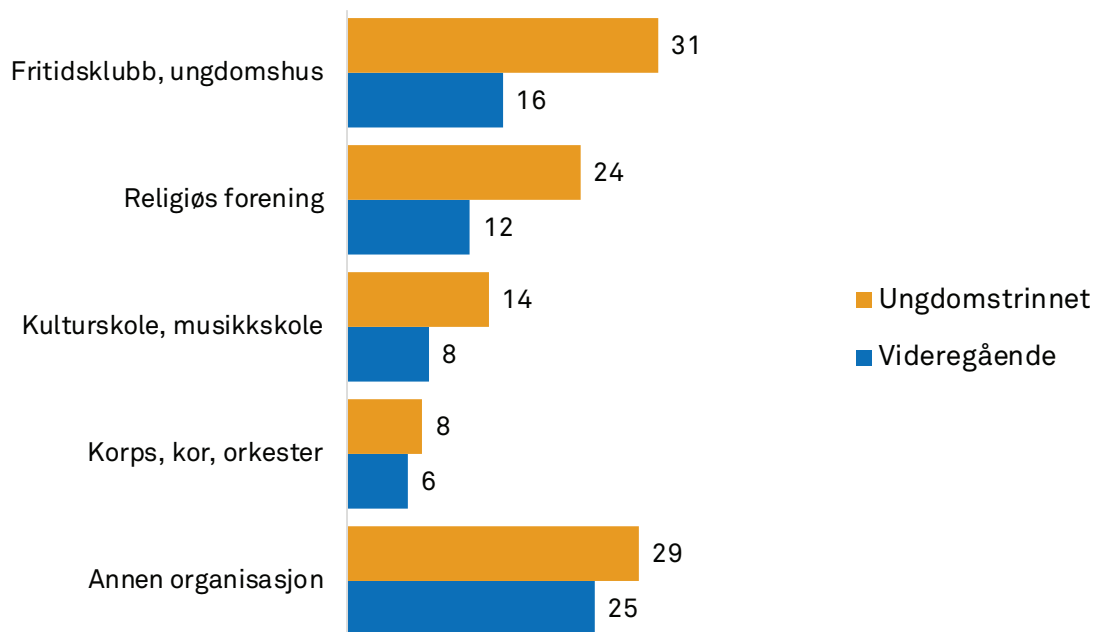
Landsrepresentative undersøkelser fra de siste tiårene tyder på at andelen unge

medlemmer i frivillige organisasjoner har vært synkende. Det er organisasjoner som speider, korps, kor og religiøse foreninger som har opplevd størst medlemssvikt.

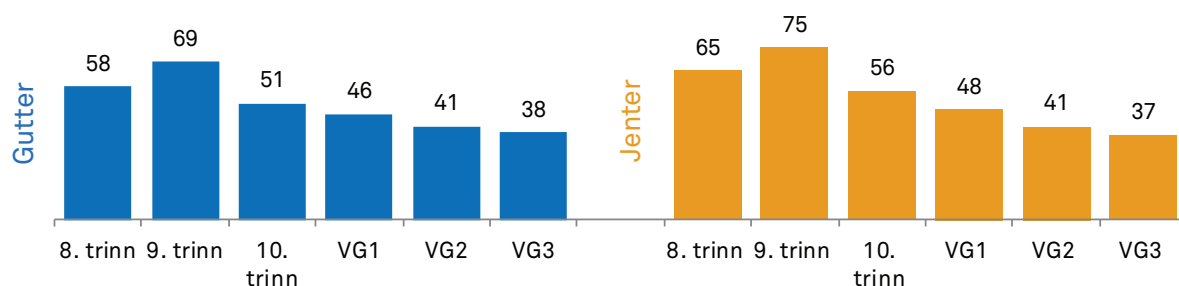
I dette kapittelet vil vi se nærmere på den delen av de organiserte fritidsaktivitetene som foregår utenom idretten.

Hvor mange deltar i organiserte fritidsaktiviteter utenom idrett?

Prosentandel som siste måned har vært med på aktiviteter i følgende fritidsorganisasjoner

Prosentandel som siste måned har deltatt i minst én organisert fritidsaktivitet utenom idrett – etter kjønn og klassetrinn

Stabil utvikling de siste årene

Når vi holder idretten utenom, har 60 prosent av guttene på ungdomstrinnet og 66 prosent av jentene deltatt på minst én organisert aktivitet i løpet av den siste måneden før undersøkelsen ble gjennomført. Deltakelsen er høyest på 9. trinn, noe som skyldes at spesielt mange er med på religiøse aktiviteter i forbindelse med konfirmasjonen. Etter 9. trinn er det en klar nedgang i aktivitetsgraden.

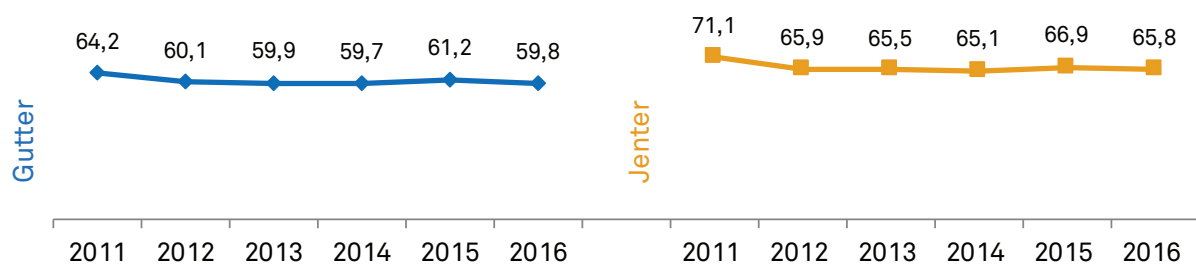
Andelen som har deltatt i organiserte fritidsaktiviteter, har vært nokså stabil siden 2012.

På ungdomstrinnet har hver tredje vært med på aktiviteter i en ungdomsklubb, et ungdomshus eller liknende.

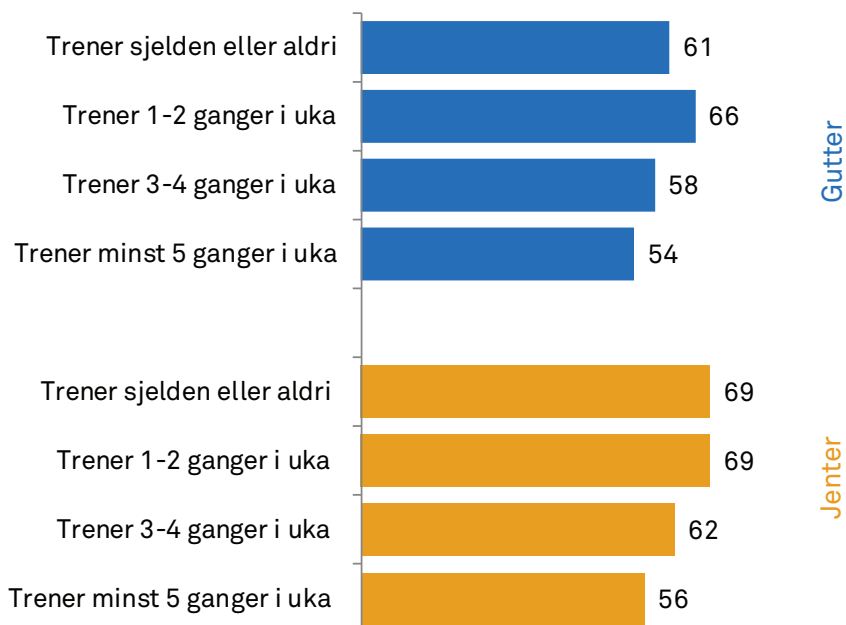
Kjønnsforskjellene er små og andelen som er med på klubbaktiviteter, har endret seg lite de aller siste årene.

Ungdata viser at mange av de idrettsaktive ungdommene også er med i andre organiserte fritidsaktiviteter. Det er samtidig en tendens til at de aller mest aktive idrettsungdommene i noe mindre grad er med i andre organiserte aktiviteter. Derimot er de som driver med idrett 1–2 ganger i uka minst like aktive i andre organiserte aktiviteter som de som ikke er med i idrett.

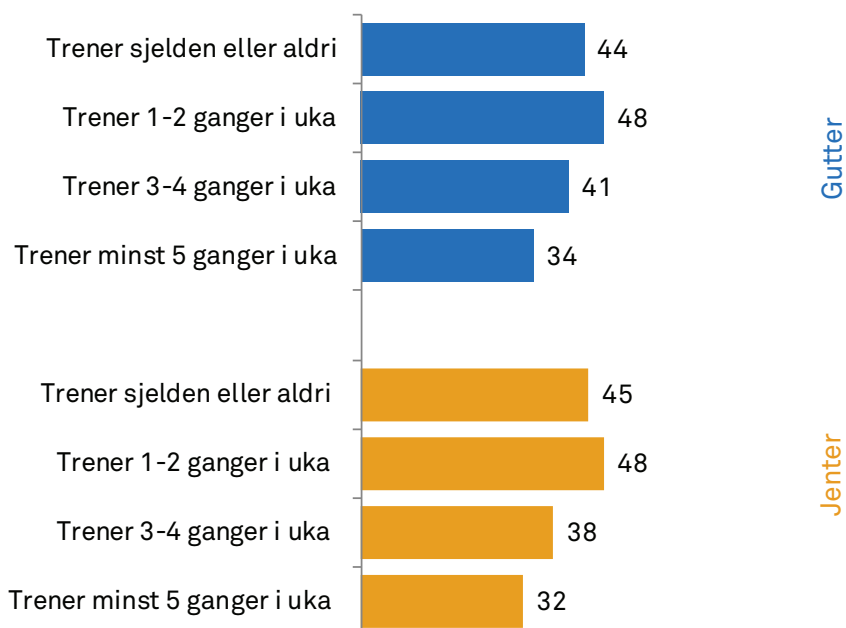
Prosentandel av ungdomsskoleelever som siste måned har deltatt i en organisert fritidsaktivitet utenom idrett – etter kjønn og tidspunkt

Prosentandel av ungdomsskoleelever som er med i andre organiserte fritidsaktiviteter enn idrett – etter hvor ofte de trener i et idrettslag

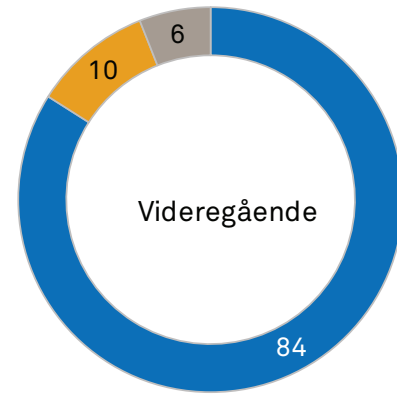
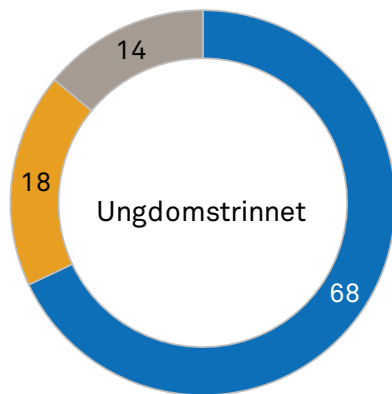
Prosentandel av elever på videregående som er med i andre organiserte fritidsaktiviteter enn idrett – etter hvor ofte de trener i idrettslag

organisert fritid

Hvor mange ganger siste måned har du vært i en fritidsklubb, ungdomshus eller ungdomsklubb?

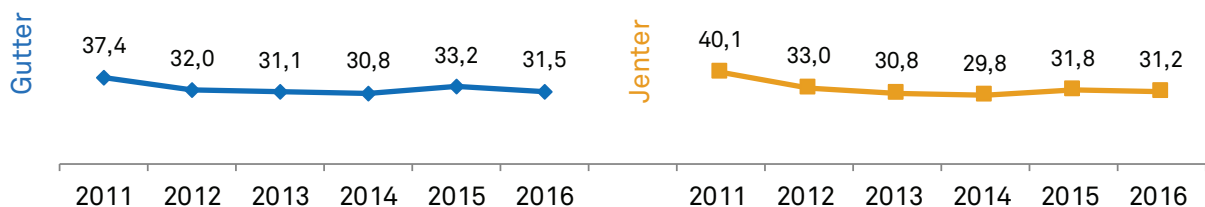

■ Ingen ganger

■ 1-2 ganger

■ 3 eller flere ganger

Prosentandel av ungdomsskoleelever som har vært i en fritidsklubb, ungdomshus eller ungdomsklubb siste måned – etter kjønn og tidspunkt

Hvordan organisert fritid blir målt i Ungdata

For å fange opp de unges aktiviteter i organisasjoner, lag og foreninger, blir ungdommene bedt om å oppgi hvor mange ganger i løpet av den siste måneden de har vært med på aktiviteter, møter eller øvelser i følgende organisasjoner, klubber eller lag:

- Fritidsklubb/ungdomshus
- Religiøs forening
- Korps, kor, orkester
- Kulturskole/musikkskole
- Annen organisasjon, lag eller forening

Svaralternativene er «ingen ganger», «1–2 ganger», «3–4 ganger» og «5 ganger eller oftere».

I dette kapitlet holder vi idrettslagene utenom, og det å være «aktiv i fritidsorganisasjon utenom idrett» betyr å ha vært med på minst én aktivitet utenom idrett i løpet av den siste måneden før de besvarte undersøkelsen.

hjemme

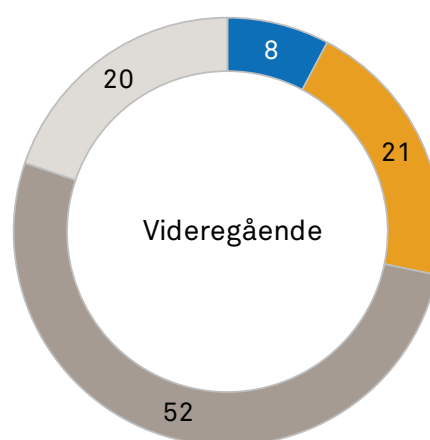
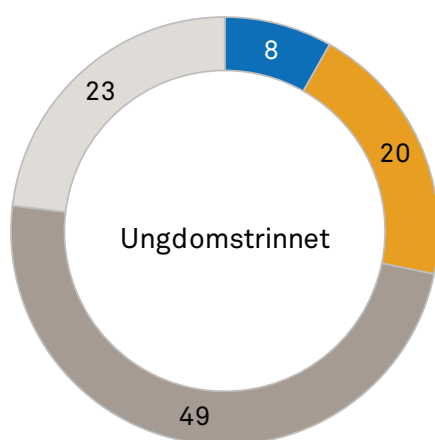
Ungdoms fritid er i forandring, og hjemmet er blitt et stadig viktigere oppholdssted for de unge. En viktig årsak er ny kommunikasjonsteknologi som gjør det mulig å være hjemme og samtidig ha kontakt med venner. For ungdom har internett gjort behovet for å møtes på senteret eller «på løkka» mindre.

Også andre endringer i ungdoms liv kan bidra til at ungdom bruker mer tid hjemme. Flere har argumentert for at generasjonskløften er mindre enn tidligere. Dette gjør det enklere for mange unge å være i samme hus som sine foreldre. Krav til prestasjoner i skole- og utdanningssammenheng kan også ha ført til at ungdom bruker mer tid i hjemmet til lekser. At også boligene har blitt større,

gjør at de fleste tenåringer har eget rom, og mange disponerer en kjellerstue eller loftstue som de kan bruke til samvær med venner.

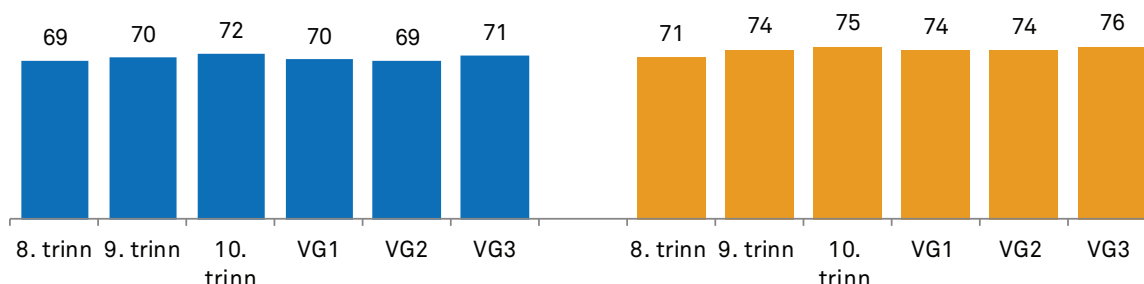
Hvor mange er hjemme på fritida?

Hvor mange ganger har du vært hjemme hele kvelden i løpet av siste uka?

■ Ingen ganger ■ 1 gang ■ 2-5 ganger ■ 6 ganger eller mer

Prosentandel som har vært hjemme minst to hele kvelder siste uke – etter kjønn og klassetrinn

Stadig færre er fysisk sammen med venner hjemme

Ungdata tyder på at dagens ungdommer er nokså hjemmekjære. Dette gjelder både gutter og jenter og på tvers av alder. Bare en mindre gruppe på åtte prosent har ikke vært hjemme noen hele kvelder i løpet av uka før undersøkelsen ble gjennomført.

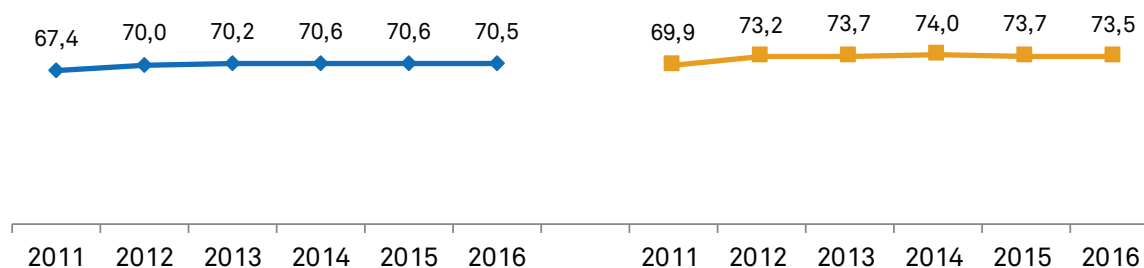
To av ti ungdommer holder seg hjemme mesteparten av uka, mens rundt halvparten er hjemme to til fem hele kvelder i løpet av uka.

Ungdata viser at det klart vanligste stedet å treffe andre unge på fritiden er enten å være sammen med venner «hjemme hos meg» eller «hos dem». To av tre har minst to ganger i uka vært med venner enten hjemme hos dem selv eller hos vennene. Hvor ofte dette skjer, varierer lite med alder og kjønn.

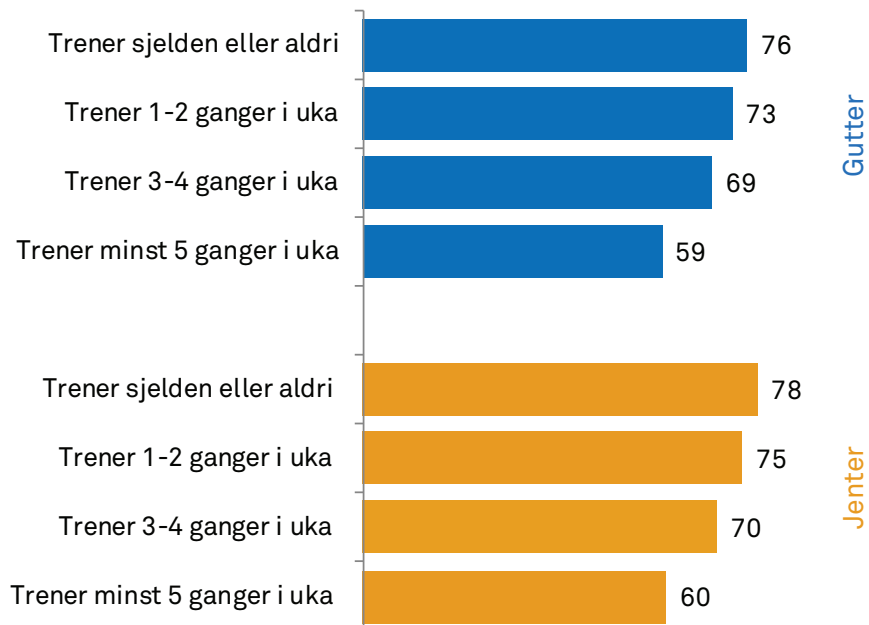
Ser vi perioden fra starten av tiåret og fram til siste undersøkelse under ett, er det et tydelig utviklingstrekk i retning av at stadig færre er sammen med venner hjemme hos hverandre. Mens rundt 75 prosent i 2011 hadde vært hjemme med venner, er tallet rundt 60 prosent i 2016. Dette tyder på at hjemmet som arena for fysisk samvær med jevnaldrende har blitt noe svekket de senere årene. Samtidig er det ingen endringer når det gjelder hvor mange ungdommer som er mye hjemme om kveldene.

De aller mest aktive idrettsungdommene er mindre hjemme om kveldene enn andre ungdommer. Det er likevel rimelig å betrakte mange av idrettsungdommene også som relativt hjemmeorienterte.

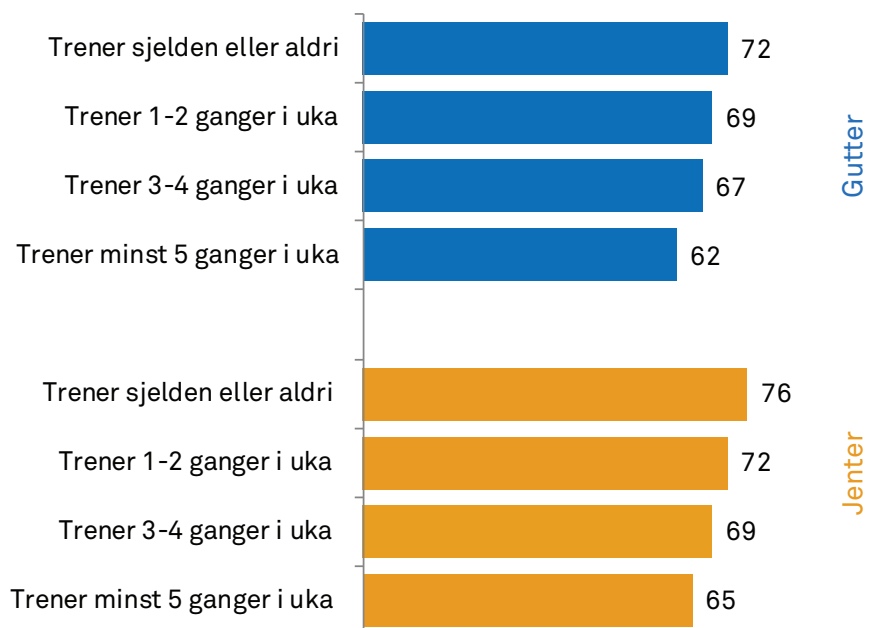
Prosentandel av ungdomsskoleelever som har vært hjemme minst to hele kvelder siste uke – etter kjønn og tidspunkt

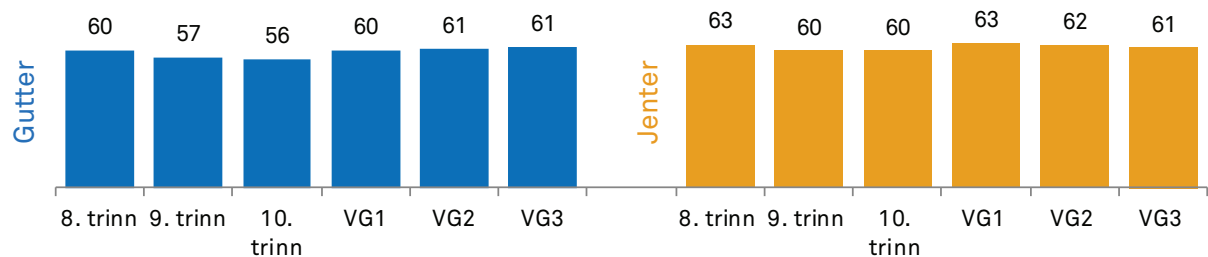
Prosentandel av ungdomsskoleelever som har vært hjemme minst to hele kvelder siste uke – etter hvor ofte de trener i et idrettslag

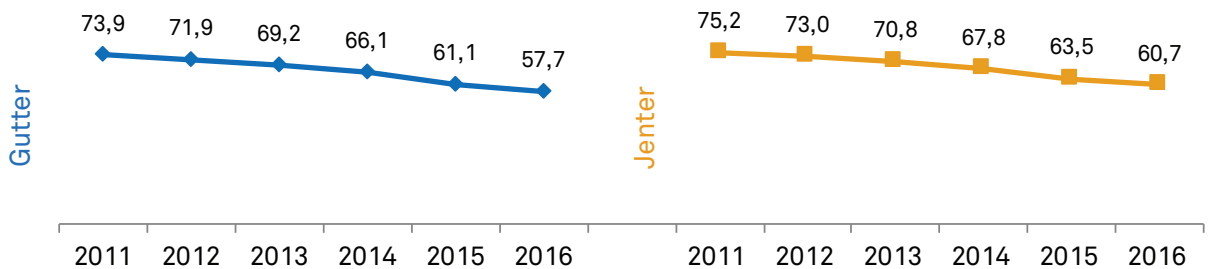
Prosentandel av elever på videregående som har vært hjemme minst to hele kvelder siste uke – etter hvor ofte de trener i idrettslag

Prosentandel som har vært hjemme med venner minst to ganger siste uke – etter kjønn og klassetrinn

Prosentandel av ungdomsskoleelever som har vært hjemme med venner minst to ganger siste uke – etter kjønn og tidspunkt

Hvordan hjemmeorientert fritid blir målt i Ungdata

I spørreskjemaet får ungdommene listet opp ulike typer av fritidsaktiviteter. De blir bedt om å tenke tilbake på siste sju dager, og om å angi hvor mange ganger de har gjort de ulike aktivitetene. Svaralternativene er «ingen ganger», «1 gang», «2–5 ganger» og «6 ganger eller mer».

Opplysningen om ungdoms bruk av hjemmet som fritidsarena er basert på følgende formulering: «Vært hjemme hele kvelden». I denne rapporten viser vi hvor stor andel som

svarer at de har vært hjemme hele kvelden minst to ganger siste uke.

For å måle hvor mange som er hjemme med venner, blir ungdommene i den samme delen av spørreskjemaet spurt om hvor mange ganger de har «vært sammen med venner hjemme hos meg» og «vært sammen med venner hos dem». Indikatoren «hjemme med venner» omfatter de som har vært sammen med venner hjemme hos seg selv og/eller hos venner minst to ganger siste uke.

ute med venner

I ungdomsforskningen har det tradisjonelt vært vanlig å skille mellom uteorientert og hjemmeorientert fritid. Mens en hjemmeorientert fritid gir foreldre muligheter til å kontrollere barnas handlinger, har ungdom større spillerom til å eksperimentere med rusmidler eller prøve ut grenser på andre måter når de oppholder seg utenfor hjemmet.

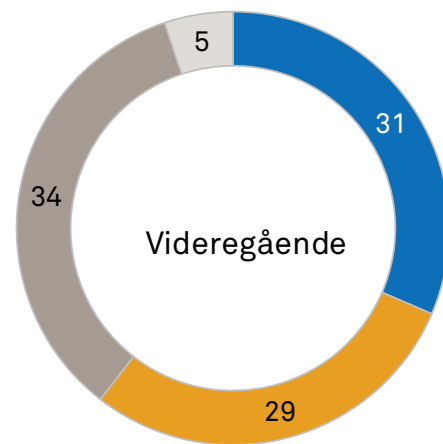
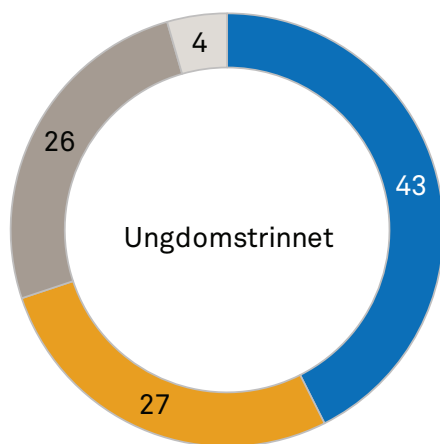
Med et endret fritidsmønster endres gjerne bekymringene rundt ungdoms bruk av fritiden. I dag vekker digitale aktiviteter foran skjermer av ulikt slag større uro enn det ustrukturerte samværet med jevnaldrende ute på gatehjørnet.

Bekymringene er gjerne knyttet til manglende fysisk aktivitet og kvaliteten

på det sosiale samværet. Statistisk sentralbyrås tidsbruksundersøkelser viser at dagens unge, sammenlignet med de som var unge på 1980- og 1990-tallet, bruker mindre tid på idrett og friluftsliv og er mindre sammen med jevnaldrende.

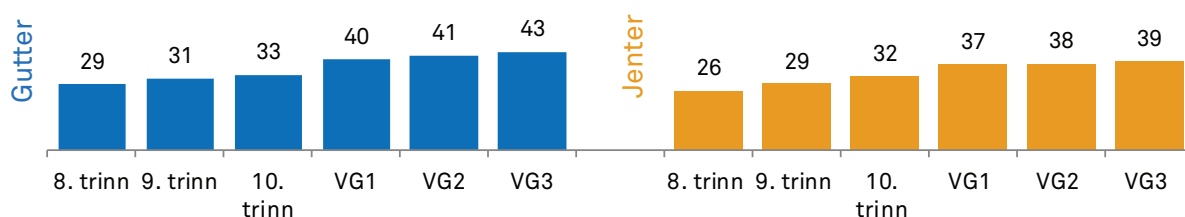
Hvor mange er ute med venner om kveldene?

Hvor mange ganger har du vært ute med venner størsteparten av kvelden i løpet av siste uka?

■ Ingen ganger ■ 1 gang ■ 2-5 ganger ■ 6 ganger eller mer

Prosentandel som har vært ute med venner størsteparten av kvelden minst to ganger siste uke – etter kjønn og klassetrinn

Stadig færre er ute med venner om kvelden

Ungdata viser at det er stor variasjon ungdom i mellom i hvor mye av fritiden som brukes ute med venner. Det er bare noen få som er ute med venner omtrent hver eneste dag, mens rundt tre av ti er ute to til fem ganger i uka. På ungdomstrinnet er fire av ti ikke ute med venner i det hele tatt.

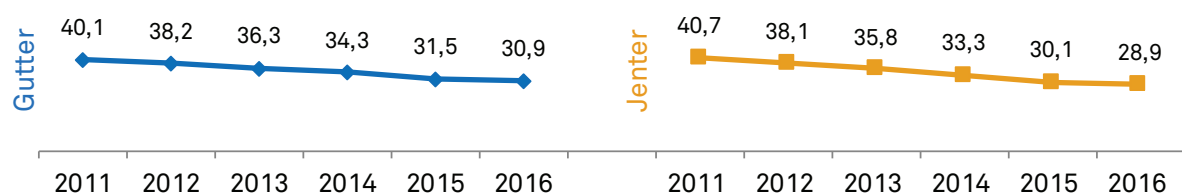
Det er små kjønnsforskjeller i det uteorienterte fritidsmønsteret. Andelen som er ute med venner minst to ganger i uka øker utover i tenårene.

I løpet av de siste årene er det stadig færre som bruker mye tid ute med venner. Mens fire av ti på begynnelsen av tiåret var ute med venner minst to kvelder i uka, gjelder det tre av ti i 2016.

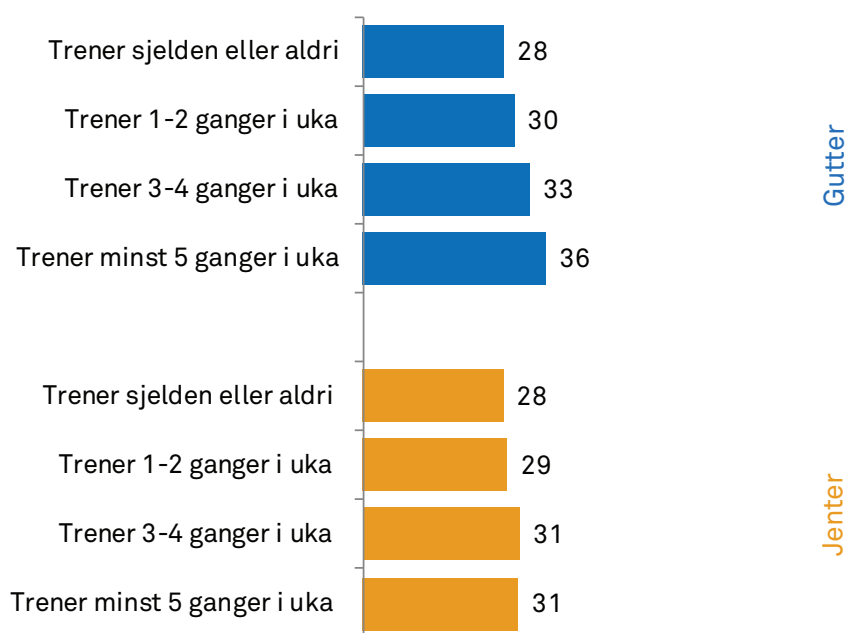
Gutter som er aktive i idrett, er noe oftere ute om kvelden med venner enn gutter som ikke driver med organisert idrett. Det er også en tendens til det samme blant jenter, men sammenhengen er mindre entydig.

I 2017 fikk ungdom spørsmål om hvor ofte de har drevet med fysisk aktivitet, som for eksempel spilt fotball, stått på snowboard eller liknende. Resultatene viser at 57 prosent på ungdomstrinnet og 45 prosent på videregående har drevet med slike aktiviteter minst én gang i uka før undersøkelsen ble gjennomført. Flere gutter enn jenter driver med slike aktiviteter, og det er en nokså tydelig nedgang i aktivitetsnivå gjennom tenårene.

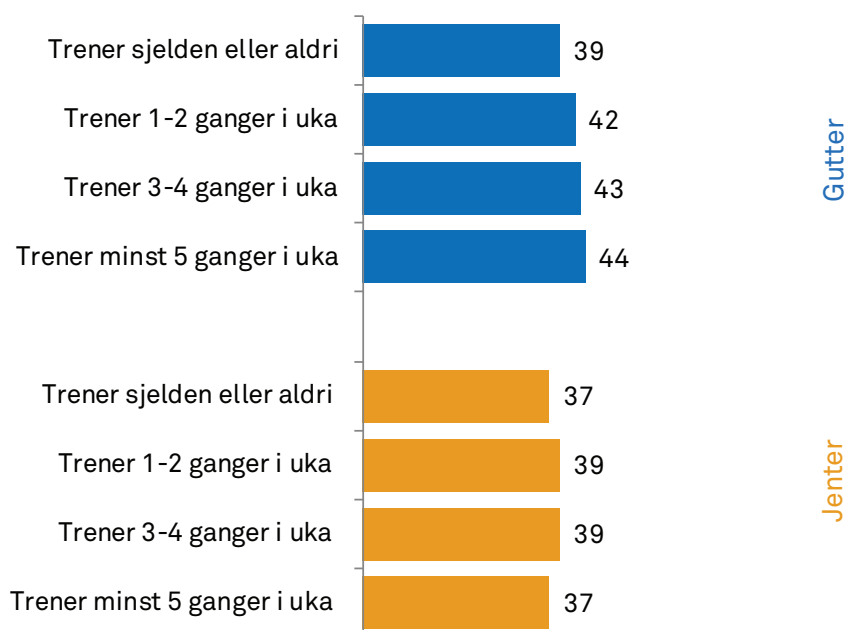
Prosentandel av ungdomsskoleelever som har vært ute med venner størsteparten av kvelden minst to ganger siste uke – etter kjønn og tidspunkt

Prosentandel av ungdomsskoleelever som har vært ute med venner
størsteparten av kvelden minst to ganger siste uke
– etter hvor ofte de trener i et idrettslag

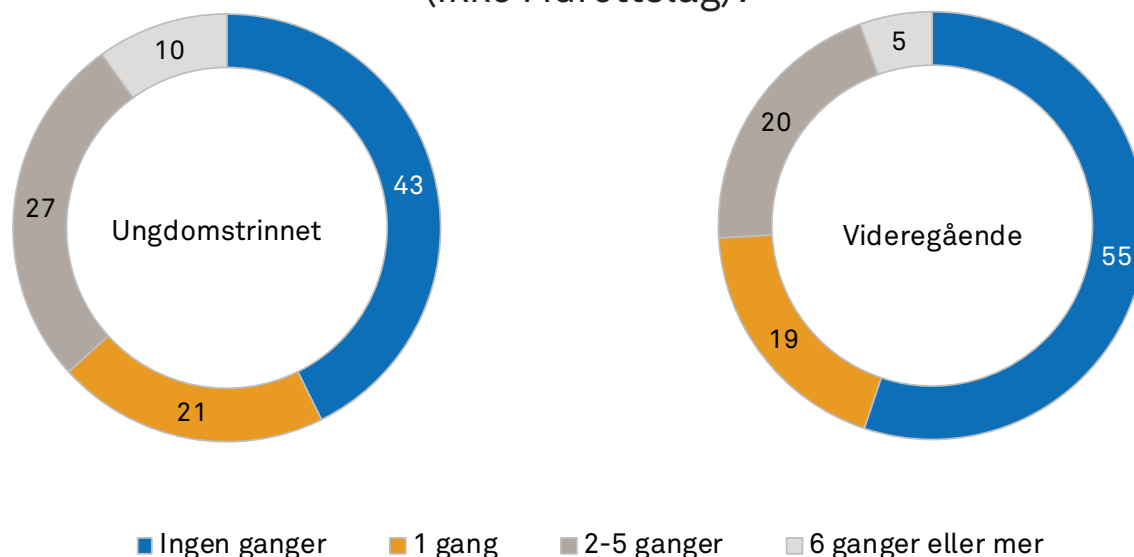
Prosentandel av elever på videregående som har vært ute med venner
størsteparten av kvelden minst to ganger siste uke
– etter hvor ofte de trener i idrettslag

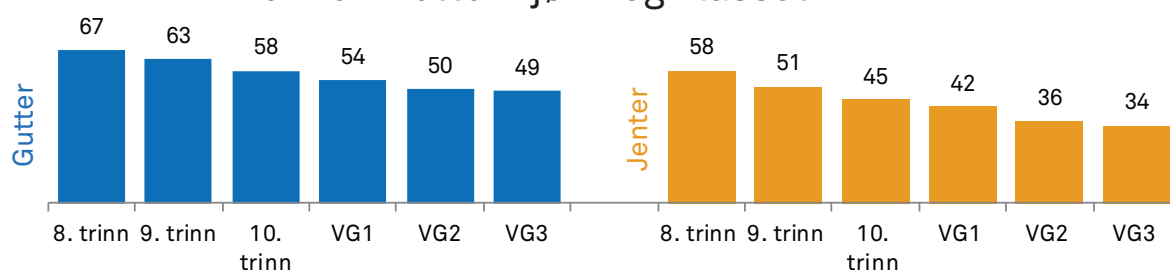

ute med venner

Hvor mange ganger siste uke har du spilt fotball, stått på snowboard eller drevet med annen fysisk aktivitet sammen med venner (ikke i idrettslag)? *

Prosentandel som siste uke har drevet med fysisk aktivitet med venner – etter kjønn og klassetrinn *

Hvordan uteorientert fritid blir målt i Ungdata

I spørreskjemaet får ungdommene listet opp ulike typer av fritidsaktiviteter. De blir bedt om å tenke tilbake på siste sju dager, og om å angi hvor mange ganger de har gjort de ulike aktivitetene. Svaralternativene er «ingen ganger», «1 gang», «2–5 ganger» og «6 ganger eller mer».

For å måle hvor mye ungdom er sammen med venner ute på kveldstid, blir de bedt om å svare på hvor mange ganger de har «Brukt størstedelen av kvelden ute med venner, kamerater». I denne rapporten bruker vi indikatoren «ute med venner», som omfatter

de som svarer at de har ute med venner størsteparten av kvelden minst to ganger siste uke.

I den samme delen av spørreskjemaet blir ungdom spurt om hvor mange ganger de har «Spilt fotball, stått på snowboard eller drevet med annen fysisk aktivitet sammen med venner (ikke i idrettslag)». Figurene over viser hvor mange som siste uke har deltatt i slike aktiviteter.

* betyr at data kun finnes for 2017 (se metodekapittelet)

mediebruk

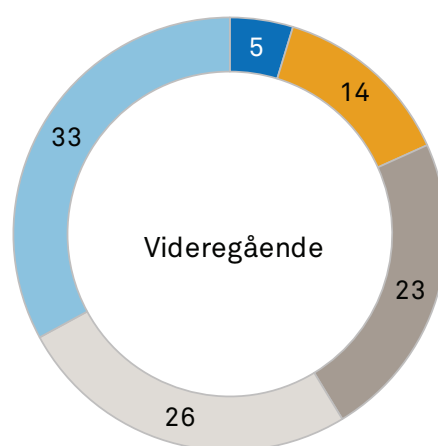
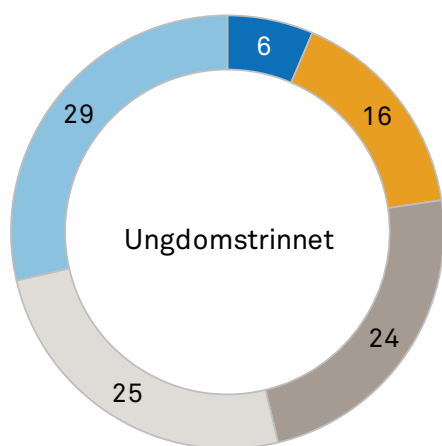
I løpet av kort tid har det skjedd noe i retning av en digital revolusjon. Ungdom er pådrivere og ofte de første til å ta de nye mediene i bruk, enten det handler om PC, internett, smarttelefoner, nettbrett eller ulike spillkonsoller.

Digitale medier spiller i dag en sentral rolle i hverdagen – både for skolearbeid og for ungdoms sosiale liv. Den nye teknologien gjør at barn og unge kommer i kontakt med jevnaldrende på nye måter. De nye mediene er dessuten en sentral formidlingskanal for hva som ellers skjer i ungdomskulturene. Det kan handle om alt fra å holde kontakt med venner til å arrangere fester, konserter eller politiske markeringer. Mange bruker mye av sin fritid på internett, og for den enkelte unge kan det ha store sosiale omkostninger å ikke være til stede.

Teknologiske endringer skjer fort og etter hvert som tilgangen til internett øker og prisene på digitale apparater reduseres, endres også ungdommenes bruksmønster. I de siste årene har bruken av datamaskiner gått ned, mens tiden brukt foran mobiltelefon og nettbrett har økt. I Ungdata har vi derfor begynt å spørre hvor lang tid den enkelte samlet sett bruker foran en skjerm.

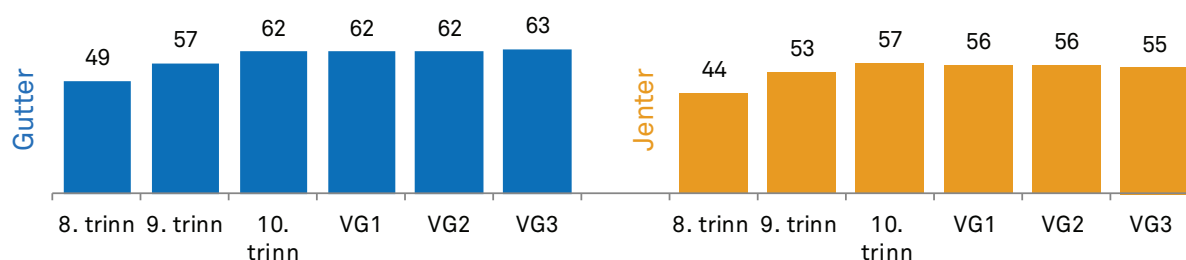
Hvor mye tid bruker ungdom foran ulike typer skjermer?

Utenom skolen, hvor lang tid bruker du vanligvis foran en skjerm i løpet av en dag?

■ Mindre enn en time   ■ En til to timer   ■ To til tre timer
■ Tre til fire timer   ■ Mer enn fire timer

Prosentandel som bruker minst tre timer daglig foran en skjerm – etter kjønn og klassetrinn

Stor variasjon i tidsbruk på digitale skjermaktiviteter

Mange bruker mye av fritiden sin på digitale aktiviteter. Samtidig er det stor variasjon i hvor mye tid ungdom bruker foran en skjerm utenom skoletiden. Noen få bruker mindre enn én time, og rundt tre av ti bruker mer enn fire timer. Halvparten bruker mellom to og fire timer.

Andelen som bruker mye tid foran en skjerm, er høyere i årets undersøkelse enn det som framkommer i rapporten fra 2016. Dette kan tyde på at skjermtiden blant ungdom er økende.

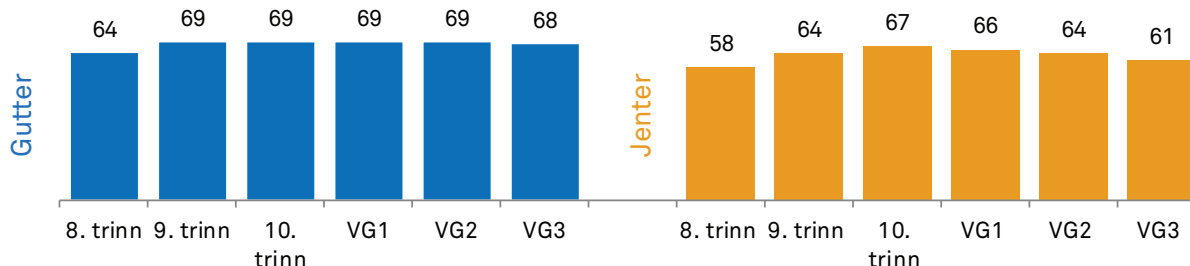
Gjennom ungdomstrinnet er det flere som bruker mye tid foran en skjerm. Tidsbruken på sosiale medier øker en del gjennom ungdomsårene, samtidig som færre blant de

eldste bruker mye tid på elektroniske spill.

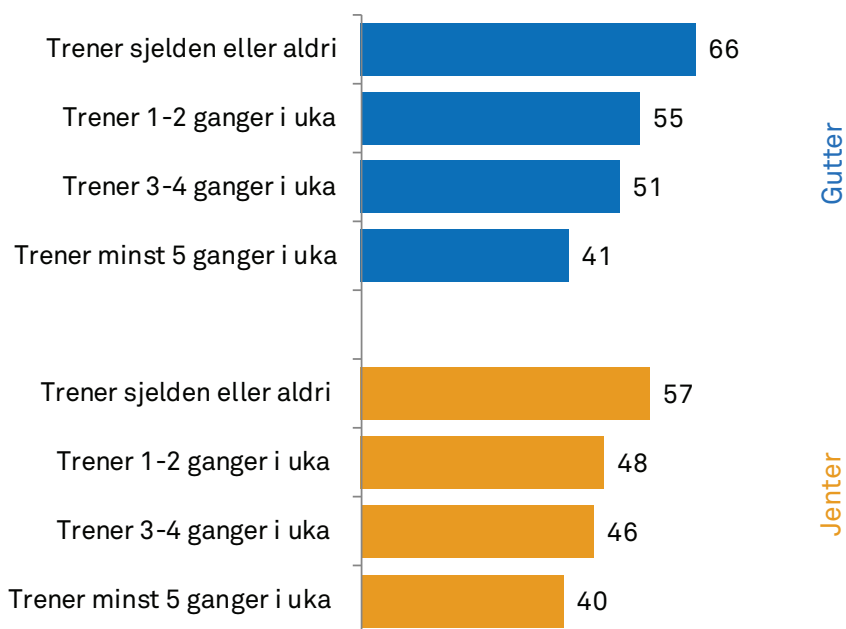
Gutter bruker samlet noe mer tid foran en skjerm enn jenter. Størst kjønnsforskjeller finner vi imidlertid når vi ser på hva gutter og jenter bruker mediene til. Mens gutter er langt mer opptatt av spill, er jentene oftere på sosiale medier.

Det er en tydelig sammenheng mellom skjermtid og hvor aktive ungdom er i idrettslagene. De som ikke driver med organisert idrett, bruker langt mer tid foran en skjerm enn de som driver med idrett. Minst skjermtid finner vi blant de aller mest aktive idrettsungdommene. Dette gjelder for både gutter og jenter og for ungdom på ungdomstrinnet og i videregående.

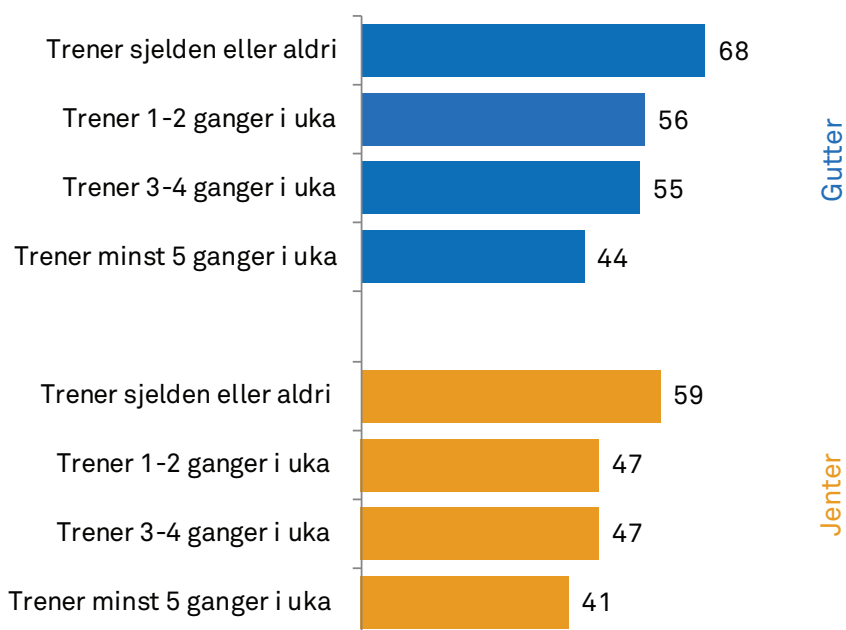
Prosentandel som bruker minst én time daglig på å se filmer, serier og Youtube – etter kjønn og klassetrinn *

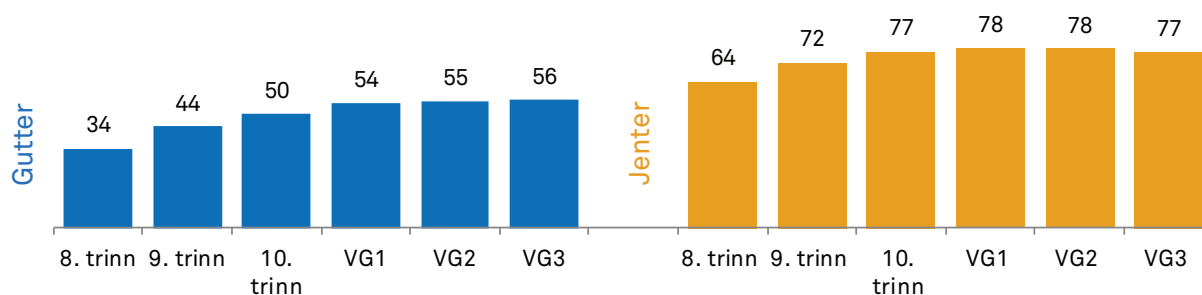
Prosentandel av ungdomsskoleelever som bruker minst tre timer daglig foran en skjerm – etter hvor ofte de trener i et idrettslag

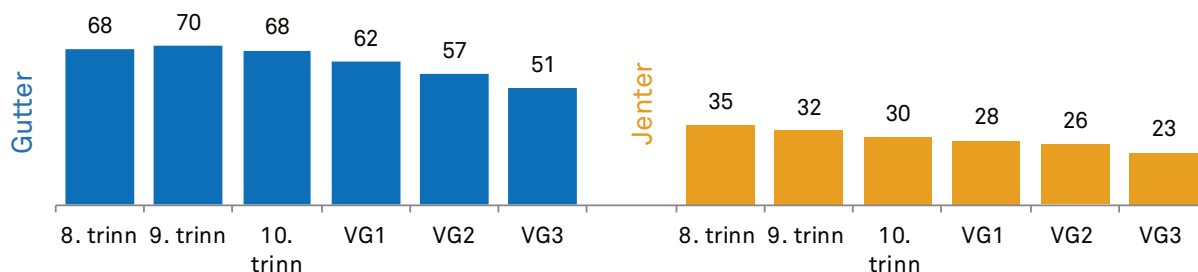
Prosentandel av elever på videregående som bruker minst tre timer daglig foran en skjerm – etter hvor ofte de trener i idrettslag

Prosentandel som bruker minst én time daglig på sosiale medier – etter kjønn og klassetrinn

Prosentandel som bruker minst én time daglig på elektroniske spill – etter kjønn og klassetrinn

Hvordan ungdommenes bruk av medier blir målt i Ungdata

I 2014 ble spørreskjemaet i Ungdata revidert, og det ble foretatt en del endringer i spørsmålene som måler mediebruk. Blant annet ble det laget et nytt spørsmål som fanger opp hvor mye tid ungdom samlet sett bruker foran en skjerm i løpet av en vanlig dag.

Spørsmålet er formulert slik: «Utenom skolen, hvor lang tid bruker du vanligvis på aktiviteter foran en skjerm (TV, data, nettbrett, mobil) i løpet av en dag?» Ungdommene skal krysse av for ett av sju svaralternativer som varierer fra «ikke noe tid» til «mer enn 6 timer». Ungdom som bruker «mye tid foran en skjerm» er her

definert som de som daglig bruker tre timer eller mer.

Ungdata måler i tillegg tidsbruk på et utvalg medieaktiviteter. I denne rapporten viser vi hvor mange som bruker minst én time på «se på filmer, serier, Youtube», «sosiale medier» og minst en time til sammen på «dataspill/TV-spill» og «spille på telefon/nettbrett». Det første av disse spørsmålene ble revidert i spørreskjemaet fra og med 2017.

* betyr at data kun finnes for 2017 (se metodekapittelet)

Helse og trivsel

Helse

Fysiske plager

Psykiske plager

Seksuell helse

Kosthold

Egenvurdert helse er en viktig indikator for sykkelighet og bruk av helsetjenester og anvendes til å overvåke befolkningens helsestatus over tid. Statistisk sentralbyrås levekårsundersøkelser viser at de aller fleste har en positiv innstilling til egen helse, og at litt flere unge enn eldre vurderer sin egen helse som god eller meget god.

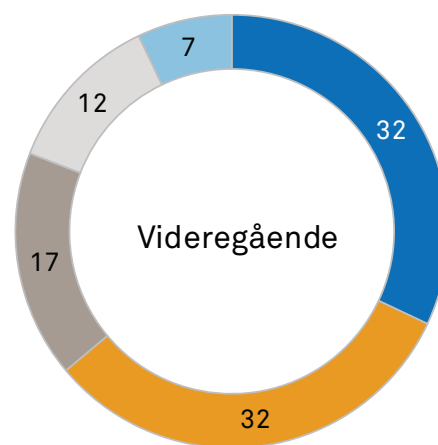
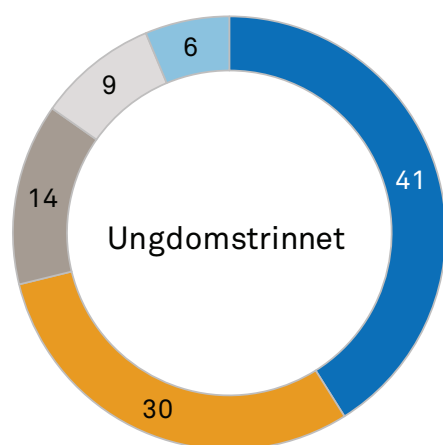
Livsstilsvaner etableres ofte i ungdomsårene og kan ha betydning for helse både i ungdomstiden og senere i livet. Andelen som røyker blant unge i Norge har gått ned, og flere av røykerne, særlig blant gutter, har gått over til snus. Nedgang ser man også i alkoholforbruk og bruk av andre rusmidler. Barn og unge opp til 16-årsalder er jevnt over fysisk aktive. Imidlertid synker aktivitetsnivået med alderen. Jenter er mindre fysisk aktive enn gutter. Tilbudet av underholdning foran ulike typer skjermer

har økt med årene, og fremstår som et bekymringsfullt alternativ til fysisk aktivitet.

Det er generelt større fokus på helse i dag enn tidligere, og i en del ungdomsmiljøer har det å være sunn blitt «in». Større kunnskap om risikofaktorer har gjort at vi i dag er mer opptatt av å forebygge dårlig helse. Samtidig har vi sannsynligvis blitt flinkere til å kjenne etter hvordan vi har det.

Hva tenker ungdom om egen helse?

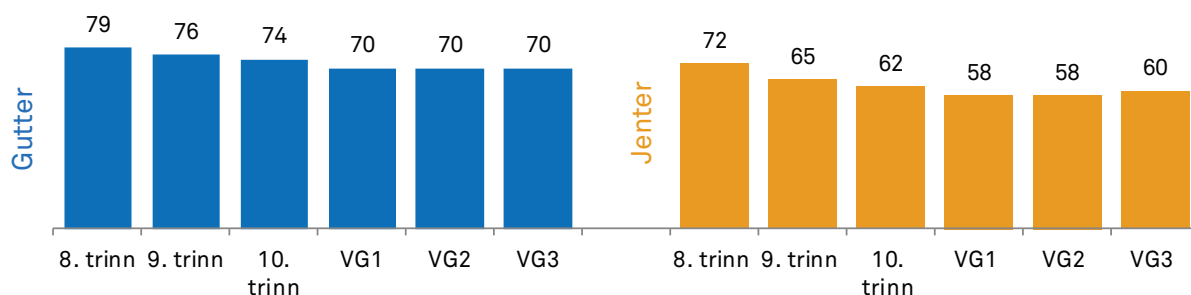
Hvor fornøyd er du med helsa di?

■ Svært fornøyd ■ Litt fornøyd ■ Verken eller ■ Litt misfornøyd ■ Svært misfornøyd

Prosentandel som er fornøyd med helsa si – etter kjønn og klassetrinn

De fleste er fornøyd med egen helse

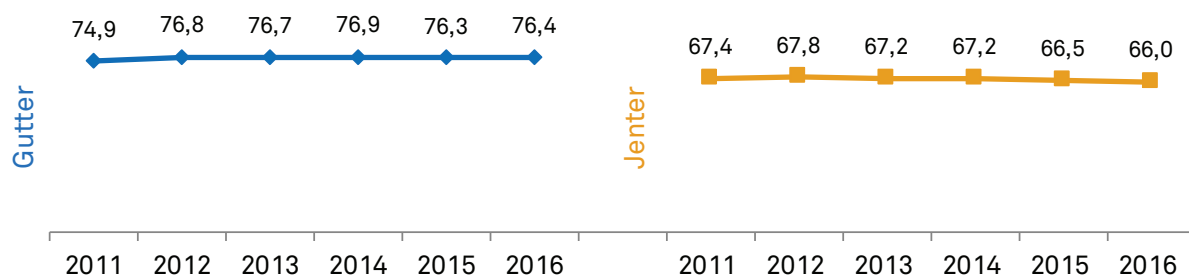
Fire av ti på ungdomstrinnet og tre av ti på videregående, er «svært fornøyd» med egen helse. Tre av ti er «litt fornøyd». Samtidig er det noen som mener helsa kunne vært bedre. Rundt hver tiende er «litt misfornøyd», mens sju prosent er «svært misfornøyd».

Det er generelt noen flere gutter enn jenter som er fornøyd med egen helse. Andelen som er fornøyd synker gjennom ungdomstrinnet, for deretter å flate ut i overgangen til videregående. Hvor mange gutter som vurderer helsen sin som god har samlet sett endret seg lite over tid. Det er samtidig en tendens til at færre av jentene er fornøyd med helsa si.

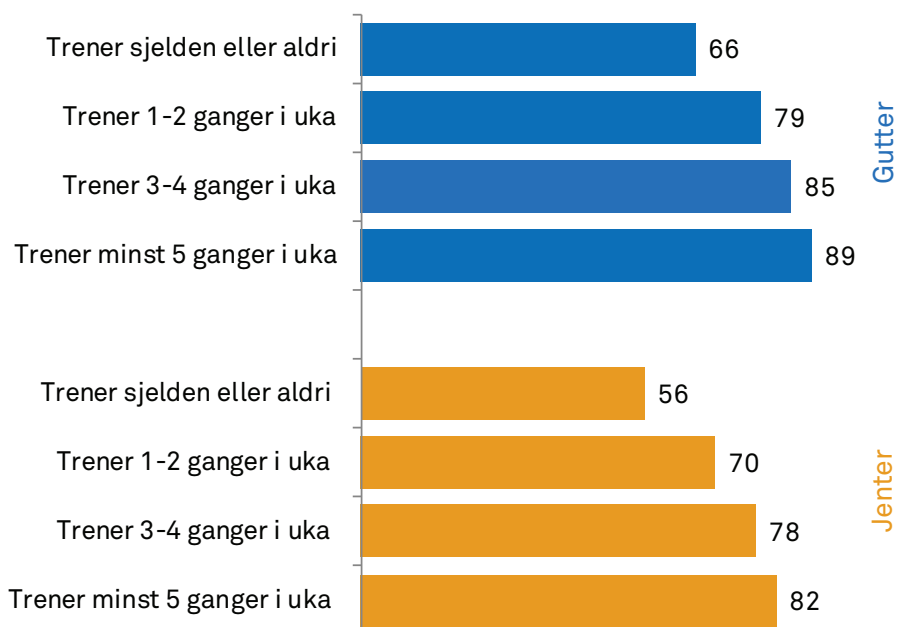
Det er langt flere idrettsungdommer som er fornøyd med helsen sin sammenlignet med ungdom som ikke driver aktivt med organisert idrett. De aller mest fornøyd er de som trener aller mest. Sammenhengen mellom idrettsdeltakelse og vurdering av egen helse gjelder både for gutter og jenter og for ungdom på ungdomstrinnet og på videregående.

Mange ungdommer benytter seg av ulike helsetjenester. Det er flere på videregående enn på ungdomstrinnet som bruker vanlig lege og som tar i bruk helsestasjon for ungdom. Ungdom på ungdomstrinnet bruker derimot i noe større grad skolehelsetjenesten.

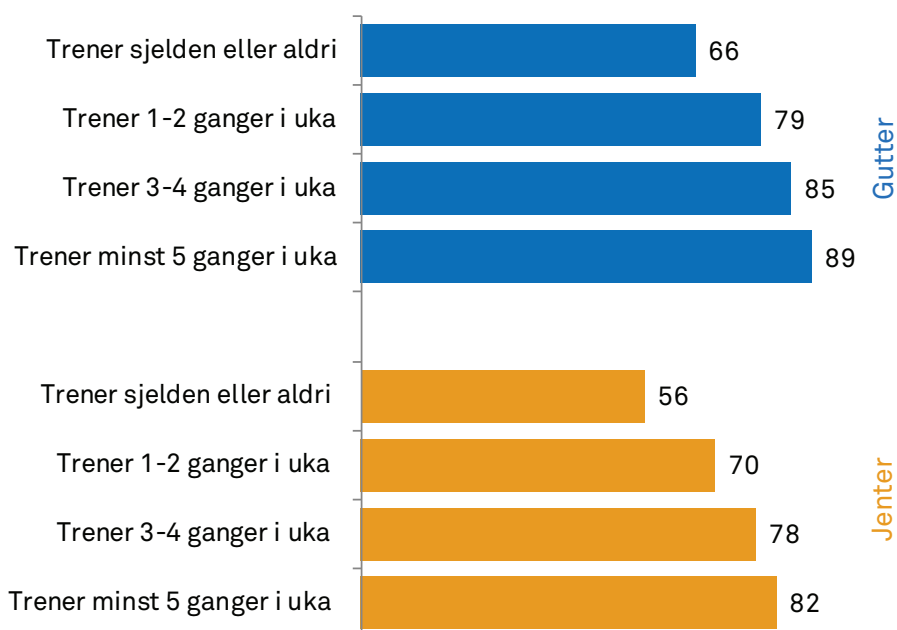
Prosentandel av ungdomsskoleelever som er fornøyd med helsa si – etter kjønn og tidspunkt

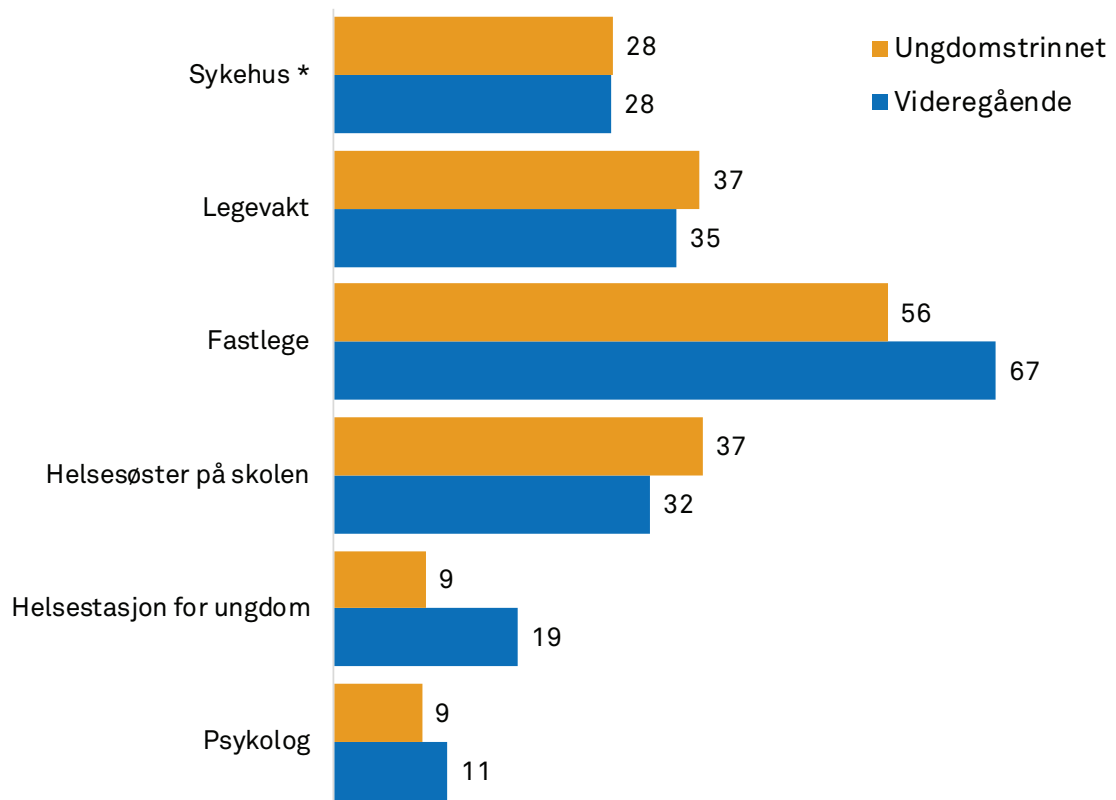
Prosentandel av ungdomsskoleelever som er fornøyd med helsa si – etter hvor ofte de trener i et idrettslag

Prosentandel av elever på videregående som er fornøyd med helsa si – etter hvor ofte de trener i idrettslag

Prosentandel som har brukt ulike helsetjenester siste året

Hvordan egenvurdert helse blir målt i Ungdata

I spørreskjemaet til Ungdata får ungdommene følgende spørsmål: «Hvor fornøyd eller misfornøyd er du med ulike sider av livet ditt?». Ett av forholdene de skal vurdere er «helsa di», og de blir bedt om å krysse av for om de er «svært fornøyd», «litt fornøyd», «verken fornøyd eller misfornøyd», «litt misfornøyd» eller «svært misfornøyd».

Andel som er fornøyd med helsa, er i rapporten definert som andelen av

ungdommene som svarer «svært fornøyd» eller «litt fornøyd».

Fra 2014 spørres det i Ungdata også om bruken av ulike typer helsetjenester. Hvor stor andel på henholdsvis ungdomstrinnet og i videregående som har brukt disse i løpet av det siste året, er vist i figuren over.

* betyr at data kun finnes for 2017 (se metodekapittelet)

fysiske plager

Verdens helseorganisasjon definerer helse som en «tilstand av fullkommen fysisk, psykisk og sosial velvære – ikke bare fravær av sykdom eller svakhet». God fysisk helse innebærer å ha en frisk og sunn kropp, være i fysisk aktivitet, ha god ernæring og å få tilstrekkelig med hvile.

Selv om ungdom generelt har god fysisk helse, er det likevel mange som sliter med ulike typer plager i hverdagen. Forbruket av smertestillende medisiner blant norske 15–16-åringer er høyt, og har steget betydelig siden 2001. En studie av norske ungdommer i 12–15-årsalderen viste at 17 prosent var regelmessig plaget av hodepine, magesmerter, ryggsmarter eller smerter i armer/bein.

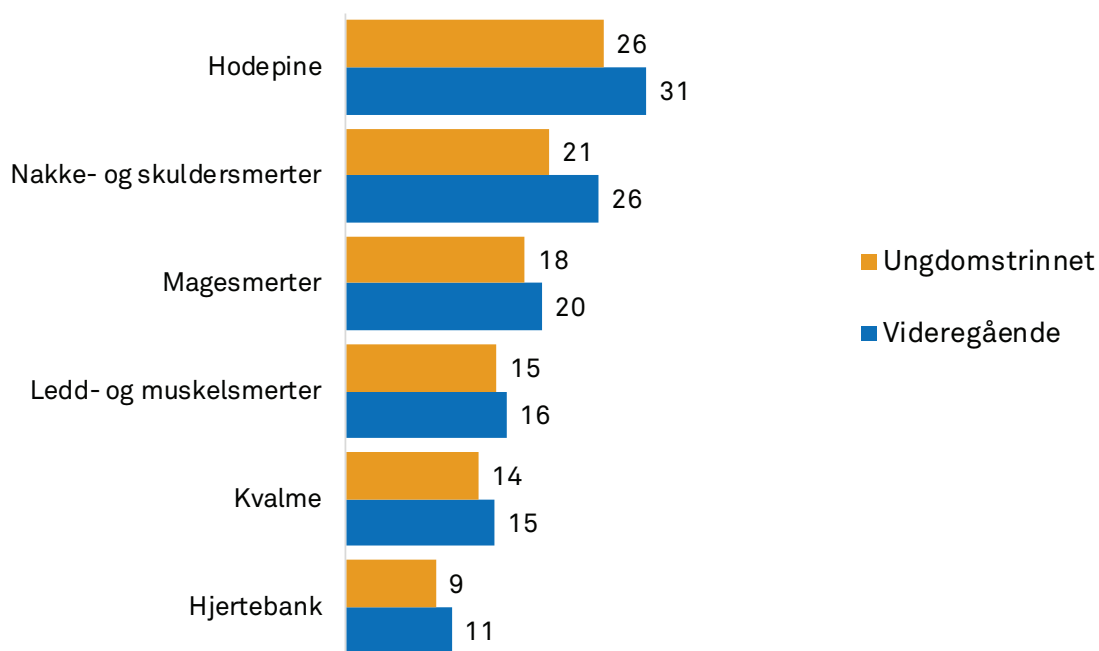
Hodepine er en av de vanligste fysiske plagene blant barn og unge, og en stressende

livsstil med krav og press kan være en av forklaringene på at ungdom rapporterer om hodepineplager.

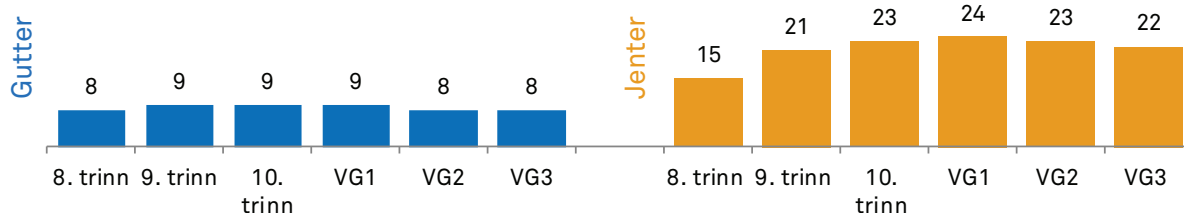
I Ungdata kartlegges ulike typer av plager som dels kan være rent fysiske, men også være av psykosomatisk karakter.

Hvor mange sliter med ulike typer fysiske helseplager i hverdagen?

Prosentandel som mange ganger eller daglig har hatt ulike fysiske plager i løpet av siste måned

Prosentandel som daglig har fysiske plager – etter kjønn og klassetrinn

Betydelige kjønnsforskjeller i fysiske helseplager

De fleste ungdommer har fra tid til annen ulike former for fysiske helseplager. Ungdata viser at de mest utbredte plagene er hodepine og smerter i nakke og skuldre. Hver tiende jente sliter daglig med hodepine.

Generelt er det betydelige kjønnsforskjeller i omfanget av de kartlagte helseplagene. Mens åtte–ni prosent av guttene har hatt daglige plager i løpet av siste måned, er omfanget mer enn dobbelt så høyt blant jentene.

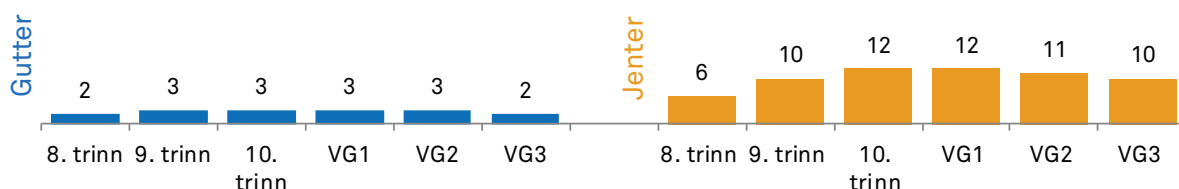
For guttene endrer omfanget av helseplager seg lite gjennom ungdomsårene, mens det blant jenter er en betydelig økning i begynnelsen av tenårene for deretter å flate ut. Den samme kjønnsforskjellen finnes også for bruken av reseptfrie medikamenter som Paracet etc. Langt

flere jenter bruker slike medikamenter enn gutter, og for jenter er det en tydelig økning i løpet av årene på ungdomstrinnet.

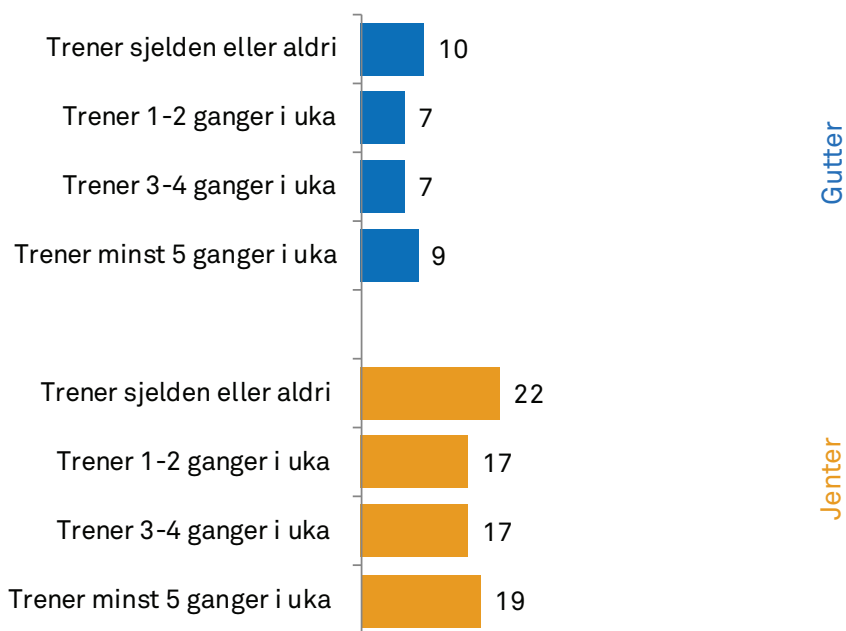
Sammenliknet med tall fra rapporten i 2016, er omfanget av helseplager blant jenter noe høyere i årets rapport. Omfanget av medikamentbruk er derimot på samme nivå som tidligere.

Ungdom som ikke driver med organisert idrett, er de som er mest utsatt for disse helseplagene. Samtidig er de aller mest aktive idrettsungdommene noe mer plaget enn de som driver med idrett noen få ganger i uka.

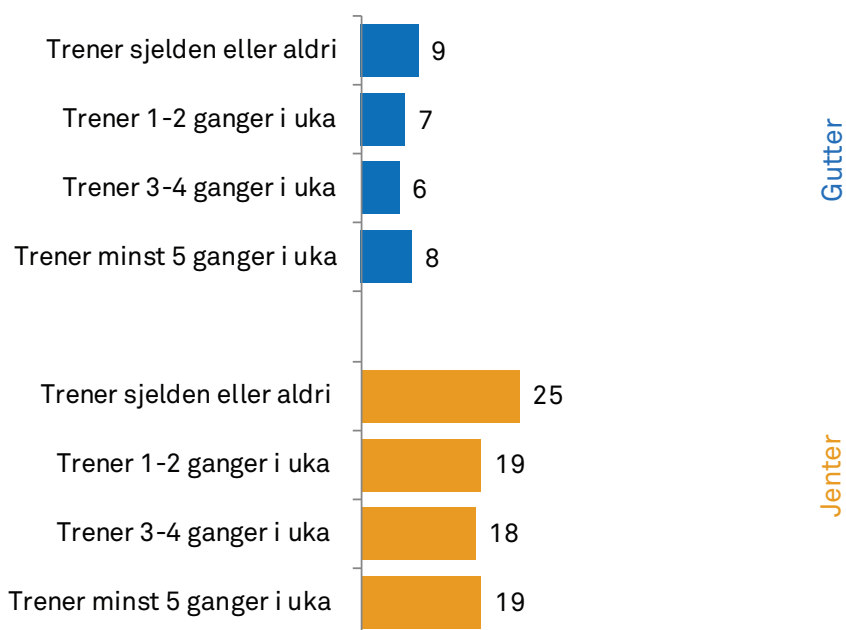
Prosentandel som daglig har hodepine – etter kjønn og klassetrinn

Prosentandel av ungdomsskoleelever som daglig har fysiske plager – etter hvor ofte de trener i et idrettslag

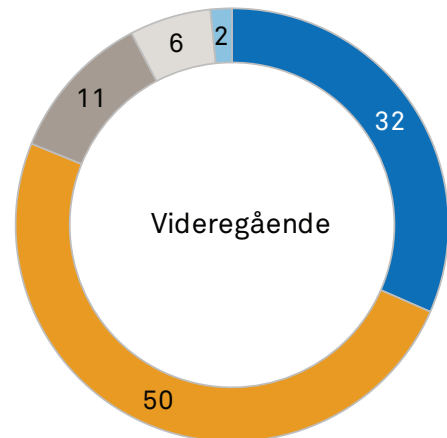
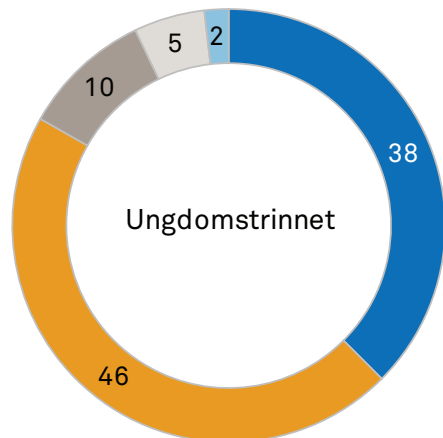

Prosentandel av elever på videregående som daglig har fysiske plager – etter hvor ofte de trener i idrettslag

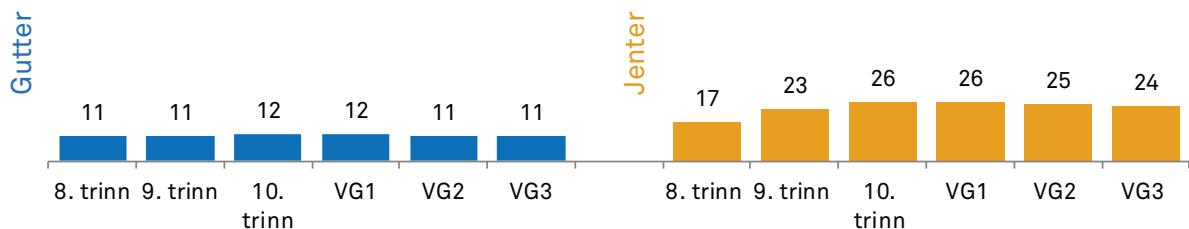
fysiske plager

Hvor ofte har du brukt reseptfrie medikamenter i løpet av siste måned?

■ Ingen ganger ■ Sjeldnere enn én gang i uka ■ Minst ukentlig ■ Flere ganger i uka ■ Daglig

Prosentandel som bruker reseptfrie medikamenter minst ukentlig – etter kjønn og klassetrinn

Hvordan fysiske helseplager blir målt i Ungdata

I 2014 ble spørsmål om fysiske helseplager lagt inn i Ungdatas grunnmodul. De unge blir spurt om man har hatt noen av følgende plager i løpet av siste måned:

- Hodepine
- Nakke- og skuldersmerter
- Ledd- og muskelsmerter
- Magesmerter
- Kvalme
- Hjertebank

Svaralternativene er «ingen ganger», «noen ganger», «mange ganger» og «daglig».

Ungdom som «daglig har fysiske plager» omfatter de som på minst ett av spørsmålene svarer at de plages daglig.

I Ungdata er det fra 2014 også lagt inn et spørsmål om siste måneds bruk av reseptfrie medikamenter som Paracet, Ibux og lignende. Svaralternativene og svarfordelingen for gutter og jenter på ulike klassetrinn, framgår av figurene over.

Siden disse spørsmålene først ble tatt med i Ungdata fra 2014, gir det ikke grunnlag for å beregne endringer over tid i denne rapporten.

psykiske plager

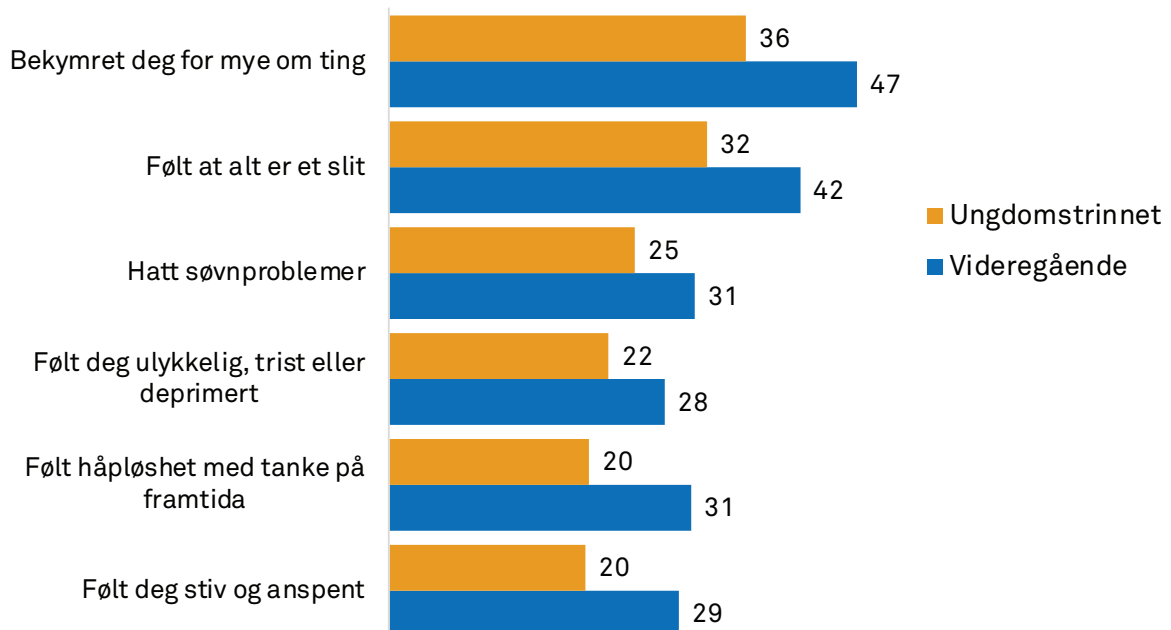
Ungdomstiden er en sårbar periode som byr på store omveltninger – både kroppslig og mentalt. De unge skal finne ut hvem de er og hva de står for, og møter nye krav og forventninger. Mange unge sliter psykisk i perioder. For de fleste er de psykiske plagene forbigående, men for noen blir de varige.

Med økende individualisering i samfunnet og et sterkere press om å lykkes i skolen, har flere vært bekymret for en negativ utvikling i ungdommers psykiske helse. Om psykiske problemer øker blant unge over tid, gir forskningen ingen entydige svar på. Det er likevel flere studier som tyder på at selvrapporterte depressive symptomer øker blant jenter. Det har dessuten vært en klar økning i angst- og depresjonslidelser som begrunnelse for uføretrygd blant unge.

Generelt er depresjons- og angstsymptomer de vanligste plagene blant ungdom. Jenter er mer plaget og oppsøker oftere hjelp enn gutter. Konfliktfylte forhold i hjemmet og liten grad av sosial støtte, øker risikoen for slike lidelser. Flere undersøkelser viser også en klar sammenheng mellom mobbing og dårlig psykisk helse.

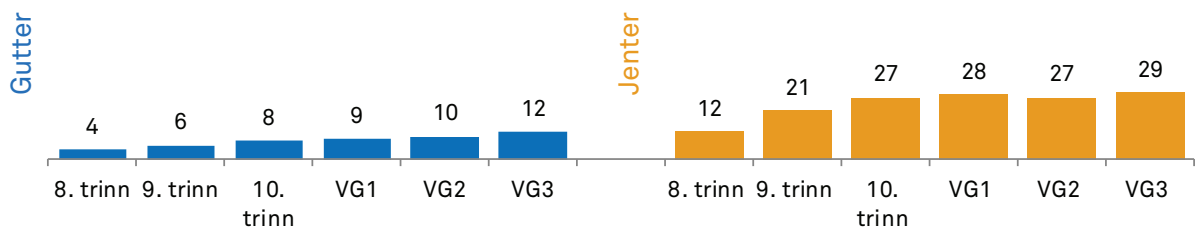
Ungdata fanger opp depressive symptomer. Hvor mange er plaget av dette?

Prosentandel som har vært ganske eller veldig mye plaget av ulike psykiske plager i løpet av siste uke

Prosentandel som har et høyt nivå av depressive symptomer – etter kjønn og klassetrinn

Markant økning i omfanget av selvrappporterte psykiske helseplager

Andelen som rapporterer om psykiske plager i ungdomsårene, er høy. Mest utbredt er typiske stressymptomer. På ungdomstrinnet opplever tre av ti å være «ganske mye» eller «veldig mye» plaget av tanker om at «alt er et slit» eller de «bekymrer seg for mye om ting». På videregående er nærmere halvparten plaget av dette.

Jenter er langt oftere utsatt for alle de ulike psykiske plagene som måles gjennom Ungdata. Det er samtidig en god del gutter, særlig mot slutten av videregående, som er utsatt.

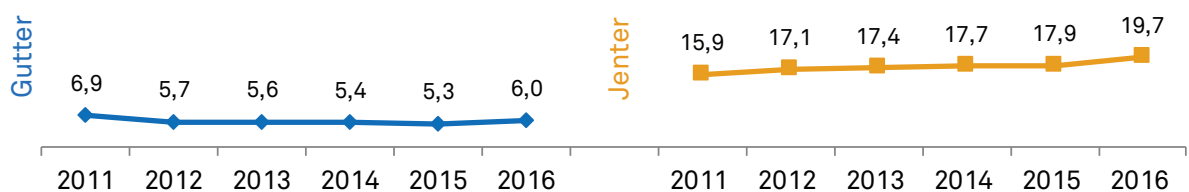
Fra 10. trinn og fram til slutten av videregående, har i overkant av hver fjerde jente et høyt nivå av depressive symptomer. Dette innebærer at de er ganske eller svært mye plaget av de fleste symptomene som de blir spurt om i undersøkelsen.

Omfanget av selvrappporterte depressive symptomer blant jenter har gradvis økt siden begynnelsen av 2010-tallet. Årets undersøkelse tyder på en ytterligere økning. Også blant gutter viser de siste tallene en økning i omfanget av depressive plager etter en periode med en svak nedgang.

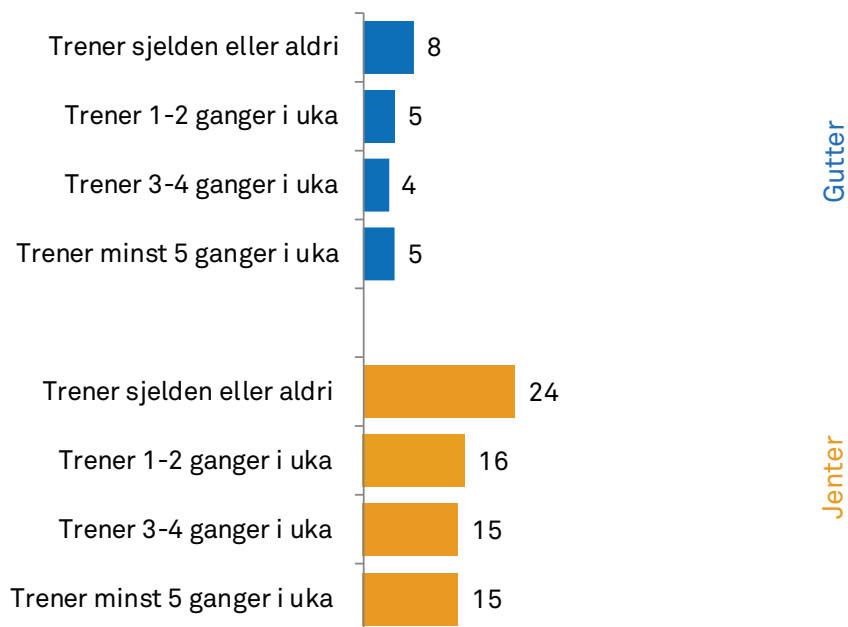
Tilsvarende viser årets undersøkelse at andelen som opplever ensomhet er den høyeste som noen gang er registrert i Ungdata.

Ungdom som ikke er aktive i idrett, er mer utsatt for psykiske helseplager enn idrettsaktive ungdommer. Det er derimot lite variasjon i psykiske helseplager etter hvor ofte ungdom er aktiv i idretten.

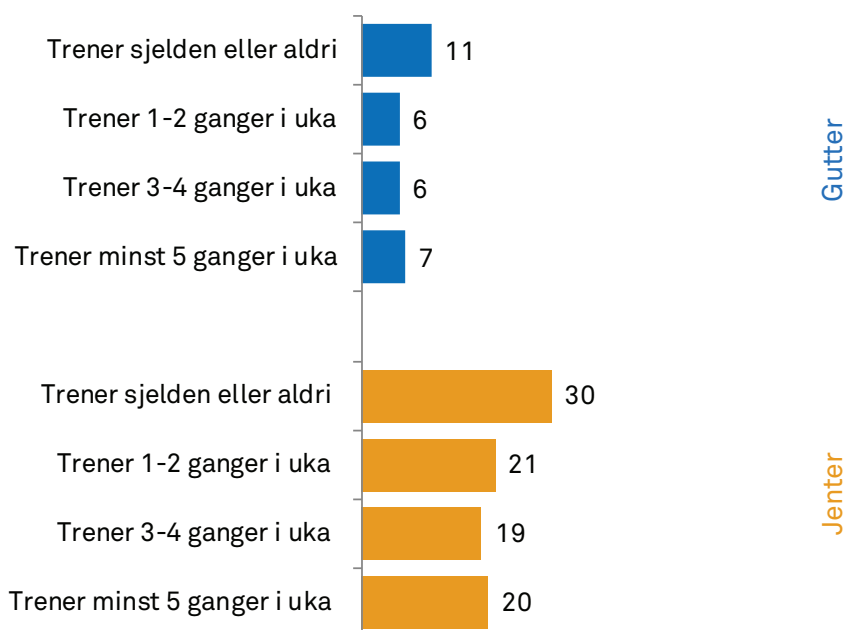
Prosentandel av ungdomsskoleelever som har et høyt nivå av depressive symptomer – etter kjønn og tidspunkt

Prosentandel av ungdomsskoleelever med høyt nivå av depressive symptomer – etter hvor ofte de trener i et idrettslag

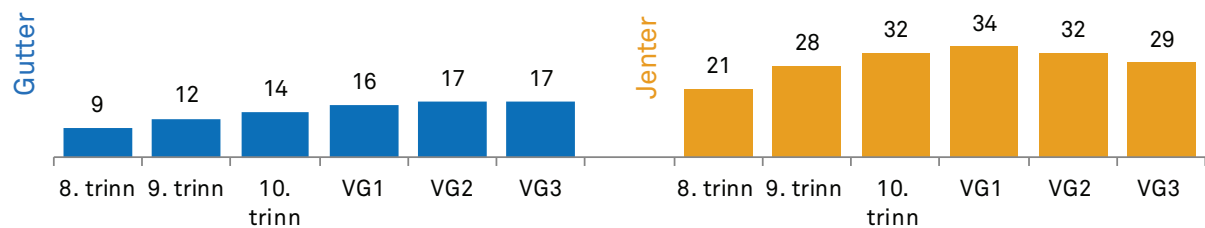

Prosentandel av elever på videregående med høyt nivå av depressive symptomer – etter hvor ofte de trener i idrettslag

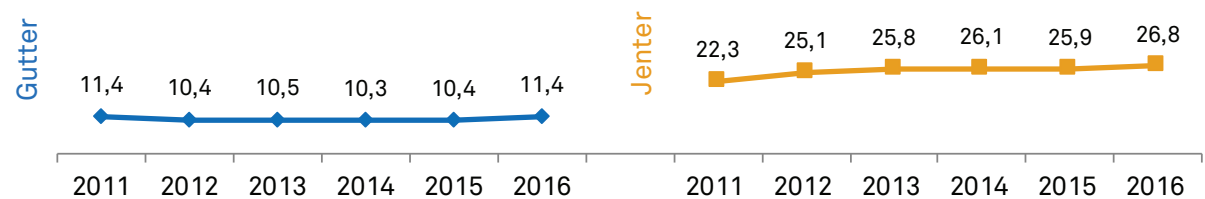

psykiske plager

Prosentandel som er ganske eller veldig mye plaget av ensomhet – etter kjønn og klassetrinn

Prosentandel av ungdomsskoleelever som er ganske eller veldig mye plaget av ensomhet – etter kjønn og tidspunkt

Hvordan psykiske plager blir målt i Ungdata

Psykiske plager omfatter mange ulike forhold. I Ungdata finnes et sett av spørsmål som har vært brukt i mange selvrappoteringsundersøkelser for å fange opp det som psykologer omtaler som depressive symptomer. Ungdommene blir bedt om å oppgi hvor ofte de i løpet av den siste uka har vært plaget av følgende:

«Følt at alt er et slit», «hatt søvnproblemer», «følt deg ulykkelig, trist eller depriment», «følt håpløshet med tanke på framtida», «følt deg stiv eller anspent», «bekymret deg for mye om ting».

Svaralternativene er: «Ikke plaget i det hele tatt», «Lite plaget», «ganske mye plaget» og «veldig mye plaget».

I Ungdata brukes svarene på disse seks

spørsmålene for å identifisere en gruppe som er spesielt mye plaget. De som i rapporten omtales som å ha et «høyt nivå på depressive symptomer», omfatter de som i «gjennomsnitt» minst krysser av for at de er «ganske mye plaget» når de seks symptomene summeres på en skala.

Det er viktig å presisere at Ungdata ikke fanger opp det som ut fra kliniske kriterier regnes som depresjon eller depressive lidelser.

I Ungdata spørres det også om hvor mange som er plaget av ensomhet, med de samme svaralternativene som nevnt over. Andelen som er ganske eller veldig mye plaget, er vist i figurene over.

seksuell helse

Mange utforsker sin seksualitet og gjør sine første seksuelle erfaringer i løpet av ungdomstiden. For ungdom, som for voksne, har seksuelle erfaringer som regel en positiv side preget av spenning, lyst og glede. Samtidig plasseres ungdoms seksualitet ofte i en risikokontekst. Fordi ungdom er uerfarne seksuelt, kan det være vanskeligere for dem å sette grenser for andres seksuelle tilnærminger. En del unge utsettes også for ulike former for seksuell trakassering og overgrep.

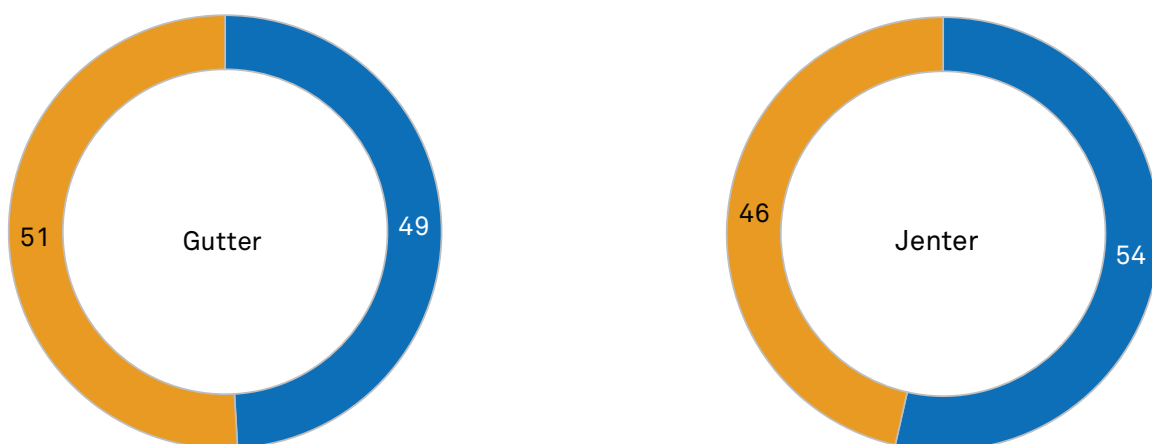
I et helseperspektiv er man bekymret for overføring av kjønnssykdommer og for uønsket graviditet. At tenåringer får barn er imidlertid et svært uvanlig fenomen i Norge, og fra tidlig på 1990-tallet til begynnelsen av 2000-tallet er antall tenåringsfødsler halvert. Abortstatistikken viser også et lavt antall tenåringsaborter. Dette kan forklares med

at ungdom i dag både har mer kunnskap om og bedre tilgang til prevensjonsmidler enn tidligere ungdomsgenerasjoner.

Dette kapittelet viser resultatene fra spørsmål som ble inkludert i Ungdata fra 2017. Spørsmålene gikk til elever på videregående, og tallene er derfor basert på de eldste ungdommene som deltar i Ungdata.

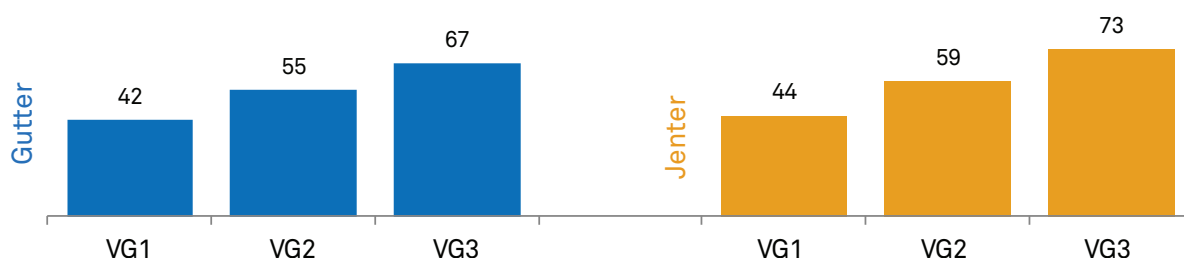
Hvor mange elever på videregående har hatt samleie med noen?

Har du hatt samleie med noen? *

■ Ja ■ Nei

Prosentandel som har hatt samleie med noen – etter kjønn og klassetrinn *

Litt over halvparten hadde samleie før de fylte 18 år

Rundt halvparten av elevene på videregående har hatt samleie med noen. Andelen er noe høyere blant jenter enn blant gutter. Det er en tydelig økning gjennom årene på videregående i hvor mange som har hatt seksuelle samleieerfaringer.

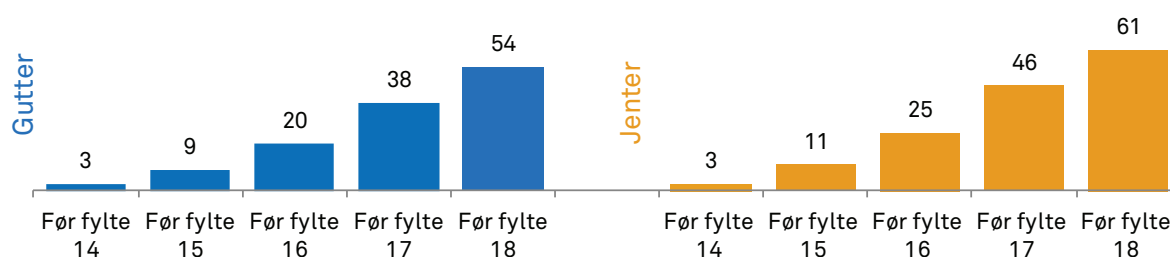
Gjennom å spørre ungdom som har debutert om hvor gamle de var da de hadde samleie første gang, viser det seg at svært få har debutert før de fylte 14 år. Fra 14-årsalderen øker andelen som har debutert, og 25 prosent av jentene og 20 prosent av guttene har debutert før de fylte 16 år. Det er først når vi kommer opp i 17-årsalderen at vi finner at flertallet av de unge har debutert med samleie.

Seks av ti gutter og sju av ti jenter sier de brukte prevensjon første gang de hadde

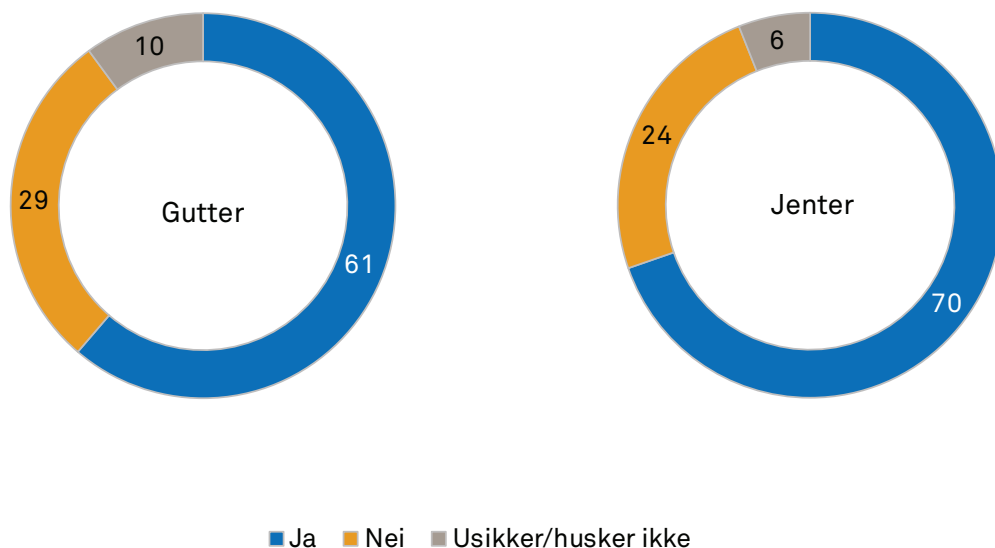
samleie. Noen er usikre, og rundt hver fjerde sier de ikke brukte prevensjon. Andelen som brukte prevensjon, varierer lite med debutalder, men er samtidig lavest blant de som debuterte i 13-årsalderen. De fleste brukte kondom som prevensjonsmetode. Mot slutten av tenårene er det derimot en del som bruker andre prevensjonsmidler.

Ungdata har også kartlagt hvor mange som har blitt utsatt for ulike typer av seksuell trakassering. Resultatene viser at dette er nokså utbredt, og mer utbredt blant jenter enn blant gutter. De fleste har opplevd dette én gang. Samtidig er det en del som flere ganger har opplevd å bli utsatt for seksuell ryktespredning, verbal trakassering og beføling.

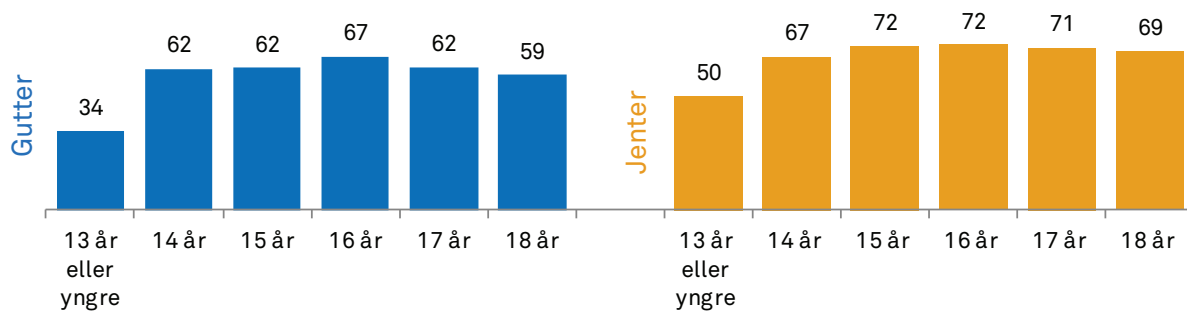
Hvor gammel var du da du hadde samleie første gangen? Kumulativ fordeling blant elever på VG3 *

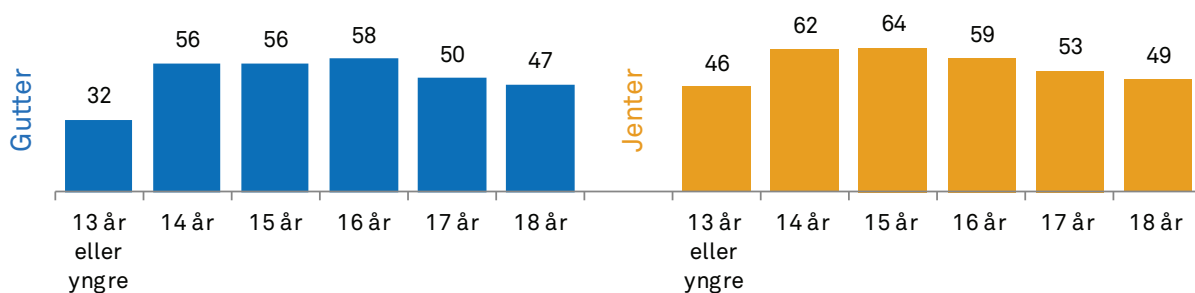
Brukte dere prevensjon da du hadde samleie første gang? * Prosentandel blant ungdom som har hatt samleie

Prosentandel som brukte prevensjon første gang de hadde samleie – etter kjønn og hvor gamle de var da de debuterte *

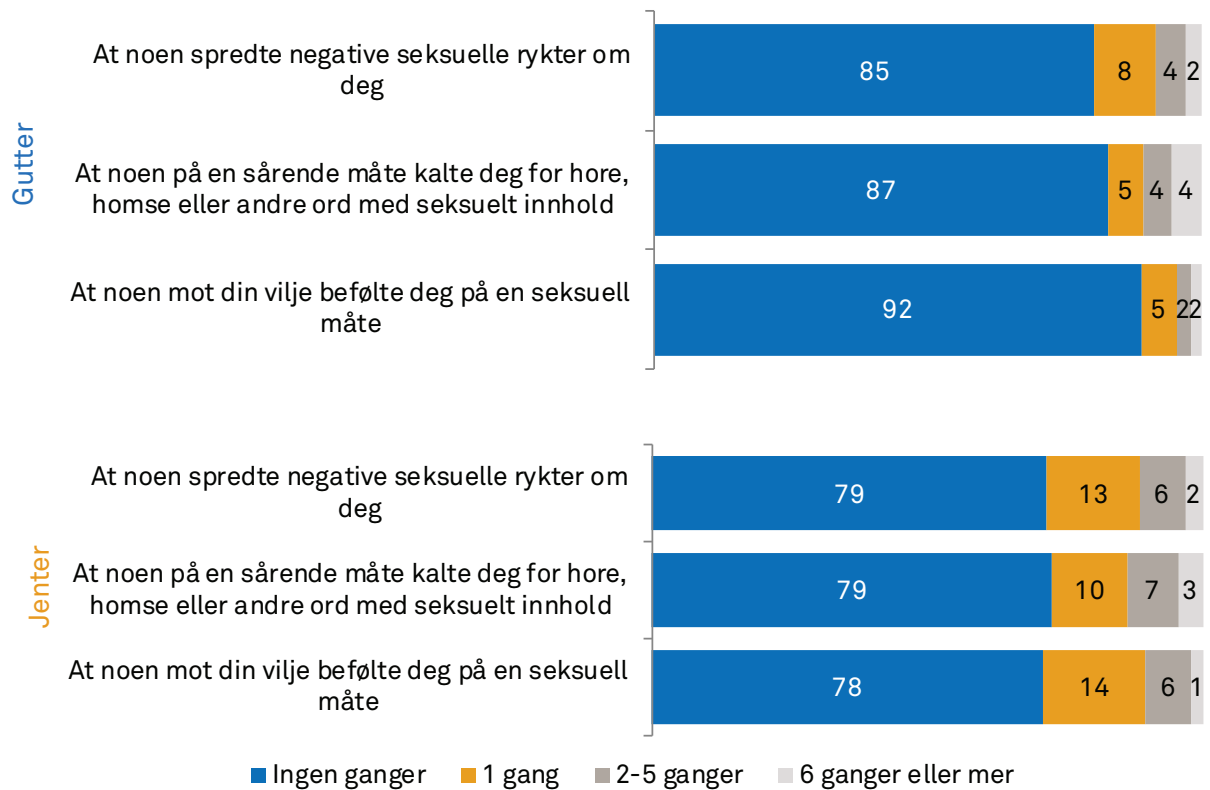

Prosentandel som brukte kondom første gang de hadde samleie – etter kjønn og hvor gamle de var da de debuterte *

seksuell helse

Har du i løpet av de siste 12 månedene blitt utsatt for noe av dette på en måte som du absolutt ikke likte? *

Måling av seksuell helse i Ungdata

Spørsmål om seksuelle erfaringer og seksuell trakassering ble inkludert i Ungdatas grunnmodul fra 2017. Spørsmålene gikk til elever på videregående. Samleiedebut ble målt gjennom følgende spørsmål: «Har du hatt samleie med noen (ligget sammen)?» med svaralternativene «Ja» og «Nei».

De som svarte «ja», fikk to oppfølgingsspørsmål. Først om debutalder: «Hvor gammel var du da du hadde samleie første gangen?». Deretter fikk de spørsmål om prevensjonsbruk: «Brukte dere prevensjon da du hadde samleie første gang?», med svaralternativene «Ja», «Nei» og «Usikker/husker ikke». De som svarte «ja», fikk spørsmål om de brukte kondom da de hadde samleie første

gang, også her med svaralternativene «Ja», «Nei» og «Usikker/husker ikke».

Spørsmål om seksuell trakassering ble stilt på følgende måte: «Har du i løpet av de siste 12 månedene blitt utsatt for noe av dette på en måte som du absolutt ikke likte?» De ble bedt om å oppgi antall ganger på følgende: «At noen mot din vilje befølte deg på en seksuell måte», «At noen på en sårende måte kalte deg for hore, homo eller andre ord med seksuelt innhold» og «At noen spredte negative seksuelle rykter om deg».

* betyr at data kun finnes for 2017 (se metodekapittelet). Alle figurer i dette kapittelet er basert på svar fra elever i videregående opplæring.

kosthold

Ungdomstiden er preget av at kroppen utvikler seg raskt og behovet for næringsstoffer øker. Det vi spiser og drikker påvirker helsa vår. Et sunt kosthold og god ernæring kan redusere risiko for en rekke sykdommer, og er avgjørende for vekst og utvikling i ungdomstiden. Gode kostholdsvaner etableres også tidlig og tas med videre i livet.

Folkehelseinstituttet anbefaler at et sunt kosthold blant annet bør inneholde grove kornprodukter, grønnsaker, frukt, fisk, fugl og kjøtt. Samtidig bør inntaket av sukker reduseres.

Større autonomi fra foreldre og bedre tilgang til penger gjør at ungdom har mer kontroll over eget kosthold enn da de var barn. Fris-telsene er store, og for mange er det lett å velge usunne drikke- og matvarer.

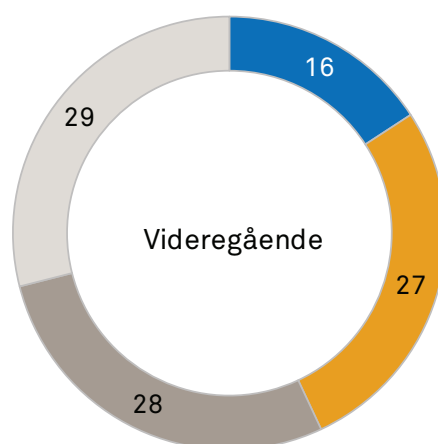
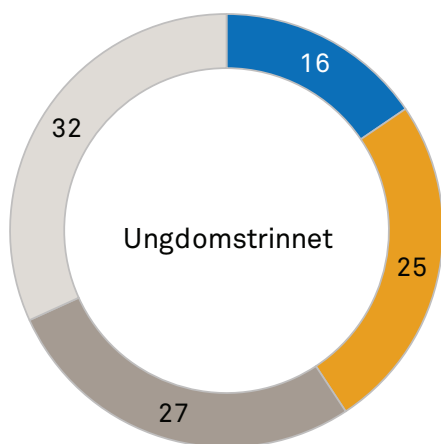
Resultater fra HEVAS-undersøkelsen viser likevel at mange ungdommer har sunne

spisevaner ved at de regelmessig spiser frukt og grønt, og spiser frokost, lunsj og middag de fleste dagene i uka. Samtidig blir ofte spisevanene mindre sunne med økende alder, og jenter har i gjennomsnitt noe sunnere matvaner enn gutter.

Spørsmål om kosthold kom for første gang inn i Ungdatas grunnmodul fra 2017. Resultatene i kapittelet omfatter dermed ikke ungdom fra hele landet.

Hva spiser norske ungdommer?

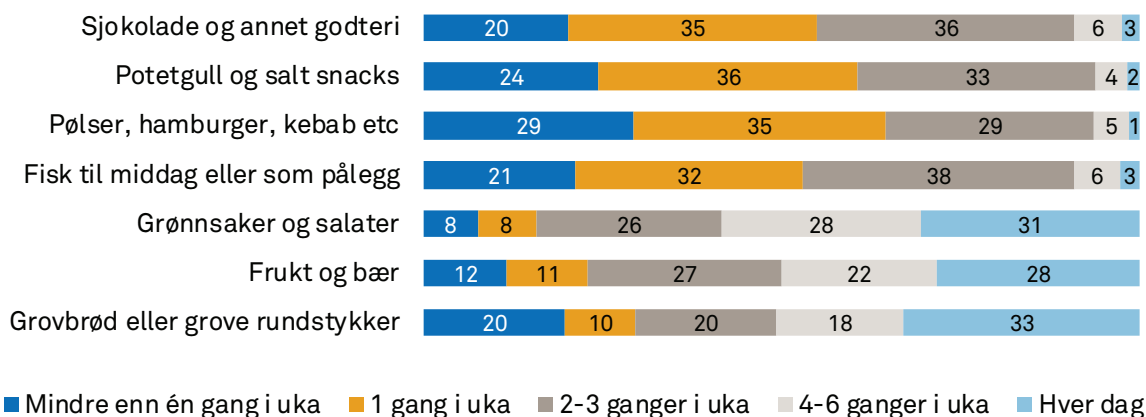
Hvor ofte spiser du grønnsaker og salat? *

■ Maks en gang i uka   ■ 2-3 ganger i uka   ■ 4-6 ganger i uka   ■ Hver dag

Hvor ofte ungdom vanligvis spiser... *

Stor variasjon i kostholdsvaner

Spørsmål om kostholdsvaner ble inkludert i Ungdata i 2017. Ser vi på de sunne matvanene som det å spise frukt og grønt og bruken av grove brødtyper, er det stor variasjon. Rundt hver tredje spiser slike produkter hver dag, samtidig som en god del sjelden får i seg denne typen mat. Også bruken av melk varierer mye ungdom i mellom. Selv om de aller fleste drikker vanlig vann hver eneste dag, drikker fem prosent vann sjeldnere enn én gang i uka.

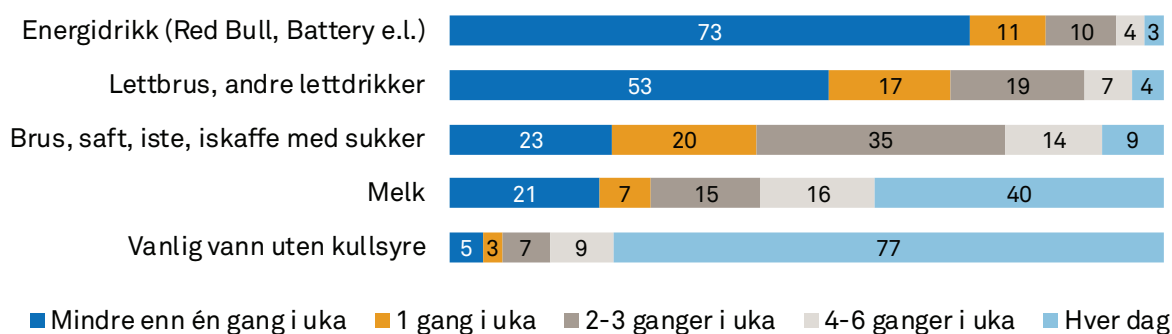
Flertallet av ungdom spiser fisk til middag eller som pålegg minst en gang i uka. Det samme gjelder kjøttdeigbaserte produkter som pølser og hamburgere.

De fleste spiser også godteri eller snacks hver uke. Det er noen flere jenter enn gutter

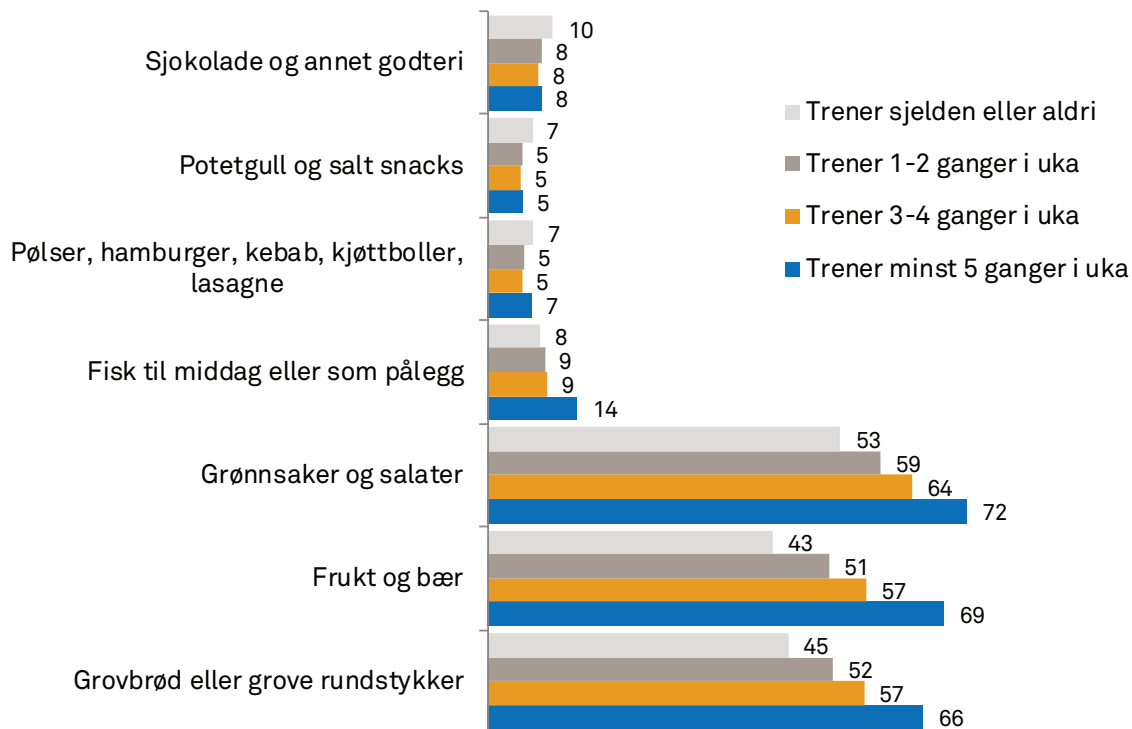
som jevnlig spiser godteri. Ni prosent bruker sukkerholdige drikker hver eneste dag, mens færre bruker lettbrus eller andre lettdrikker. Omfanget av energidrikk er enda lavere, og det er kun tre prosent som drikker dette hver dag.

Ungdom som driver aktivt med idrett, har et sunnere kosthold enn andre ungdommer. De spiser oftere grovbrød og frukt og grønt, bruker mer fisk, og flere drikker vann. Det er også flere av de idrettsaktive som drikker melk jevnlig. Omfanget av brus, godteri og kjøttdeigprodukter varierer derimot lite med hvor ofte ungdom driver med organisert idrett.

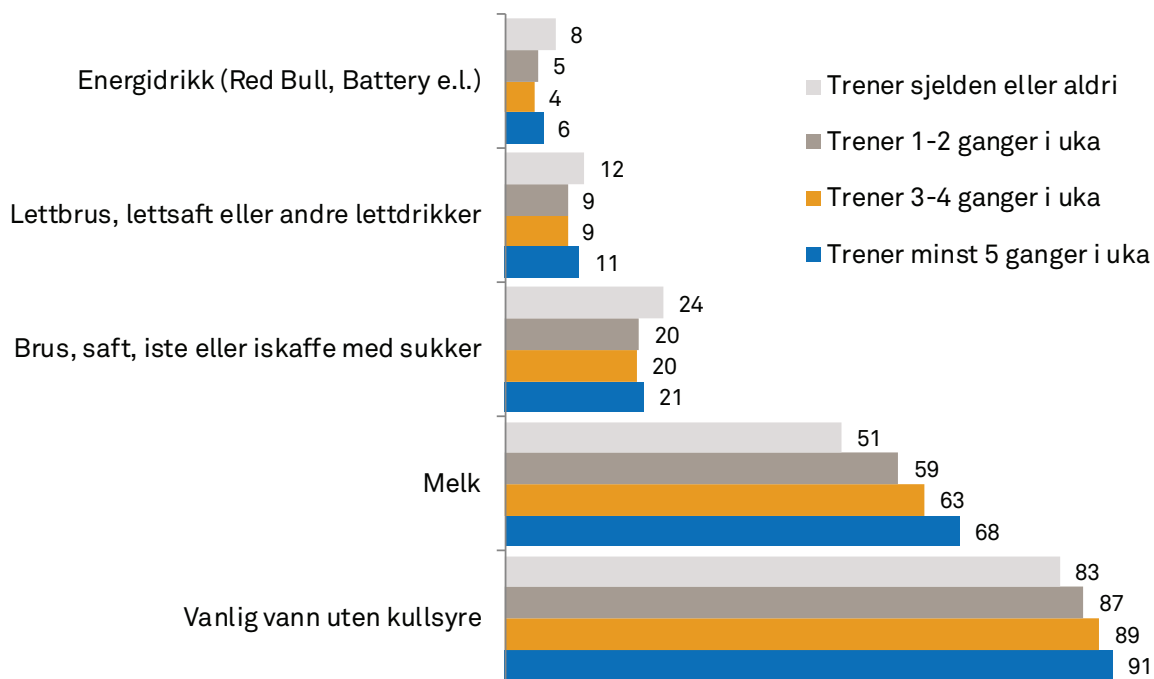
Hvor ofte ungdom vanligvis drikker... *

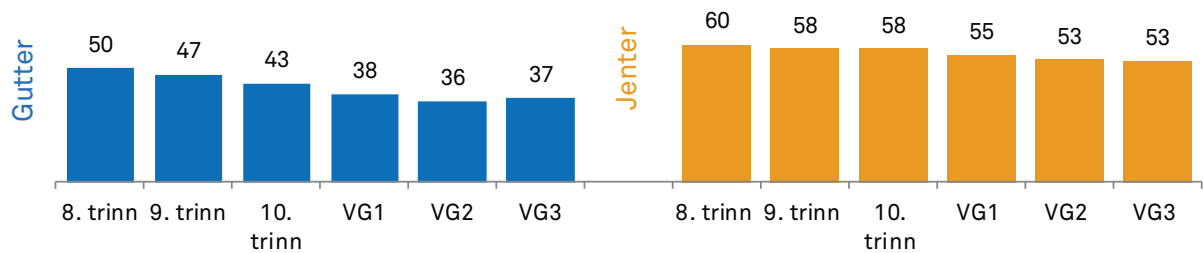
Prosentandel som minst fire ganger i uka spiser følgende etter hvor ofte de trener i et idrettslag *

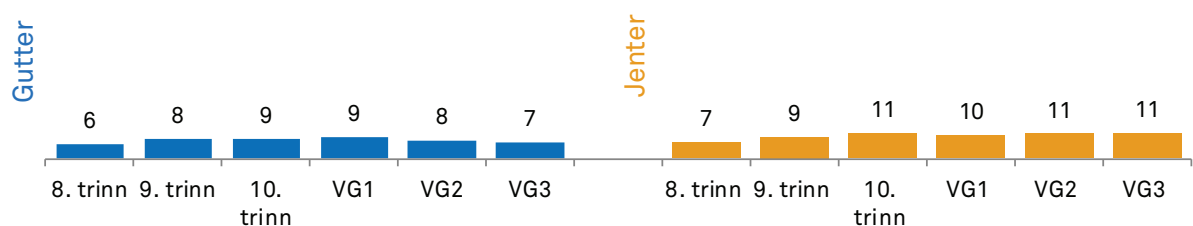
Prosentandel som minst fire ganger i uka drikker følgende etter hvor ofte de trener i et idrettslag *

Prosentandel som spiser frukt og bær minst fire ganger i uka – etter kjønn og klassetrinn *

Prosentandel som spiser sjokolade og godteri minst fire ganger i uka – etter kjønn og klassetrinn *

Hvordan kostholdsvaner blir målt i Ungdata

Spørsmål om kosthold ble inkludert i den obligatoriske grunnmodulen fra og med 2017. Kostholdsvaner ble målt med følgende spørsmål: «Hvor ofte spiser eller drikker du vanligvis noe av det som står under?». Ungdommene ble presentert en liste som inneholdt både mattyper og forskjellige typer drikke. De ble bedt om å krysse av for følgende svaralternativer: «Aldri», «Mindre enn én gang i uka», «1 gang i uka», «2-3

ganger i uka», «4-6 ganger i uka», «Hver dag» eller «Flere ganger daglig». I figurene er noen av svaralternativene slått sammen.

* betyr at data kun finnes for 2017 (se metodekapittelet). Der hvor ikke annet er oppgitt, gjelder tallene for elever på ungdomstrinnet og videregående samlet sett.

Rusmiddelbruk

Tobakk
Alkohol
Hasj

tobakk

Samfunnet har de senere årene intensivert kampen mot røyking. I 1996 ble aldersgrensen for kjøp av tobakk hevet fra 16 til 18 år, og i 2004 ble det innført totalforbud mot røyking på alle steder hvor allmennheten har adgang.

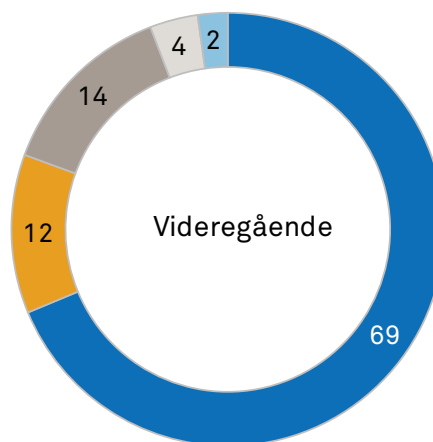
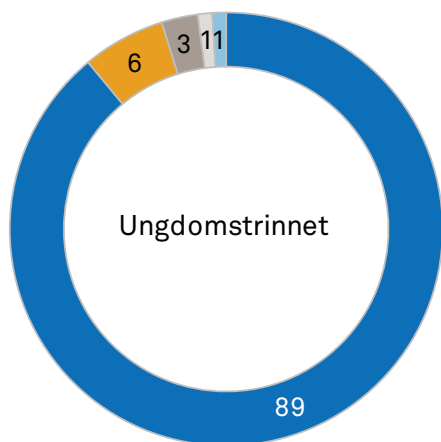
Andelen røykere både blant ungdom og voksne har gått markant ned fra årtusensskiftet til i dag. Samtidig har andelen unge som snuser, gått opp. Økt snusing oppveier likevel ikke tilbakegangen i røyking, og bruken av tobakk har samlet gått tilbake.

Parallelt har det skjedd nokså dyptgripende endringer i synet på røyking – også blant de unge. Røyking var tidligere en viktig markør for voksenhet og var forbundet med en viss status. I dag gir røyking derimot liten status og respekt i de fleste ungdomsmiljøer.

Den internasjonale WHO-undersøkelsen «Helsevaner blant skoleelever», viser at tobakksrøyking er langt mindre utbredt blant norske elever enn blant ungdom i de fleste av de 40 landene som deltar i undersøkelsen.

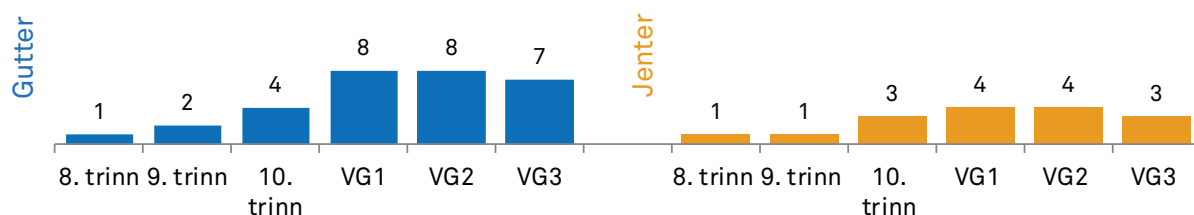
Hvor mange ungdommer røyker og snuser?

Røyker du?

- Har aldri røykt
- Har røykt før, men har sluttet helt nå
- Røyker sjeldnere enn én gang i uka
- Røyker ukentlig, men ikke hver dag
- Røyker daglig

Prosentandel som røyker daglig eller ukentlig – etter kjønn og klassetrinn

Røyking og snusing stadig mindre populært

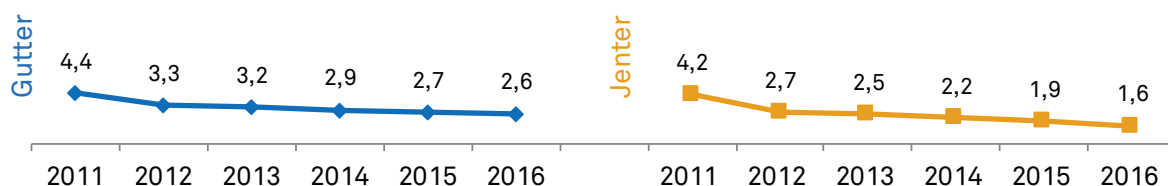
Ungdata viser at det store flertallet aldri har prøvd sigaretter. På ungdomstrinnet gjelder dette ni av ti og på videregående sju av ti. Andelen som røyker daglig, er svært lav og nærmest en ikke-eksisterende del av ungdomsmiljøene. Andelen som røyker ukentlig, er derimot noe høyere og øker en god del gjennom ungdomsårene. På videregående gjelder dette fire prosent av jentene og åtte prosent av guttene.

Det er heller ikke så vanlig at de yngste ungdommene bruker snus. Snusing tiltar imidlertid enda mer gjennom ungdomsårene enn røyking, og på VG3 er det 24 prosent av guttene og 18 prosent av jentene som snuser daglig eller ukentlig.

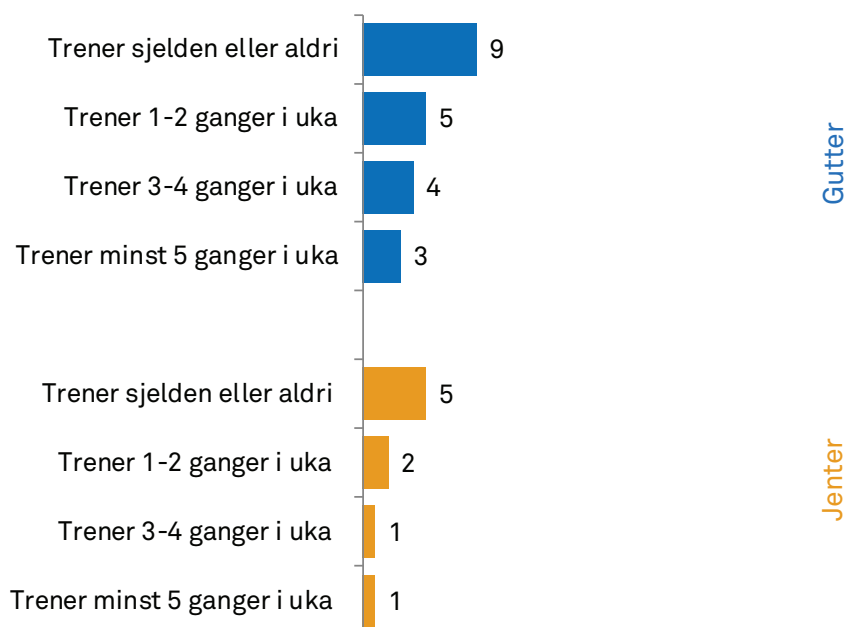
Trenden de senere årene er at fastrøykerne blir stadig færre. Det har vært en nedgang på ungdomstrinnet for begge kjønn, men likevel størst blant jenter. Andelen som snuser har også gått ned, men nedgangen her har vært størst blant guttene – fra åtte til fire prosent på bare noen få år. Ser vi tallene for videregående i sammenheng med fjorårets rapport, tyder det på at det også har vært en nedgang i både røyking og snusing for de eldste ungdommene.

Det er tydelig sammenheng mellom deltakelse i idrettslag og bruk av tobakk. Idrettsungdom både røyker og snuser i langt mindre grad enn de som ikke er aktive i idrett. De mest idrettsaktive bruker tobakk i aller minst grad.

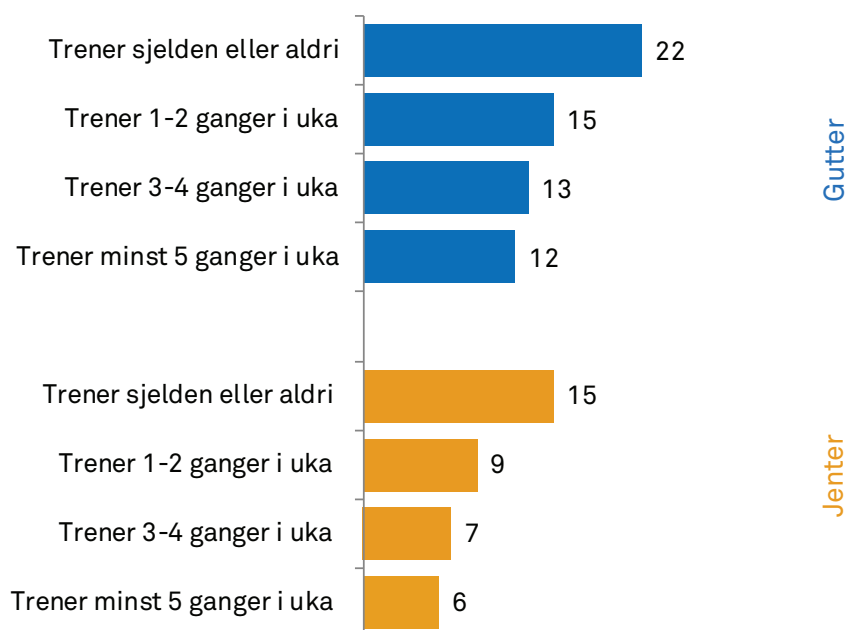
Prosentandel av ungdomsskoleelever som røyker daglig eller ukentlig – etter kjønn og tidspunkt

Prosentandel av ungdom på videregående som røyker daglig eller ukentlig – etter hvor ofte de trener i et idrettslag

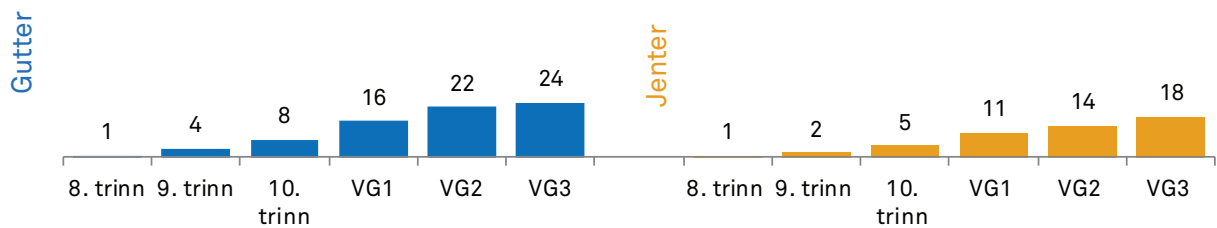

Prosentandel av ungdom på videregående som snuser daglig eller ukentlig – etter hvor ofte de trener i idrettslag

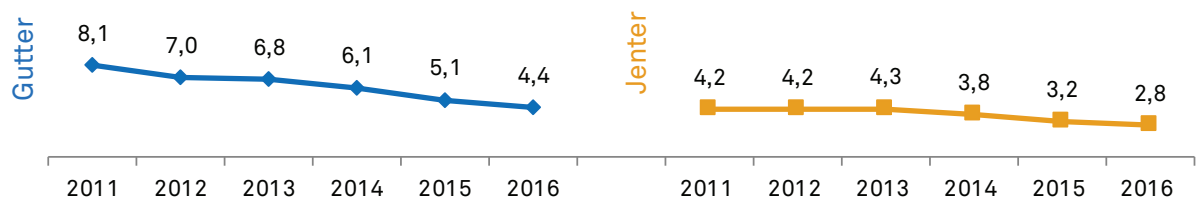

Prosentandel som bruker snus daglig eller ukentlig – etter kjønn og klassetrinn

Prosentandel av ungdomsskoleelever som bruker snus daglig eller ukentlig – etter kjønn og tidspunkt

Hvordan bruk av tobakk blir målt i Ungdata

For å fange opp de unges røykevaner, blir ungdommene stilt følgende spørsmål: «Røyker du?».

Svaralternativene er: «Har aldri røykt», «har røykt før, men har sluttet helt nå», «røyker sjeldnere enn en gang i uka», «røyker ukentlig, men ikke hver dag» og «røyker daglig».

Tilsvarende spørsmål med tilsvarende svaralternativer er stilt om ungdommenes snusvaner.

alkohol

Alkohol som rusmiddel har en lang tradisjon i Norge. Til tross for at voksne i dag ser ut til å drikke mer alkohol enn tidligere, har de unges bruk av alkohol flatet ut og fra årtusenskiftet vist en tydelig nedgang. Likevel er det fremdeles mange unge som drikker alkohol, og da særlig i den siste delen av tenårene.

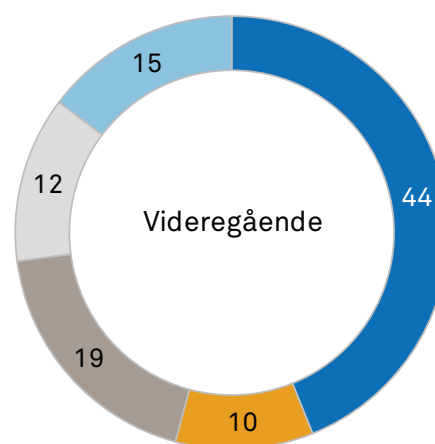
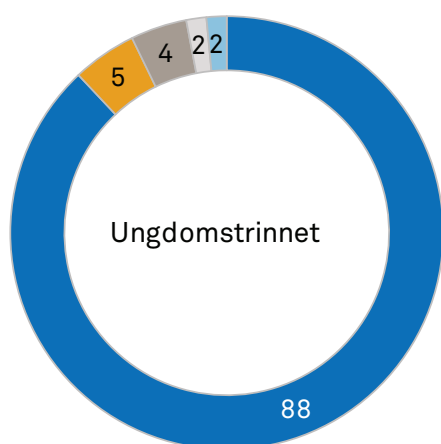
For mange innebærer eksperimentering med og bruk av alkohol en symbolsk markering av overgangen fra barn til ungdom. Å drikke i ungdomsalderen er dessuten sammenvevd med vennskap, flørting og en sosial livsstil. Unge som drikker alkohol midt i tenårene, har som regel mange venner og et aktivt sosialt liv.

Samtidig vet vi at det å drikke alkohol gir risiko for akutte skader, og ungdom som

begynner å drikke tidlig, har i mange tilfeller et atferdsmønster der andre typer antisosial atferd og bruk av tyngre rusmidler inngår. Ungdom i en slik situasjon har gjerne et mer trøblete forhold til skolen og til foreldrene enn andre. De begår mer kriminalitet, har dårligere psykisk helse og får oftere problemer senere i livet.

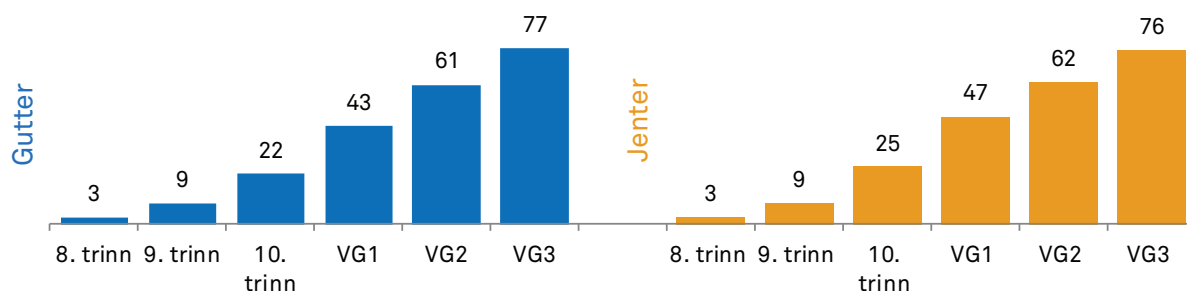
Hvor mange drikker alkohol?

Hvor mange ganger har du drukket så mye at du har følt deg tydelig beruset i løpet av siste år?

■ Ingen ganger ■ 1 gang ■ 2-5 ganger ■ 6-10 ganger ■ 11 ganger eller mer

Prosentandel som har vært tydelig beruset siste år – etter kjønn og klassetrinn

Tidspunktet for alkoholdebut varierer mye mellom ungdom

Det varierer mye hvor gamle ungdom er når de begynner å drikke alkohol, og det er vanskelig å peke på et særskilt tidspunkt i ungdomstida der spesielt mange debuterer. Det er nokså uvanlig at ungdom har etablert et fast drikkemønster før de begynner i videregående.

Svært få har drukket så mye som en enhet eller en drink alkohol før de har fylt 14 år. Blant elever på VG2 er det 55 prosent som sier at de har drukket en alkoholenhet før de fylte 17 år.

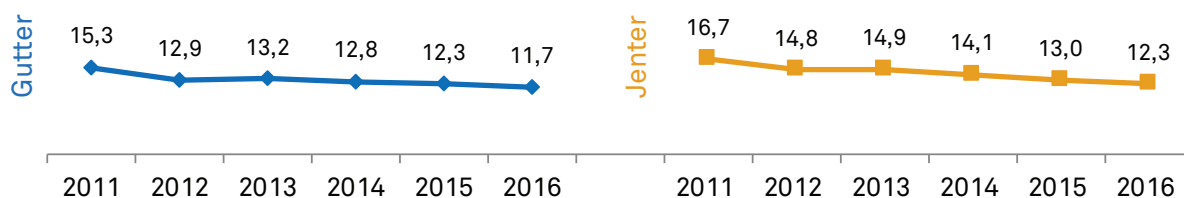
Andelen som har vært beruset, varierer også mye med alder. Mens det helt i begynnelsen av tenårene er tre prosent som har vært beruset, gjelder det tre av fire blant avgangselevne i videregående.

Noen flere jenter enn gutter drikker seg beruset i midten av tenårene. Kjønnforskjellene i alkoholvaner er likevel generelt nokså ubetydelige.

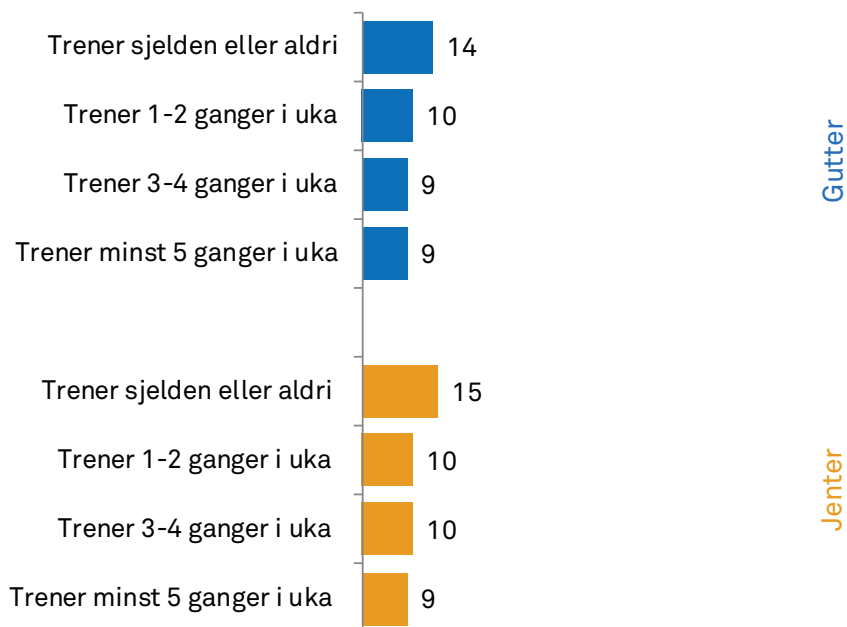
Ungdata viser en nedadgående trend i alkoholbruken blant ungdomsskoleelever, en utvikling som fortsetter i årets undersøkelse. Endringene over tid er ikke svært stor, men trenden er likevel tydelig både for gutter og jenter.

På ungdomstrinnet er andelen som har vært beruset, lavere blant de som driver med organisert idrett, enn blant andre ungdommer. På videregående gjelder dette også blant jentene. Blant guttene på videregående er det kun de aller mest aktive idrettsungdommene som skiller seg ut med lavere beruselsesfrekvens.

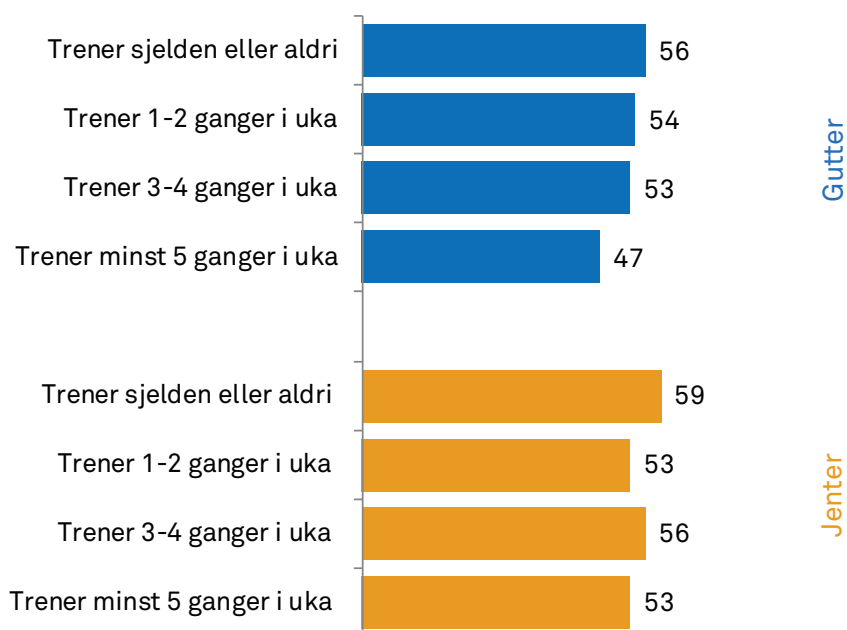
Prosentandel av ungdomsskoleelever som har vært tydelig beruset siste år – etter kjønn og tidspunkt

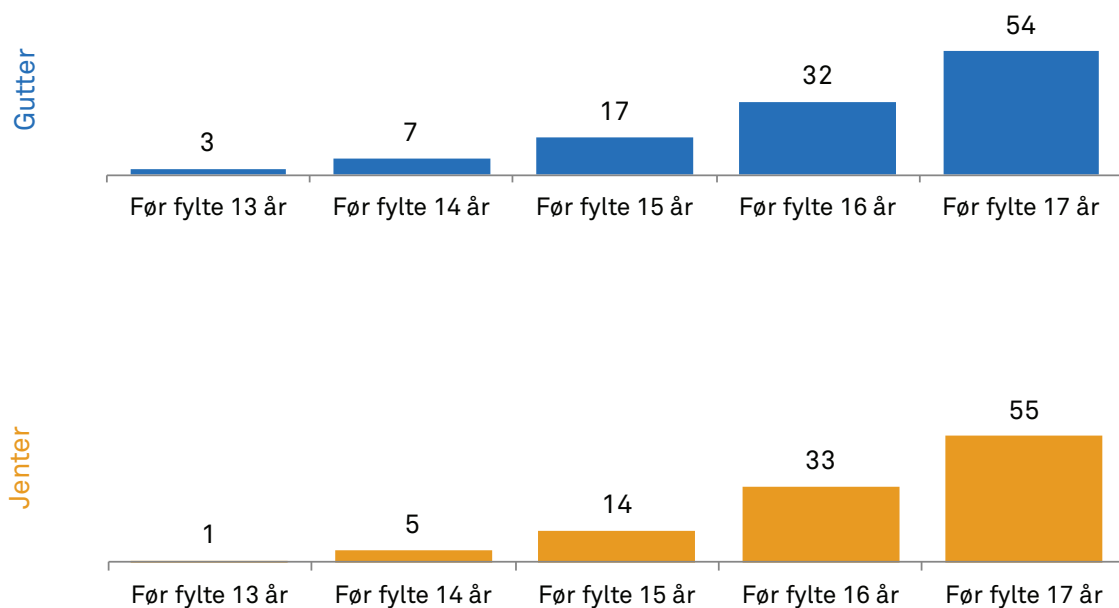
Prosentandel av ungdomsskoleelever som har vært tydelig beruset siste år – etter hvor ofte de trener i et idrettslag

Prosentandel av elever på videregående som har vært tydelig beruset siste år – etter hvor ofte de trener i idrettslag

Hvor gammel var du da du første gang drakk så mye som en alkohol-enhet eller en drink (for eksempel en flaske pils)? Prosentandel av elever på VG2 som oppgir at de drakk en alkoholenhet før en bestemt alder#

Hvordan bruk av alkohol blir målt i Ungdata

I Ungdata er det flere spørsmål som fanger opp de unges erfaringer med alkohol. I denne rapporten trekker vi fram det å være beruset og hvor mange som har etablert et jevnt drikkemønster.

I et batteri av spørsmål om bruk av ulike typer rusmidler blir ungdommene bedt om å svare på hvor mange ganger de i løpet av siste 12 måneder har drukket så mye at de hadde følt seg tydelig beruset.

Svaralternativene er «Ingen ganger», «1 gang», «2–5 ganger», «6–10 ganger» og «11 ganger eller mer».

Spørsmål om hvor gamle ungdommene var da de første gang drakk så mye som en drink, var stilt til de som først rapporterte at de hadde drukket alkohol og deretter svarte ja på spørsmål om de noen gang hadde drukket så mye som en alkoholenhet eller en drink (en flaske pils, et glass vin eller liknende).

Spørsmål om alkoholdebut inngår ikke i grunnmodulen. Resultatene er basert på svar fra elever på VG2 som deltok i undersøkelser gjennomført i 2017 på videregående skoler i Buskerud, Vestfold, Hordaland, Sogn og Fjordane, samt i 18 kommuner i andre fylker. N=7.717.

hasj

Bruk av narkotiske stoffer er ulovlig og blir til dels sterkt fordømt. Etter en økning blant tenåringer i bruken av hasj og marihuana på 1990-tallet, var det en markert nedgang fram til midten av det første tiåret etter årtusenskiftet. Etter det har utviklingen vært mer stabil. Sammenliknet med ungdommer i andre land, ligger norske ungdommers bruk av cannabis nokså lavt. Bruken av stoffer som kokain, ecstasy og heroin har ifølge selvrapporteringsundersøkelser nokså liten utbredelse blant norske ungdommer.

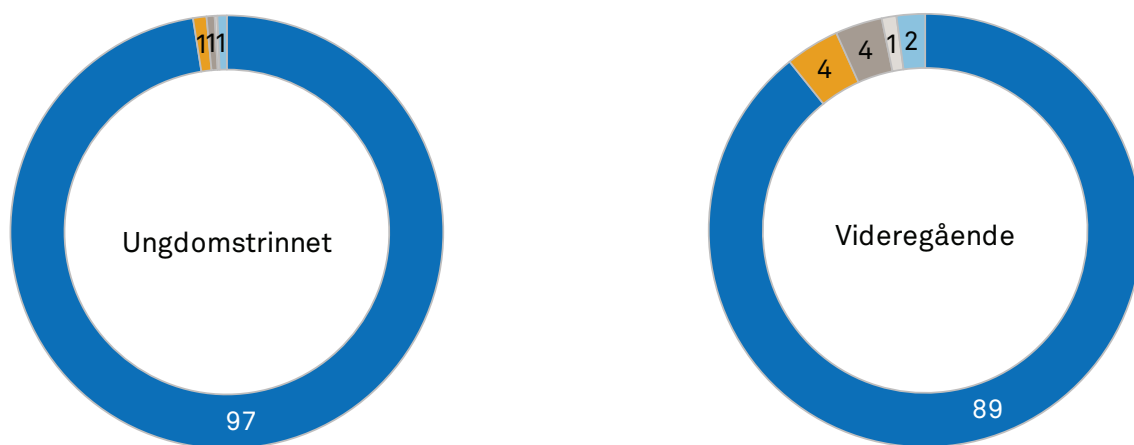
Om det å prøve hasj eller marihuana – isolert sett – er farligere enn å debutere tidlig med alkohol, er i dag omdiskutert. Det at alkohol er et legalt og sosialt akseptert rusmiddel, mens hasj og andre narkotiske stoffer er forbudt, utgjør uansett en viktig forskjell. Både rusmiddelbrukerens egen forståelse og omverdenens fortolkning og

reaksjon påvirkes av om stoffet er lovlig eller ikke. Unge som bruker illegale rusmidler, har krysset en ekstra grense.

Sammenliknet med alkohol er eksperimentering med narkotiske stoffer et mer entydig ungdomsfenomen. Likevel blir noen hengende igjen i et misbruksmønster også i voksen alder.

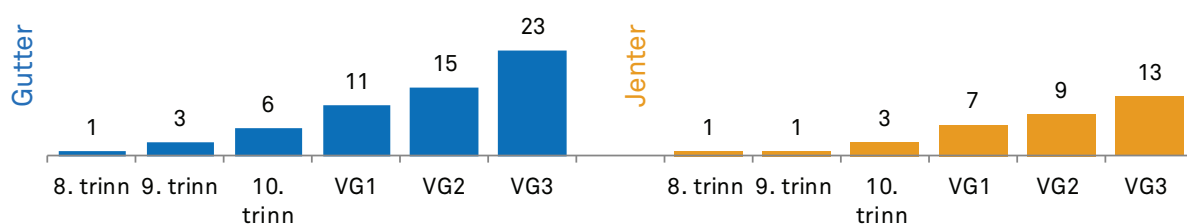
Hvor mange har prøvd hasj eller marihuana?

Hvor mange ganger har du brukt hasj eller marihuana i løpet av siste år?

■ Ingen ganger ■ 1 gang ■ 2-5 ganger ■ 6-10 ganger ■ 11 ganger eller mer

Prosentandel som har brukt hasj eller marihuana siste år – etter kjønn og klassetrinn

Flere gutter enn jenter har prøvd hasj eller marihuana

På ungdomstrinnet er det relativt få som selv har prøvd hasj eller marihuana. 97 prosent har ikke brukt slike stoffer, og mindre enn to prosent har prøvd to eller flere ganger.

På videregående har betydelig flere erfaringer med stoffet, og guttene spesielt. På VG3 har 23 prosent av guttene og 13 prosent av jentene prøvd hasj eller marihuana i løpet av det siste året. Sju prosent av elevene på videregående har prøvd to eller flere ganger.

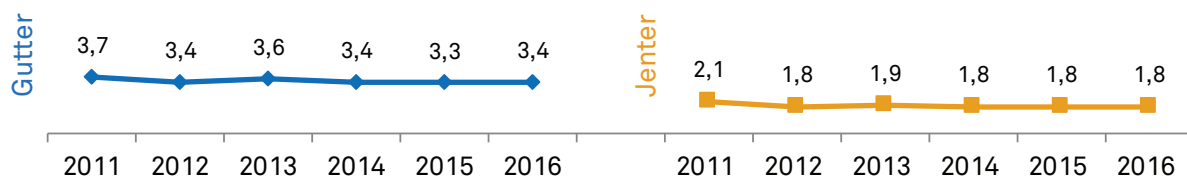
Det er langt flere som har blitt tilbud stoffet enn som selv har prøvd, og igjen gutter oftere enn jenter. På slutten av videregående har nærmere halvparten av guttene og hver

tredje jente blitt tilbudt stoffet.

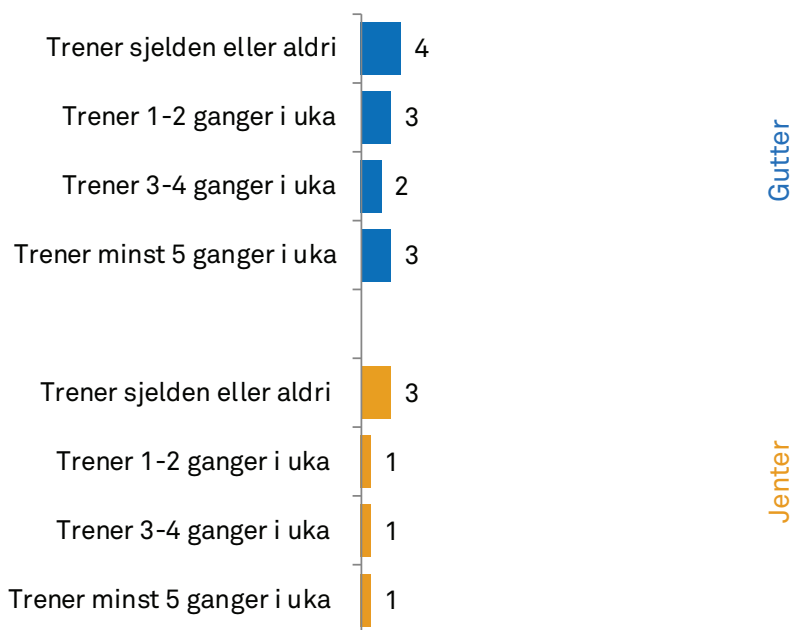
Omfanget av hasjrøyking på ungdomstrinnet har ikke endret seg mye siden Ungdata-målingene startet i 2010. På videregående er tallene for gutter noe høyere i årets rapport enn i tidligere målinger. Andelen som er blitt tilbudt slike stoffer, er også noe høyere i år enn tidligere.

På videregående er hasjrøyking mindre utbredt blant idrettsungdom enn blant de som ikke er med i idrett. Bruken er aller lavest blant de aller mest idrettsaktive. På ungdomstrinnet er det uansett få som har brukt hasj, men også her er det en tendens til minst bruk blant idrettsungdom.

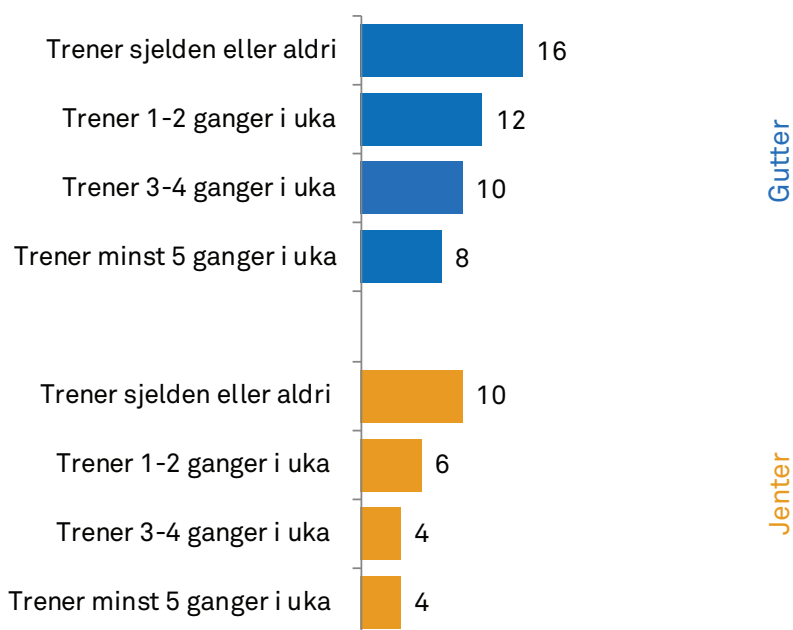
Prosentandel av ungdomsskoleelever som har brukt hasj eller marihuana siste år – etter kjønn og tidspunkt

Prosentandel av ungdomsskoleelever som har brukt hasj eller marihuana siste år – etter hvor ofte de trener i et idrettslag

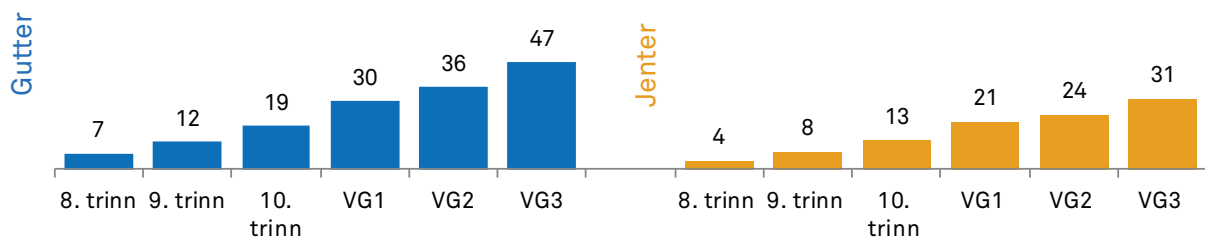

Prosentandel av elever på videregående som har brukt hasj eller marihuana siste år – etter hvor ofte de trener i idrettslag

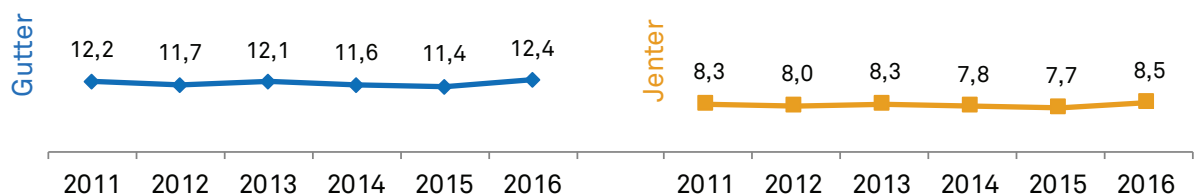

Prosentandel av ungdomsskoleelever som minst én gang siste år har blitt tilbudt hasj eller marihuana – etter kjønn og klassetrinn

Prosentandel av ungdomsskoleelever som minst én gang siste år har blitt tilbudt hasj eller marihuana – etter kjønn og tidspunkt

Hvordan bruk av hasj blir målt i Ungdata

I et batteri av spørsmål om bruk av ulike typer rusmidler ble ungdommene bedt om å svare på hvor mange ganger de i løpet av siste 12 måneder hadde «brukt hasj eller marihuana».

Svaralternativene var «ingen ganger», «1 gang», «2–5 ganger», «6–10 ganger» og «11 ganger eller mer».

Ungdommene fikk også spørsmål om de har blitt tilbudt hasj eller marihuana. Figurene over viser hvor stor andel som svarer «ja» på dette spørsmålet.

Risikoatferd og vold

Regelbrudd

Mobbing

Vold

regelbrudd

Ungdomstida er en periode for utprøving på nye arenaer. I denne fasen deltar mange i handlinger som er på kant med det som er alminnelig sosialt akseptert – inkludert på kant med det som er foreskrevet gjennom lovverket. Innen kriminologisk forskning er det et etablert funn at lovbrudd forekommer hyppigst blant ungdom og unge voksne.

Å debutere tidlig med kriminalitet og å begå lovbrudd av alvorlig karakter, øker risikoen for en kriminell løpebane senere i livet. Det er ikke helt tilfeldig hvem som havner i denne gruppa. Ofte har ungdom som begår kriminelle handlinger, tilleggsproblemer som ustabile hjemmeliv, svak psykisk helse, dårlig skoletilpasning, svakt sosialt nettverk og rusproblemer.

Etter en nokså kraftig økning i ungdomskriminaliteten gjennom store deler av

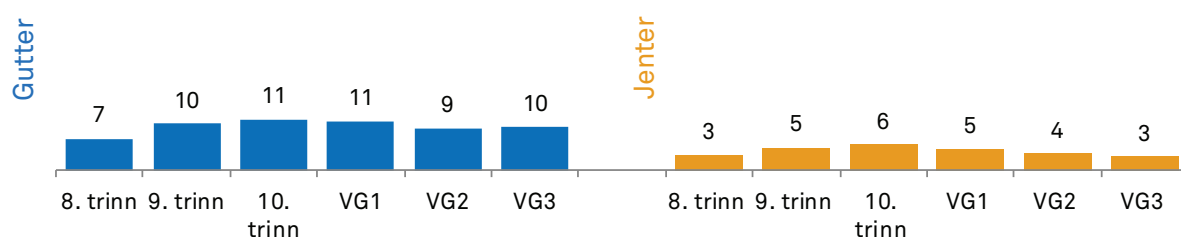
etterkrigstida, har ungdomskriminaliteten gått tilbake det siste tiåret. I et historisk perspektiv har de unge kriminelle blitt eldre. På slutten av 1950-tallet var kriminaliteten i Norge mest utbredt blant 14-åringene. I dag topper 19-åringene kriminalstatistikken.

Hvor mange begår regelbrudd?

Prosentandel som har gjort noe av det følgende i løpet av det siste året

Prosentandel som har begått minst ti regelbrudd siste år – etter kjønn og klassetrinn

Økning i andelen som begår regelbrudd

Ungdata baserer seg på selvrapporing, og gir informasjon om utvalgte former for regelbrudd. Noen av disse kan være kriminelle handlinger. Målt på denne måten er de fleste nokså lovlidige, og det er et fåtall som involverer seg i de mest alvorlige handlingene. Mellom fire og åtte prosent rapporterer at de har begått hæververk, nasking eller tagging.

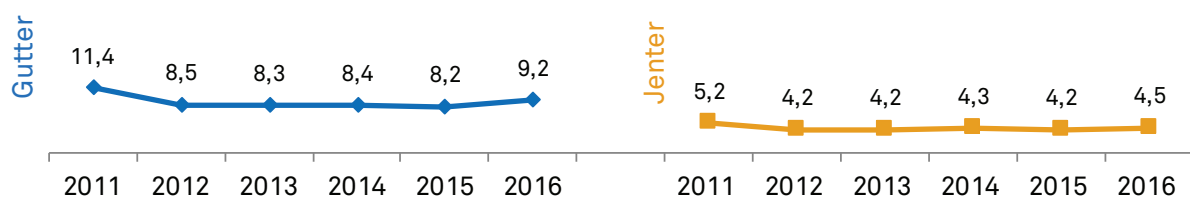
På ungdomstrinnet har nær hver femte vært i slåsskamp og like mange har sneket seg inn på kino, buss eller ulike arrangementer. På videregående er det færre som har vært i slåsskamp, men flere som har sneket seg inn uten å betale for seg.

Rundt ti prosent av guttene og fem prosent av jentene rapporterer at de har begått minst ti slike regel- eller lovbrudd siste år. Omfanget øker noe fra 8. trinn og fram til omtrent midtveis i tenårene. På slutten av videregående synker tallene noe.

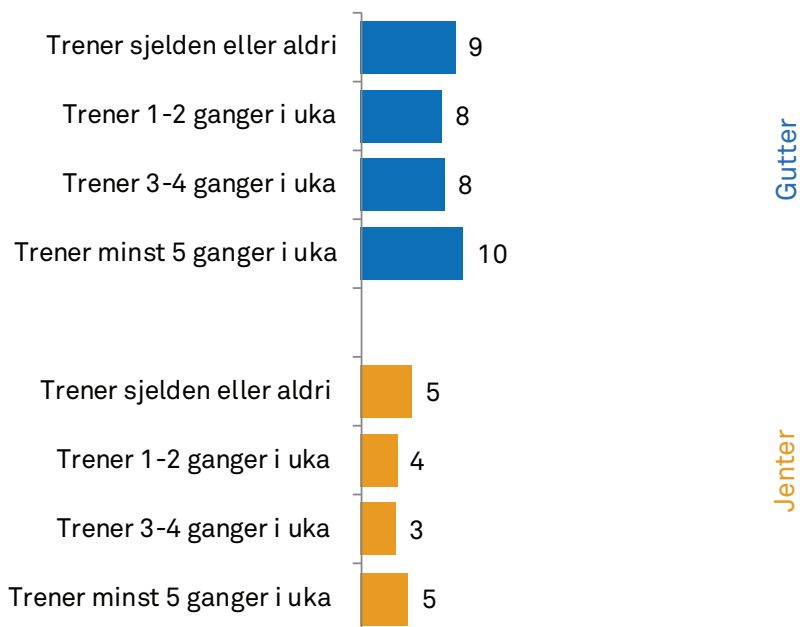
Siden Ungdata-målingene startet, har det på enkelte områder vært en nedadgående trend i omfanget av rapporterte lovbrudd. Tallene i årets undersøkelse er derimot noe høyere blant gutter enn i de foregående årene. Blant jenter er det små endringer.

Det er ingen sammenheng mellom idrettsdeltakelse og hvor mange som har begått lovbrudd.

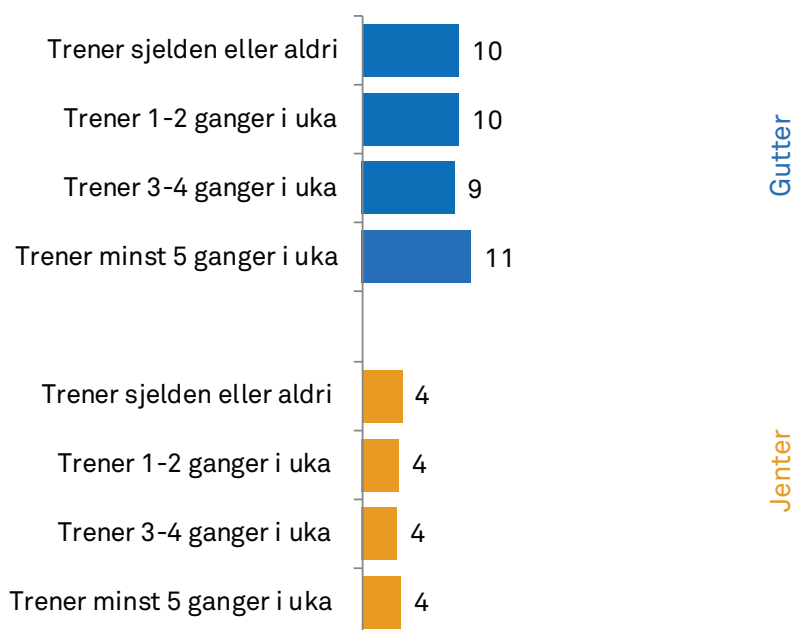
Prosentandel av ungdomsskoleelever som har begått minst ti regelbrudd siste år – etter kjønn og tidspunkt

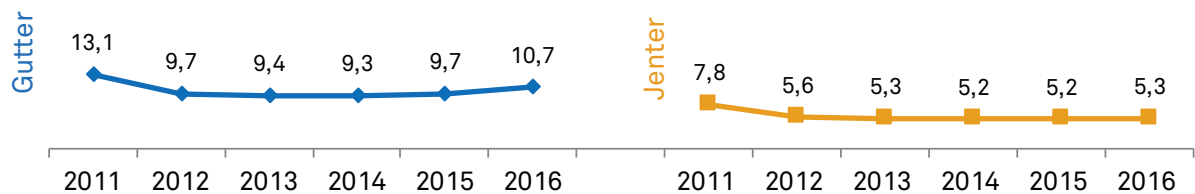
Prosentandel av ungdomsskoleelever som har begått minst ti regelbrudd siste år – etter hvor ofte de trener i et idrettslag

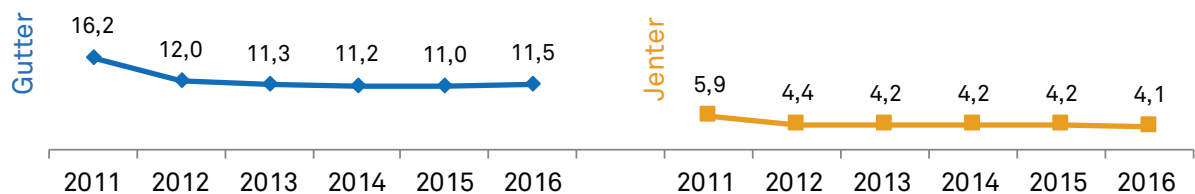
Prosentandel av elever på videregående som har begått minst ti regelbrudd siste år – etter hvor ofte de trener i idrettslag

Prosentandel av ungdomsskoleelever som har tatt varer i butikken uten å betale – etter kjønn og tidspunkt

Prosentandel av ungdomsskoleelever som med vilje har ødelagt eller knust vindusruter, busseter eller lignende hærverk – etter kjønn og tidspunkt

Hvordan regelbrudd blir målt i Ungdata

Lovbrudd og regelbrudd kan måles på ulike måter. Ungdata legger til grunn hva de unge rapporterer selv. Dette kan bidra til å supplere blant annet politiets statistikk og lokale erfaringer. I Ungdata blir ungdom bedt om å oppgi hvor mange ganger i løpet av det siste året de har vært med på eller deltatt i ulike former for regelbrudd, der noe av det som det spørres om kan være kriminelle handlinger. Spørsmålene inngår i et batteri som også omfatter ulike normbrudd og atferdsproblemer.

Som indikator på regelbrudd har vi brukt fem typer av handlinger: «Med vilje ødelagt eller knust vindusruter, busseter, e.l. (gjort hærverk)», «Tatt med deg varer fra butikk uten å betale», «Sprayet eller tagget ulovlig på vegger, bygninger,

tog, buss e.l.», «Lurt deg fra å betale kino, idrettsstevner, buss, tog eller liknende» og «Vært i slåsskamp».

Figurene viser andelen som har begått minst ti regelbrudd i løpet av det siste året før de svarte på undersøkelsen. Spørsmålene er ikke et uttømmende mål verken på regelbrudd eller på ungdomskriminalitet, men gir et bilde av hvor mange som involverer seg i noen typer aktiviteter som er på kant med det som regnes som akseptabelt.

Figuren over viser utbredelsen av nasking og hærverk og hvordan dette har endret seg over tid for gutter og jenter.

mobbing

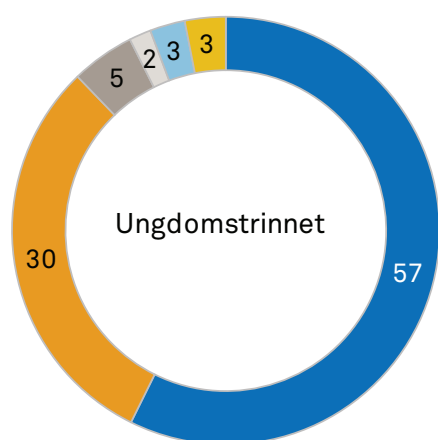
Mobbing er et alvorlig problem som rammer mange unge. Det kan defineres som gjentatte negative handlinger der én eller flere personer bevisst og med hensikt skader eller forsøker å skade eller tilføre noen ubehag. Som regel er mobbeofrene ute av stand til å ta igjen. Mobbingen kan være fysisk, ved bruk av vold, eller psykisk, som vedvarende utfrysing fra venneflokken. En ny type mobbing har blitt mer aktuell de siste årene – digital mobbing. Sosiale medier åpner for sjikane, uthenging og andre former for krenkende omtale i mer eller mindre anonyme former.

Mobbing er mest utbredt på barneskolen og avtar i løpet av tenårene. Både de som mobber, og de som utsettes for mobbing i ungdomstiden, er risikoutsatte grupper. Ofrene er særlig utsatt for psykiske og fysiske problemer senere i livet.

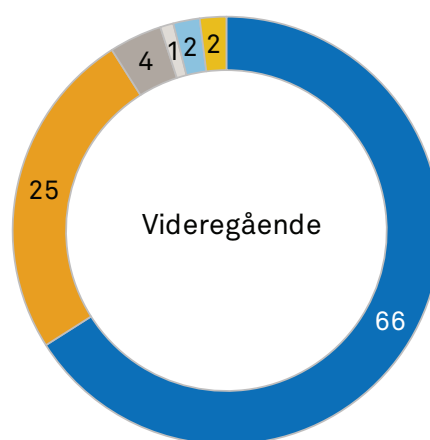
Siden 2002 har sentrale aktører i skolen deltatt i et forpliktende samarbeid mot mobbing gjennom Manifest mot mobbing. Likevel har forekomsten av mobbing holdt seg relativt stabil de senere årene.

Ungdata spør ikke direkte om mobbing, men om plaging, trusler og utfrysing fra jevnaldrende

Bli du selv utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre unge på skolen eller i fritiden?

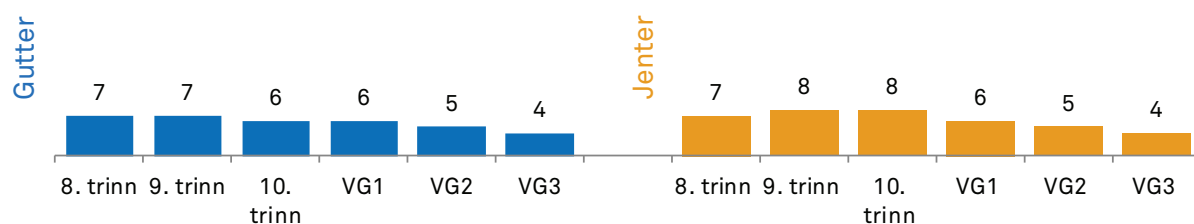
- Aldri
- Ja, omtrent en gang i måneden
- Ja, omtrent en gang i uka

- Nesten aldri
- Ja, omtrent hver 14. dag
- Ja, flere ganger i uka

Prosentandel som blir mobbet minst hver 14. dag – etter kjønn og klassetrinn

Stabile tall de siste årene

I Ungdata har 88 prosent av elevene på ungdomstrinnet «aldri» eller «nesten aldri» blitt utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre på skolen eller i fritida. Tallet på videregående er 91 prosent. Samlet er det ikke store kjønnsforskjeller.

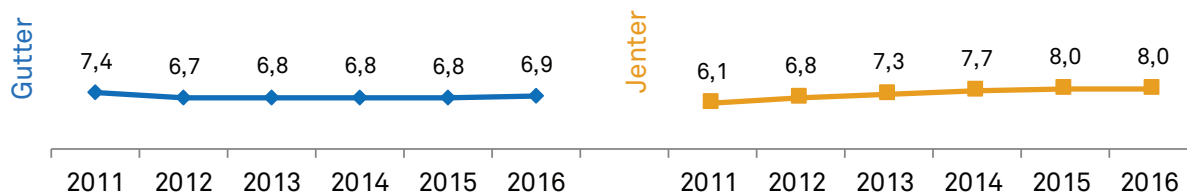
Mobbing er et stort problem for de som rammes. På ungdomstrinnet blir så mange som fem prosent utsatt for slike negative handlinger en eller flere ganger i uka, og ytterligere to prosent minst hver 14. dag. Mange av disse kan nok betraktes som mobbeofre.

Siden Ungdata-målingene startet, har andelen jenter som er utsatt for mobbing, økt fra rundt seks til åtte prosent. De aller siste årene har imidlertid tallene vært nokså stabile. Blant guttene har tallene vært svært stabile alle de siste fem årene.

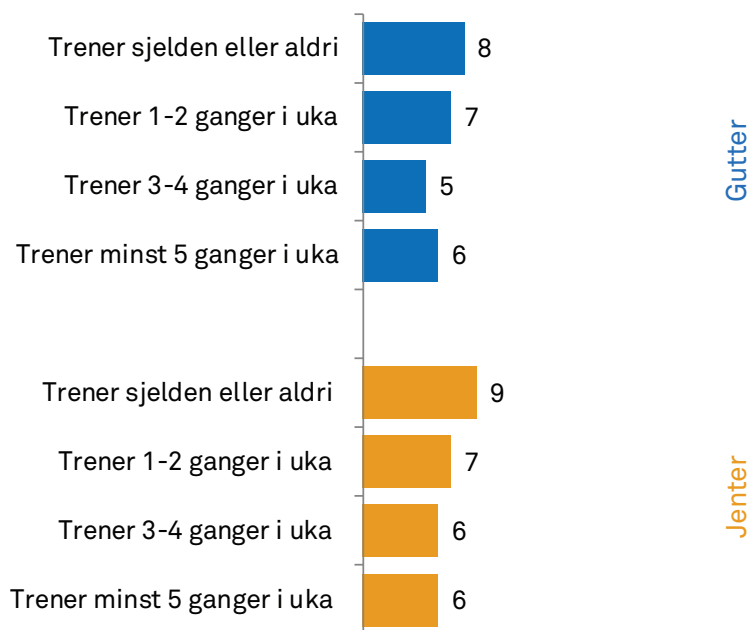
På ungdomstrinnet er ungdom som ikke driver med idrett, mer utsatt for å bli plaget av jevnaldrende enn de som er aktive i idrett. Dette gjelder både gutter og jenter. På videregående er sammenhengen mellom idrettsdeltakelse og mobbing mindre tydelig.

I 2017 ble det i Ungdata inkludert spørsmål som skal fange opp hvor mange som opplever negative hendelser på nettet. Resultatene viser at flertallet ikke er utsatt for dette, og at mindretallet opplever trusler, utestengelse eller at noen skriver eller legger ut sårende bilder eller videoer av dem på nettet. Samtidig er det en del, og da særlig jenter, som rapporterer om å bli utsatt for slike hendelser. De fleste rapporterer om enkelthendelser, men det er også en god del som gjentatte ganger opplever å være utsatt for negative hendelser på nettet.

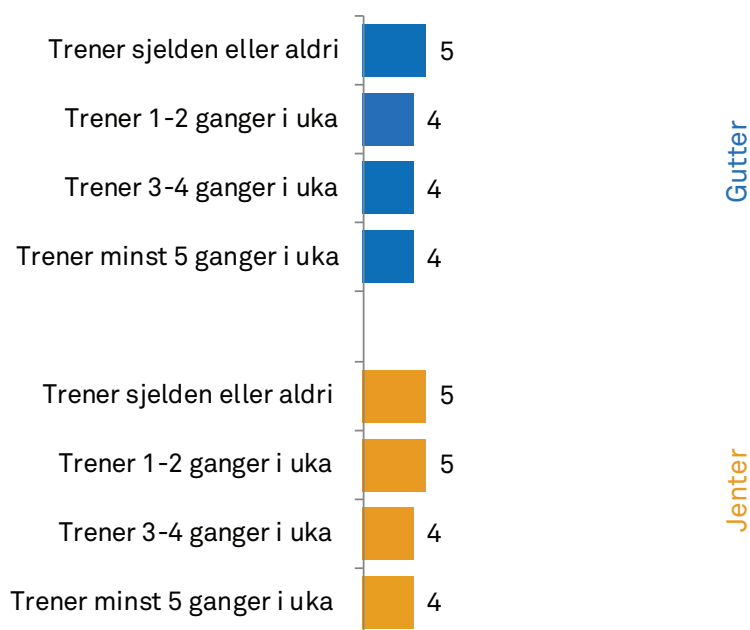
Prosentandel av ungdomsskoleelever som blir mobbet minst hver 14. dag – etter kjønn og tidspunkt

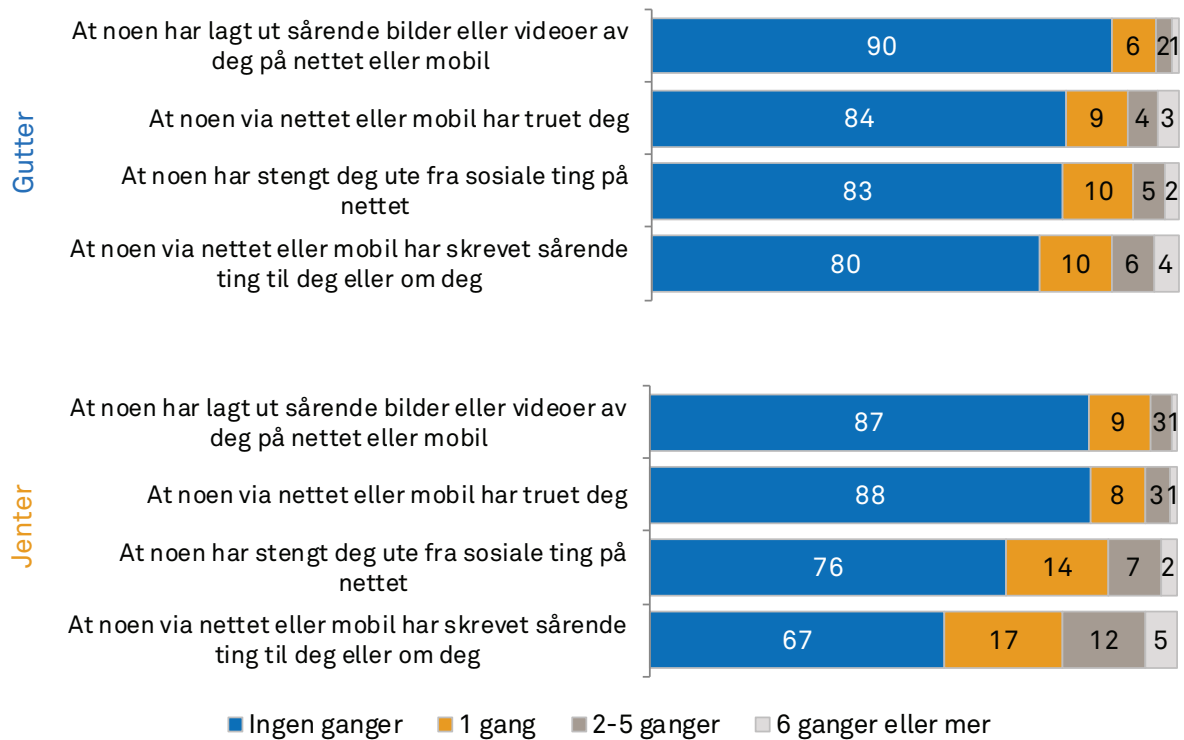
Prosentandel av ungdomsskoleelever som blir mobbet minst hver 14. dag – etter hvor ofte de trener i et idrettslag

Prosentandel av elever på videregående som blir mobbet minst hver 14. dag – etter hvor ofte de trener i idrettslag

Har du i løpet av de siste månedene blitt utsatt for noe av det følgende? *

Hvordan mobbing blir målt i Ungdata

Mobbing kan måles på ulike måter og gi ulike svar på hvor omfattende fenomenet er. I Ungdata brukes ikke mobbebegrepet direkte, men det introduseres med en overskrift i spørreskjemaet før følgende spørsmål blir stilt: «Blir du selv utsatt for plaging, trusler eller utfrysing av andre på skolen eller i fritiden?» Svaralternativene er: «Ja, flere ganger i uka», «Ja, omtrent en gang i uka», «Ja, omtrent hver 14. dag», «Ja, omtrent en gang i måneden», «Nesten aldri», «Aldri». «Andel som blir mobbet av andre» omfatter de som svarer at dette skjer omtrent hver 14. dag eller oftere.

I 2017 ble spørreskjemaet revidert og noen spørsmål om digital mobbing ble erstattet med spørsmål som var ment å måle hvor mange som er utsatt for noen konkrete negative hendelser på nett. Hva slags hendelser dette dreier seg om, kan man se i figuren over som viser hvordan gutter og jenter svarer.

* betyr at data kun finnes for 2017 (se metodekapittelet)

vold

Ungdom er oftere involvert i voldsepisoder enn andre aldersgrupper. Volden kan ta ulik form og kan grovt sett deles inn i fysisk, psykisk og seksuell vold. Gjerningspersonene kan være både voksne og jevnaldrende.

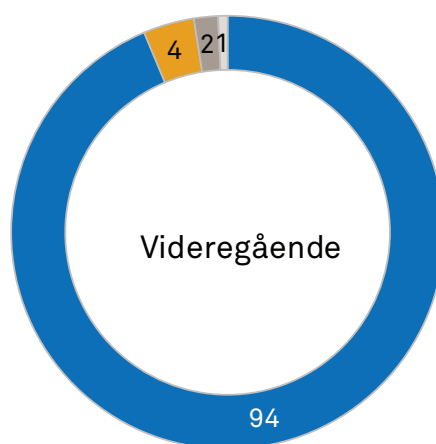
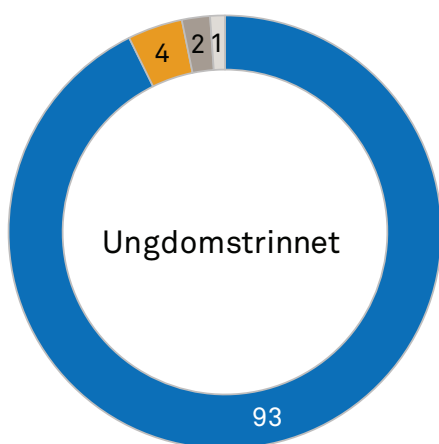
Vold vurderes gjerne ut fra konsekvenser og styrkeforholdet mellom partene. Selv om hoveddelen av den volden som foregår blant ungdom ikke gir varige mén, kan grov vold i ungdomstiden resultere i alvorlige fysiske og/eller psykiske problemer for de det gjelder. Noen ganger er det tydelig hvem som er den aktive parten, mens det andre ganger er vanskelig å skille klart mellom offer og utøver. Guttene er overrepresentert i begge grupper. De utøver i langt større grad ulike former for vold sammenliknet med jentene, og de er klart oftere ofre for vold.

Kriminalstatistikken viser en økning i vold og trusler i alle aldersgrupper fram til midten

av 2000-tallet. I løpet av 1990-tallet viste politiets registre også en økning i andelen unge under den kriminelle lavalder som var registrert for voldslovbrudd. Tall fra de siste årene tyder derimot på at omfanget av voldslovbrudd har gått ned blant ungdom og unge voksne.

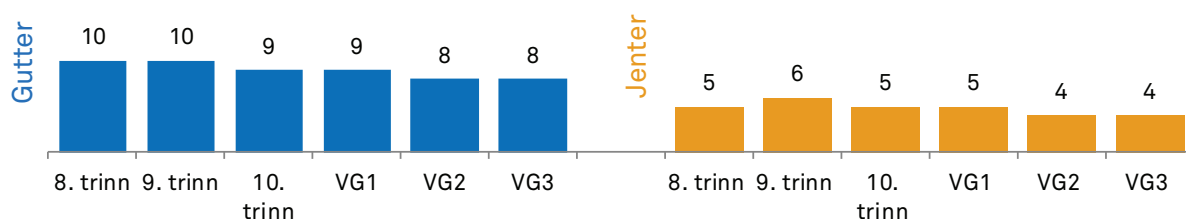
Hvor mange er utsatt for vold?

Hvor mange ganger har du på grunn av vold fått sår eller skade uten at du trengte legebehandling i løpet av siste året?

■ Ingen ganger ■ 1 gang ■ 2-5 ganger ■ 6 ganger eller mer

Prosentandel som har fått sår eller skade på grunn av vold – etter kjønn og klassetrinn

Hver tiende gutt har blitt skadet på grunn av vold

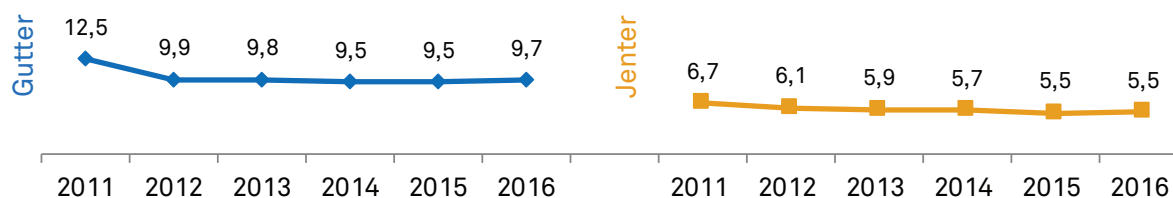
Vold i ulike former rammer ganske mange, men omfanget varierer med alvorlighetsgrad. Trusler og slag er mest utbredt. I Ungdata er det 15 prosent av guttene og 7 prosent av jentene som har blitt utsatt for trusler om vold. Andelen som har blitt utsatt for voldstrusler, øker gjennom ungdomstrinnet, og flater ut eller går noe ned utover i videregående.

Det er færre som opplever å ha fått sår eller skade på grunn av en voldsepisode de har vært utsatt for. Likevel er det så mange som hver tiende gutt på ungdomstrinnet og én av tjue jenter som har blitt skadet eller såret på grunn av vold. Omfanget på videregående er bare noe lavere.

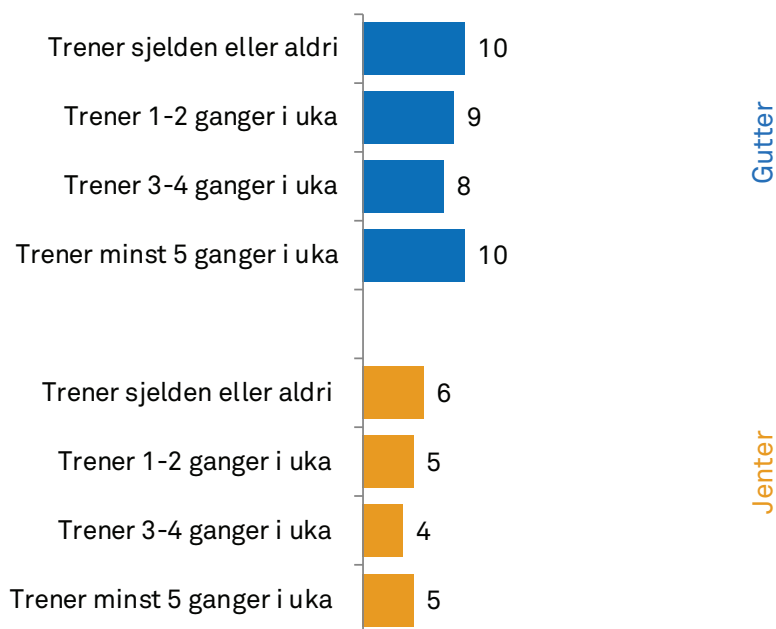
Omfanget av vold som rapporteres gjennom Ungdata, har gått svakt ned siden målingene startet på begynnelsen av 2010-tallet. Dette gjelder både trusler om vold og den volden som har endt med sår eller skade. I årets undersøkelse er tallene nokså like som fjoråret, med en svak økning blant gutter.

Det er ingen entydige sammenhenger mellom idrettsdeltakelse og det å være utsatt for vold. På ungdomstrinnet er de mest aktive idrettsungdommene og de som ikke driver med idrett, noe mer utsatt. På videregående er ungdom som ikke driver med organisert idrett, mest utsatt for vold.

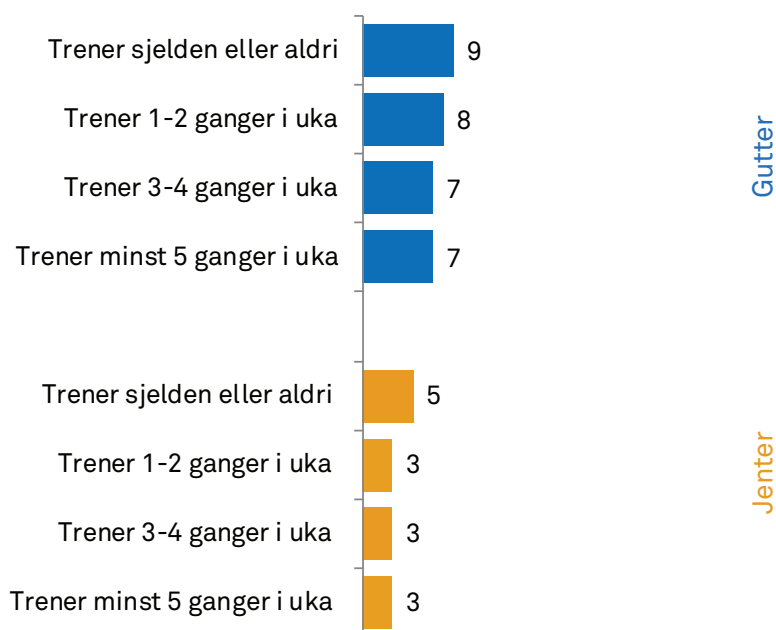
Prosentandel av ungdomsskoleelever som har fått sår eller skade på grunn av vold – etter kjønn og tidspunkt

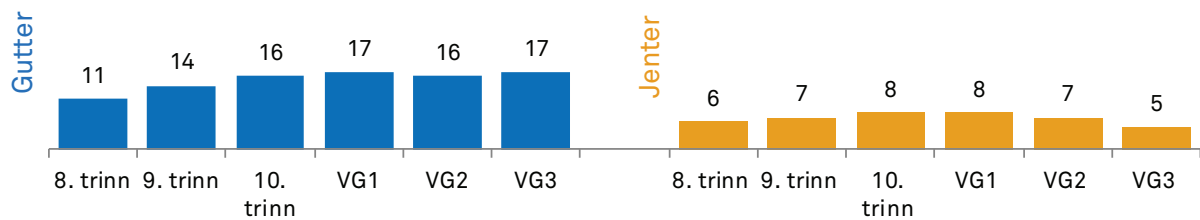
Prosentandel av ungdomsskoleelever som har blitt skadet på grunn av vold – etter hvor ofte de trener i et idrettslag

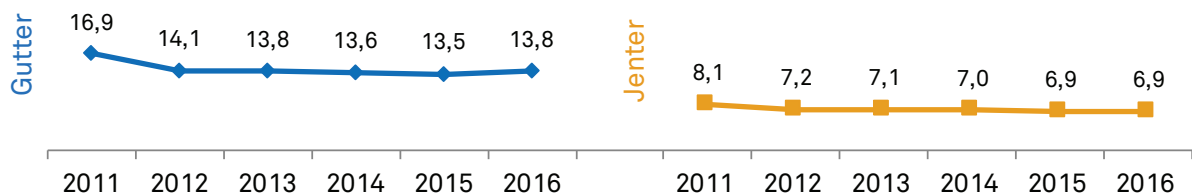
Prosentandel av elever på videregående som har blitt skadet på grunn av vold – etter hvor ofte de trener i idrettslag

Prosentandel som har blitt utsatt for trusler om vold – etter kjønn og klassetrinn

Prosentandel som har blitt utsatt for trusler om vold – etter kjønn og tidspunkt

Hvordan utsatthet for vold blir målt i Ungdata

For å fange opp hvor mange unge som utsettes for ulike former for vold, fikk ungdommene følgende spørsmål: «Har du i løpet av det siste året blitt utsatt for noe av dette?» Deretter ble følgende voldsformer listet opp:

- Jeg har blitt utsatt for trusler om vold
- Jeg har blitt slått uten synlige merker
- Jeg har fått sår eller skade på grunn av vold uten at jeg trengte legebehandling
- Jeg har blitt skadet så sterkt på grunn av vold at det krevde legebehandling

Svaralternativene var «Ingen ganger», «1 gang», «2–5 ganger» og «6 ganger eller mer».

I gruppen som defineres som å ha blitt skadet av vold, inngår både de som har blitt skadet uten å trenge legebehandling, og de som måtte ha legebehandling for skadene.

**FØLG OSS
PÅ SOSIALE MEDIER:**

facebook.no/ungdata

twitter.com/ungdata

**SE TALL FRA ALLE KOMMUNENE:
www.ungdata.no**

Rapporten er en oppdatering av de nasjonale Ungdatarapportene som er utgitt årlig siden 2013. Analysene bekrefter det bildet som Ungdata allerede har gitt av norsk ungdom, som en nokså veltilpasset, aktiv og hjemmekjær ungdomsgenerasjon. Selv om de fleste ungdommene trives og er godt fornøyd, er det samtidig mange som opplever bekymringer i hverdagen. Særlig er det mange jenter som opplever skolen som stressende, og et viktig funn fra årets undersøkelse er at omfanget av psykiske helseplager fortsetter å øke, men også at ungdom stadig røyker og drikker mindre. På andre områder kan det derimot synes som den skikkelighetstrenden vi har sett prege ungdomsgenerasjonene siden årtusenskiftet, har stoppet noe opp. Årets tall viser at færre bruker mye tid på lekser og at framtidsoptimismen er noe lavere.

Det er også en mindre økning i andelen ungdom som driver med lovbrudd. Det er for tidlig å konkludere med om dette trendbruddet er tilfeldig eller om det er begynnelsen på en mer varig endring.

Tallene i årets rapport baserer seg på svar fra 240.700 ungdommer hovedsakelig i alderen 13 til 18 år, fordelt på de 391 kommunene og åtte fylkeskommunene som tok i bruk Ungdata i perioden 2015 - 2017.

Ungdata er et samarbeid mellom de syv regionale kompetansesentrene innen rusfeltet (KoRus) og Velferdsforskningsinstituttet NOVA ved Høgskolen i Oslo og Akershus. Helsedirektoratet finansierer en stor del av kostnadene ved Ungdata.

Se www.ungdata.no for mer informasjon.

Kompetansesenter rus - Midt-Norge
 ST. OLAVS HOSPITAL
UNIVERSITETSSYKEHUSET I TRONDHEIM

NOVA
Velferdsforskningsinstituttet
HØGSKOLEN I OSLO
OG AKERSHUS

KORUS
NORD
Kompetansesenter rus Nord-Norge

ROGALAND
A-SENTER
 Korus Vest
Stavanger

 KoRus-Øst
Kompetansesenter rus - region øst

 Oslo kommune
Velferdsetaten
Kompetansesenter rus - Oslo

 Kompetansesenter rus - region sør
Blå Kors Borgestadklinikken

NOVA Rapport 10/17

© Norsk institutt for forskning om
oppvekst, velferd og aldring (NOVA) 2017
NOVA – Norwegian Social Research

www.hioa.no/nova